

AB
39 $\frac{17}{h,23}$

D.o.145.

E libris
gymnasio Mauritiano Magdeburgensi

a venerabili

Carolo Funk

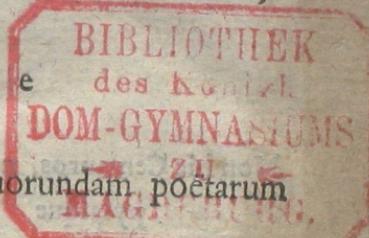
theol. doctore et gymnasii directore

a. 1857 hereditate relictis.

PRÆCEPTA & EXEMPLA

recte faciendi, bene dicendi,

Cicerone, ac quorundam poëtarum

carminibus desumpta,

in usum

Gymnasii Regii Joachimici.

Funk

Berolini, Typis & sumtibus

Caroli Frider. Reißstab,

MDCCLXXXIII.

Non hic Centauros, non Gorgonas, Har-
pyiasque
Invenies: hominem pagina nostra sapit.

Mart. l. 10. ep. 4.

Har.

capit.

PRÆFATIO.

 Ciceronis poëtarumque quo-
rundam Romanorum sele-
ctos libellus noster exhibit locos.
Ratio jam in ipso limine reddenda vi-
detur, cur excerpta potius, quam in-

)

te-

) (

tegrum aliquem auctorem edere, cur
in tanta locorum præstantium copia,
quæ non nisi difficilem dat optionem,
ista potissimum electa proponere ma-
luerimus.

Quodsi jam ab omni omnis ævi
auctore exspectari potest, ut rationem
habeat lectorum, quos sperat, quo-
rum mentem cognitam habet, qui-
bus denique scribit; antiquiores ta-
men istos, classicosque, quos voca-
mus, auctores id præ cæteris esse se-
cutos non possumus non sateri. Qui
quum libros suos nec cito nec late di-
vulgari posse viderent, certos aliquos
lectores sibi mente proponebant, qui-
bus arbitris quasi, a se scripta in ma-
nus

nus traderent. Iam vero ex tota au-
reæ ætatis antiquitate nullum, qui qui-
dem pueris scriptus sit, ex argentea
non nisi Quintiliani adolescentibus,
vel potius eorum magistris, scriptum
tenemus librum. Neque vero pru-
dentissimi illi viri nesciebant, alia pue-
ris, alia viris proponenda esse; neque
morem illum improbabant eligendi
facillima quæque, simulque aptissima
puerili ætati. Catonem enim ipsum
non annales populi Rom. maximos,
non Ennii sui poëmata, sed in usus fi-
liorum, quos ipse instituebat, electa
præclarè facta & dicta, sua manu exa-
rata, illis proposuisse legimus. Imi-
tatoresne ille habuerit, an studium
linguæ Græcæ, Latinâ ex scholis Ro-

X 2

ma-

* * *

manorum prorsus exsulare jussa, hæc
suppresserit, an nobis tantum omnes
illos electorum libros tempus invide-
rit, nescimus. Quibus quum desti-
tuamur igitur, quantum quidem po-
tuerimus morem illum imitari, simi-
liaque conficere necesse esse videtur.

Non nisi lente progreditur Latine
docendus, difficilioribus locis, qui-
bus nullus Romanorum caret, nimis
diu retardatur, ipso jam volumine
& ambitu libri terretur, in quo quidem
raro recessum aliquem videt, quor-
sum deflectere volupe fit: quem tamen
omnem intelligere, & sine ullo rerum
discrimine familiarem sibi reddere de-
bet. Si argumentum ipsum spectes,

num

❀) (❀

num aliquod reperire datur, quod
mentes puerorum recreet, animisque
ob suavitatem suam se insinuet? Per-
pendas ad hanc, quam recte dicimus,
legendi normam libros illos, qui pri-
mæ ætati tradi consueverunt, Corne-
lii Nepotis vitas, summis in re publi-
ca viris, vel Cæsaris commentarios,
magnorum exercituum ducibus, se-
natusve Romani principibus conscri-
pta monumenta

Nonne jam ipsa Nepotis præfatio,
commentariorumque Cæsaris nomen,
pueris totos tradi hos libros, vetant?
Non paucioribus fere annis, non le-
viore opera victoriarum Cæsaris ple-
na cognitio tironibus nostris constat,

)(3 quam

* * *

quam victoria ipsa Cæsar is veterani
constiterat.

Neque est, quod hic observatio-
nem illam injiciendam putes, pulchri
alicujus & absoluti corporis, si totum
oculis subjicias, pulchriorem longe
speciem esse, quam mutilati; mem-
braque, quamvis suus cuique decor,
sua venustas fuerit, disjecta longe de-
teriora spectari, quam si eadem ipsa
coaptaveris, interque se junxeris.
Exsistit sane ex ipsa totius corporis
junctura & compage singulare, ne-
scio quid, venustum & pulchrum.
Verum ille quoque, qui ad corporis
humani cognitionem facillima via de-
ducere vult, brachium unum, capit is
ali-

aliquam partem, ossa, tendines, nervos tironi suo separatim tradit, antequam totius corporis naturam & speciem illi demonstret. Eadem fere ratio servanda est instituturo, & informaturo rudem aliquem ad Latini sermonis cognitionem. Sunt hic dispositionis, ordinis, æquabilitatis, sunt totius scriptionis virtutes, quæ lectorem sensu veri & pulchri jam imbutum quam maxime delectant; tironum vero oculos fugiunt. Singula quippe vocabula, verba, phrases discent; periodum unam intellexisse impense gaudent; & quum quæque, ad quam progrediuntur, periodus sua secum ducat impedimenta & difficultates, non fere quisquam, mentis puero-

(4)
rum

) (

rum gnarus, exiget, ut eodem tempore ad antecedentia mentem vertant, & totius venustatem observent. Præceptor ipse itaque, lectiones & pensa metiendo, in frusta suum secat auctorem. Quod si cum ratione & delectu antea feceris, singulari modo jucunditati & emolumento tuorum consuluisse videris. Sunt enim singulorum rerum elegantiae, sunt descriptio- nis alicujus, narrationis brevioris venustates; sunt dicta quædam apta, & illis rebus, quæ sentit puer & judicat convenientia, nova alia, acuta, vel quæ sono & numero suo rudiores quoque aures feriunt. His capiuntur, retinentur, delectantur puerorum mentes; ea sunt conquirenda,

excer-

excerpenda, & tironibus separatim
proponenda.

Multi inde instituendorum puerorum non ignari, in eo consenserunt, ut partes tantum librorum, non integri auctores pueris traderentur. Hinc innumerus florum, florilegiorum, spicilegiorum, excerptorum, electorum, mantissarum, manuductionum, tirociniorum, thesaurorum, sapientia immo theatrorum exstitit numerus. Ut adeo putidum magis, quam novum, totum illud negotium possit videri; cum tot hunc in finem collecti & impressi libri exstent, ut excerptorum fere, quam integro corpore evulgatorum, major circumferatur multitudo.

(5

Sunt

* * *

Sunt porro electa, quæ omnis ge-
neris, omnis ætatis auctores milcent,
& ubique lumen aliquod senten-
tiæ viderint, illud transferunt, & se-
cundum varia officiorum vel virtutum
genera, ad quæ viam quasi common-
strare deberent, digerunt. Sunt alia,
quæ non nisi ea, quæ facillime perci-
piuntur, posthabita argumenti & pon-
deris cura, primo loco capiunt, & sic
sensim ad difficiliora deducunt tiro-
nes. Alius voluit, ut discipulis gram-
matices regulas, quas omnes senten-
tiis suis incluserat, addiscendi esset
locus; alius, ut elegantium phrasí-
um copiam in promtu haberent; ne
historiæ momenta deforent, alius,
utque rerum antiquitatisque cognos-
cen-

◎ ◎ ◎

cendæ copiam expositam reperirent
pueri.

Mentem nostram, qua adolescen-
tibus prospectum vellemus, Cicero-
nis locus exhibit. *) *Vetus quidem il-*
la doctrina eadem videtur & recte faci-
endi, & bene dicendi magistra, ne-
que disjuncti doctores, sed iidem erant
vivendi præceptores atque dicendi. Ut
ille apud Homerum Phœnix, qui se a
Peleo patre Achilli juveni comitem esse
datum dicit ad bellum, ut illum efficeret
oratorem verborum, actoremque re-
rum. — Post Socratem discidium il-
lud exstitit, quasi linguae atque cordis,
absur-

*) De orat. l. 3. c. 15. 16.

* * *

absurdum sane & inutile, & reprehendendum, ut alii nos sapere, alii dicere docerent.

Primo igitur loco in hac nostra opera respici velimus studium mores, & prudentiam puerorum adjuvandi.

Nisi quamvis sententiam, historiam, epistolam huc non nihil conferre posse, censeant lectores; in eligendo nos quidem errasse, normam tamen, secundum quam eligeremus, non defuisse putent. Reperient enim hic, qui attenderint, verissimas & omni vitæ aptissimas adhortationes, cautiones, quibus totidem exempla,

ad

) (

ad imitationem sui excitatura, juncta
sunt.

Altera cura fuit, ut quicquid af-
ferremus, satis perspicuum esset, ne
obscuritate tedium afferat lecturis,
qui nimis diu uni alicui loco inhæren-
do fatigantur: ne prorsus remotum
esset a rebus, quas pueri, vel extra
ludi litterarii umbram versantes, in
animo habent, libenter meditando re-
putando voluntait, facile capiunt: non
e republica, quæ nimis supra men-
tem puerorum sese attollit, desum-
tum: sed quantum ejus fieri posset,
medias res humanas, quibus quoti-
die, sâpe saltim intersint, attingeret.
Reperiant, velim, pueri circumspi-
ciendo in cætera sua vita multa, quæ
ami-

* * (*) *

amice conspirent cum iis, quæ scho-
la tradidit: obseruent, scholam non
prorsus abducere a rebus plerumque
visis & acceptis. Plura animi causa
ex historia naturali addidimus; epi-
stolarum etiam dilectus inde est recen-
fendus; multo elegantiores, gravio-
res, præstantiores verbo & rariores
eligere potuissimus; sed accommoda-
tissimas quasque puerili ætati, juve-
numque studiis cepimus. Eandem ob-
rationem non tantum sententiarum su-
blimia, in sensus nobiliores modo
descendentia sectati sumus; sed, quan-
tum quidem earum reperiri daretur,
faciliores, & juventutis commodis
aptiores prætulimus.

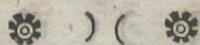
In-

* * *

Invenies sine dubio & hic quædam, qualia quidem si Germanice ad rationem & virtutem formandus fuisset puer, nequaquam illi proposuerim; invenies ex interiori hominum cognitione desumpta, abstrusiora forsitan; quæ quidem puer, etiamsi sua & æqualium facta, quæque ea sequuntur, observarit, ipse reputando & colligendo nunquam reperisset. Verum quam arctus iste veritatum est ambitus, quem capit mens & ratio pueri? quantula ideo, quam tenuis erit doctrina omnis ejus ætatis; si illi nihil proponere volueris, quam quæ ipse reperire potuisset! Si in iis adeo, quæ Latini sermonis causa illis offeruntur, eandem legem sequi velis,

) (

lis, vereor, ne nimis curta exsistat
supellex puerilis, rerumque cognita-
rum copia. Postquam Latine propo-
fita jam in vernaculum converterit,
adigere illum poteris, ut omissis verbo-
rum nucleis & involucris rerum fru-
ctum requirat; sed dum Latinæ lin-
guæ rudimenta adhuc discit, dum
singula dissolvit, ad suæ linguæ ge-
nium componit vel infleßit, negligit
certe rerum pondus & utilitatem præ
vocabulorum difficultate. Delecte-
tur tum velim juvenis, dum in dies
facilius & felicius sensum auctoris sui
conjicit, elicit, assequitur: delecte-
tur, quod nonnunquam hîc reperiat,
quæ grata fint, quæque addidicisse
jam tanti esse videatur. Veritas ali.
qua

qua gravior, etiam si illam ex parte tan-
tum assequatur, auctoritate vel aucto-
ris vel præceptoris subnixa, illius fi-
dei tamen traditur. Quam si feliciter
enuntiatam memorię infixit, si leni-
ter fluente in verbis, apte numero
suo cadentem libentius & facilius re-
petit, etiam atque etiam gaudet puer:
postea vero juvenis atque vir factus
idem gaudebit, talia memorię suę es-
se commissa, quæ experientia ætatis
confirmatæ probentur, quæque o-
mnem vitam ornent.

Latinitati quoque prospectum, id-
que nequaquam levi opera, judica-
mus. Non vernaculo enim sermone
inorum præcepta, factorum copiam,

) (exem-

*)
exemplorum gravitatem propone-
re, sed ea omnia, quamvis ipsa di-
gnissima attentione, quasi aliud agen-
do sensim instillare scholæ consueve-
runt. Quicunque vero puerum ad
interiora quasi ipsius Latii deducere,
nec Latine scribendi facultatem non
respicere velit, id agat oportet, ut
unum aliquem auctorem pertractan-
dum, iterum iterumque revolven-
dum proponat; cui tum tiro assue-
scat, cuius sermonem cognoscere,
discernere queat; ad cujas auctorita-
tem, jam ipsa memoria revocatus,
confugiat, si de dictione aliqua,
barbarane an civitate Latina donata
sit, dubitetur. Varios enim, quo-
cunque in manus inciderint, Latinos
aucto.

) ()

auctores legere, poëticum Curtii sermonem arguto illi Senecæ vel Taciti, planissimum crebrisque leporibus adspersum Plinii, perfectissimo illi, omnibusque numeris absoluto Ciceronis miscere, phrasesque ex diversissimis Cæsaris, Iustini, Ovidii adeo poëtarumque monumentis excerptas corradere, & exinde sermonem suum consuere potius quam componere; id non sermonis tantum æquabilitatem turbat, impeditque, quo minus certa aliqua dictionis forma existat; sed & honesti pulchrique sensum infirmat, ac judicium a vero & recto deflectit. Familiaritati contra unius Ciceronis affuetus sane melius exculetur, ac si per varia variorum aucto-
rum

* * *

rum latifundia circumducatur, &
modo inter exuberantis Ovidiani in-
genii fluctus jactetur, vel steriles
campos Aurelii, Eutropii alicujus,
mox vel fabulosa Valerii Maximi lo-
ca adire cogatur, nullibi vero con-
sistat.

Nostræ igitur collectionis ratio
omnis hinc est derivanda. Primis
tantum Latinæ linguaæ rudimentis im-
butum Ciceroni statim, illique uni-
fere tradimus; & sic tres, ut mini-
mum, annos per plana primum, si-
mulque non in amœna, a puero Sal-
tim, ubi ubi sit, dignoscenda loca,
deinde sensim ad ardua magis & elata,
ad quæ eniti operaæ pretium fuerit, de-
ducen-

* * *

ducendus est, & ubicunque fuerit,
non nisi Ciceronem ducem videat, di-
ctaque ex illius ore excipiat. Noster
enim libellus complecti & continere
potissimum illa debet, quæ ad Latini-
num sermonem percipiendum, ipsum-
que Ciceronem sua solum opera le-
gendum præparare possint. Iste enim
est, quem per omnem vitam procul
a se nunquam esse jubeat, quicunque
antiqua amare, & cum jucunditate
necessaria sibi colligere velit. Jun-
guntur hujus libelli lectioni in schola
hac alii omnino auctores, quibus fe-
re juvenis carere non possit; ex quibus
virtutes dispositionis, ordinis, venu-
statis per totum corpus fusæ percipi-
at. Præuntes magistros in legendo

)(3 Cor-

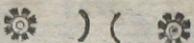
&
n-
es
s,
o-
n-

io
is
n-
i-
f-
l-
a,
a,
e-
n-

) (

Cornelium Nepotem, Livium, Sal-
lustium, hic reperiet; sed cursoria,
quam vocant, opera illos argumenti
ipsius causa transcurret. In hoc no-
stro vero libello, Ciceronisque inte-
gris deinde substituendis libris, com-
morabitur: hinc res comprehendendi,
rite enuntiandi facultas alatur;
hinc elegantiam sermonis Latini, &
colorem quasi Romani & urbani ho-
minis trahat. Misceuinus Ciceronia-
nis locos quosdam nobiliores Silii,
Martialis, Ovidii, Catulli, Virgilii,
Horatii, quorum quidem sermo tan-
tum a solutæ dictionis legibus abest,
ut nullo negotio juvenis ipse videat,
se ex consortio Ciceronis discessisse.
Quicquid præterea poetarum Latino-

rum

rum nostræ juventuti explicatur, id
non tam Latini sermonis ob usum,
sed ut venusti pulchrique sensus instil-
letur, formeturque, proponendum
curamus.

Sen

Sen. ep. 33.

Facilius singula insidunt circumscripta, & carminis modo inclusa. Ideo pueris sententias discendas damus. Quia complecti eas puerilis animus potest: quia plus adhuc non capit certi profectus. Viro captare flosculos turpe est, & fulcire se notissimis & paucissimis vocibus, & memoria stare. Sibi jam innitatur. Dicat ista, non teneat. Turpe est enim seni, aut prospicienti senectutem, ex commentario sapere.

I.

I.

Honestā bonis viris, non occulta
ta quæruntur.

Omnium rerum nec aptius est quid-
quam ad opes tuendas ac tenendas, quam
diligi, nec alienius, quam timeri.

Nunquam omnino periculi fuga
committendum est, ut imbellis timidique
videamur.

A

Magna

I.

Magna vis est conscientiæ, & magna in utramque partem, ut neque timeant, qui nihil commiserint, & pœnam semper ante oculos versari putent, qui peccarint.

Male est extra legem viventibus, quicquid meruerunt, semper exspectant.

Vis recte vivere? quis non?

Si virtus hoc una potest dare, fortis,
omissis

Hoc age deliciis. *Horat.*

II.

Summa amentia est in eorum fide spēm habere, quorum perfidia toties deceptus sis.

Non nobis solum nati sumus, ortus que nostri partem patria vindicat, partem amici.

In mundo Deus est aliquis, qui regit, qui gubernat, qui cursum astrorum,
qui

qui mutationes temporum, ferum vicis-
itudines, ordinesque conservat, qui ter-
ras & maria contemplans, hominum com-
moda, vitasque tuetur.

Nullum tempus est, quod iustitia
vacare debeat.

Commoda, quibus utimur, lucem,
qua fruimur, spiritum, quem ducimus, a
Deo nobis dari, & impartiri videmus.

Omne solum forti patria est, ut pisci-
bus æquor,

Ut volucri, vacuo quicquid in orbe
patet. *Ovid.*

III.

Nescire quid antea quam natus sis
acciderit, id est semper puerum esse.

Civis est is, qui patriam suam dili-
git, ac bonos omnes salvos incolumesque
desiderat.

A 2

Me.

Melius curantur ea, quæ consilio geruntur, quam quæ sine consilio administrantur.

Hæc est una omnis sapientia, non arbitrari sese scire quod nesciat: ob eamque rem Socrates ab Apolline omnium sapientissimus est dictus.

Is mihi videtur amplissimus, qui sua virtute in altiore locum pervenit, non qui ascendit per alterius incommodum, & calamitatem.

Optat ephippia bos piger; optat arare caballus.

Quam scit uterque, libens (censebo) exerceat artem. *Hor.*

IV.

Iustitia sine prudentia plurimum poterit: sine iustitia nihil valebit prudentia.

Longa via est per præcepta, brevis & efficax per exempla.

Nihil

Nihil est tam regium, tam liberale,
quamque magnificum, quam opem ferre
supplicibus, excitare afflitos, dare salu-
tem, liberare periculis homines.

Negligere, quid de se quisque sen-
tiat, non solum arrogantis est, sed etiam
omnino dissoluti.

Virtus, integritas, probitas in ho-
mine, non linguæ volubilitas, non ars,
non scientia requiri solet.

Virtus est vitium fugere, & sapientia
prima,

Stultitia caruisse.

Hor.

V.

Refert quam quis bene vivat; quam
diu, non refert.

Sic habeto, te non esse mortalem, sed
hoc corpus.

Consilia nostra confirmantur, cum
prudentibus idem videtur.

A 3

No-

Nobis quicquid acciderit, fortiter
& sapienter feramus, & accidisse homini-
bus meminerimus.

Animum ipsum mentemque homi-
nis, rationem, consilium, prudentiam,
qui non divina cura perfecta esse perspi-
cit, is his ipsis rebus mihi videtur carere.
Pronaque cum specent animalia cæ-
tera terram,

Os homini sublime dedit, coelumque
tueri,

Iussit, & erectos ad sidera tollere vultus.
Ovid.

VI.

Tam diu discendum est homini,
quamdiu nesciat.

Quoniam id fieri, quod vis, non
potest, velis id quod possit.

Qui ipse sibi sapiens prodesse nequit,
nequicquam sapit.

Ho.

Homini nihil est magis optandum,
quam prospera, æquabilis, perpetuaque
fortuna, secundo vitæ sine ulla offendio-
ne cursu.

Est sapientis, quicquid homini ac-
cidere possit, id præmeditari ferendum
modice esse, si evenerit. Majoris omni-
no est consilii, providere, ne quid tale
accidat: sed animi non minoris, fortiter
ferre, si evenerit.

Impiger extremos currit mercator ad
Indos,

Per mare pauperiem fugiens, per sa-
xa, per ignes.

Vilius argentum est auro, virtutibus
aurum.

Horat.

VII.

Patria est communis omnium no-
strum parens.

A 4

Tur.

Turpiter desperatur, quicquid fieri potest.

Si bene sentire, recteque facere satis est ad bene beateque vivendum, non vereor, ne eum, qui se optimorum consiliorum conscientia sustentare possit, misserum esse, nefas sit dicere.

Homines, quamvis in turbidis rebus sint, tamen si modo homines sunt, interdum animis relaxantur.

Nos onera quibusdam bestiis, nos juga imponimus; nos elephantorum acutissimis sensibus, nos sagacitate canum ad utilitatem nostram abutimur; nos e terræ cavernis ferrum elicimus, rem ad colendos agros necessariam; nos æris, argenti, auri venas penitus abditas invenimus, & ad usum aptas & ad ornatum decoras.

Stat sua cuique dies; breve & irreparabile tempus

Omn-

Omnibus est vitæ: sed famam exten-
dere factis,

Hoc virtutis opus — Virg.

VIII.

Nihil potest placere, quod non decet.
Nemo ita pauper vivit, quam pau-
per natus est.

In armis certe militum virtus, lo-
corum opportunitas, auxilia sociorum,
classes, commeatus, multum juvant. Ma-
ximam vero partem quasi suo jure fortuna
sibi vindicat: & quidquid est prospere ge-
stum, id pæne omne dicit suum.

Serpit insitum in natura malum, con-
suetudine peccandi libera, finem ut au-
dacia statuere ipsa sibi non possit.

Nullum est supplicium putandum,
quo affici easū aliquo etiam boni viri for-
tesque possunt.

A 5

Bea-

Beatus ille, qui procul negotiis,

Ut prisca gens mortaliūm,

Paternā rura bubus exerceſt suis.

Forumque vitat, & superba civium

Potentiorum limina. Horat. ^{Sp. II}

IX.

Moriendūm certe est, & id incer-
tum, an eo ipso die.

Quam quisque norit artem, in ea se
exerceat.

Illud Hesiodūm laudatur a doctis,
quod eadem mensura reddere jubet, qua
acceperis, aut etiam cumulatiōre, si possis.

Nulla est enim laus, ibi esse inte-
grum, ubi nemo est, qui aut possit, aut
conetur corrumpere.

Façile serpit injuria & peccandi con-
ſuetudo ; non facile reprimitur.

Rectius vives, Licini, neque altum

Semper urguendo ; neque, dum procellas

Cau-

) II ()

Cautus horrescis, nimium premendo
Litus iniquum.

Auream quisquis mediocritatem
Diligit, tutus caret obsoleti
Sordibus teclii, caret invidenda

Sobrius aula. Hor. *Carmina* lli. x

X.

Bene dormit, qui non sentit, quam
male dormiat.

Absentem lædit, cum ebrio qui litigat.
Quicunque viator pacis auctores di-
ligit, is profecto declarat, se maluisse non
dimicare, quam vincere.

Tantus est splendor in laude vera,
tanta in magnitudine animi consilii di-
gnitas, ut hæc a virtute donata, cætera a
fortuna commodata esse videantur.

Animus excellentissimi cuiusque num-
quam his angustiis, quas natura nobis
ad

ad vivendum dedit, contentus fuit, semper immortalitatis amore flagravit.

Cras te vieturum, cras dicis, Postume,
me, semper,

Dic mihi cras istud, Postume, quando
venit?

Cras vives? hodie jam vivere, Postume,
me, serum est.

Ille sapit, quisquis, Postume, vixit heri.

Mart.

XI.

Omnis actio vacare debet temeritate.

In calamitoso risus etiam injuria est.

Animus levis quidem vultu, flagitia parietibus nonnunquam teguntur: sed haec obstructio nec diuturna est, nec obducta ita, ut curiosis oculis perspici non possit.

Præclare quidem dixit, quicunque dixit: dignitati esse serviendum, reipublicæ consulendum, officii rationem in omni

vita.

vita, non commodi esse ducendam, subeunda pro patria pericula; vulnera excipienda, mortem oppetendam.

Quamquam mortem quidem omnibus natura proposuit; crudelitatem mortis & dedecus virtus propulsare solet.

Divitiæ grandes homini sunt, vivere parce,

Aequo animo; neque enim est unquam penuria parvi. *Lucret.*

XII.

Irratus cum ad se redit, sibi tum irascitur.

Ignoscito saepè alteri, nunquam tibi.

Quid enim potest esse tam apertum, tamque perspicuum, cum coelum suspeximus, cœlestiaque contemplati sumus, quam esse aliquod numen præstantissimæ mentis, quo hæc regantur.

Simu-

Simulatio amicitiae repugnat maxime; delet enim veritatem, sine qua nomen amicitiae valere non potest.

Fit plerumque, ut ii, qui boni quid volunt afferre, affingant aliquid, quo faciant id, quod nunciant, latius.

Est & fideli tuta silentio

Merces: vitabo, qui Cereris sacrum

+ Vulgarit arcanæ, sub iisdem

Sit trabibus, fragilemve mecum

Solvat phaselum. Hor.

XIII.

Male vivunt, qui se semper victu-
ros putant.

Ut hominis decus est ingenium, sic
ingenii lumen est eloquentia.

Cum judici, dicenda sententia est, me-
minerit, se Deum habere testem, id est
mentem suam, qua nihil homini dedit ipse
Deus divinus.

Nemo

Nemo est nostrum liberaliter educatus, cui non magistri sui, atque doctores, cui non locus ille mutus, ubi ipse altus aut doctus est, cum grata recordatione in mente versetur.

Quis in eo summe elaborandum non arbitretur, ut quo uno homines bestiis praestent, in hoc hominibus ipsis antecellat?

Si ventri bene, si lateri est, pedibus
que tuis, nil

Divitiae poterunt regales addere majus.

Horat.

XIV.

Luxuriæ desunt multa, avaritiæ omnia.

Conferto nostram longissimam ætatem
cum æternitate, sic brevissima reperietur.

Est alienum viro, quod alteri præceperit, id ipsum facere non posse.

Ego vos hortari tantum possum, ut
amicitiam omnibus rebus humanis antepona-

ponatis. Nihil est enim tam naturæ aptum,
tam conveniens ad res vel secundas, vel
adversas.

Litteræ discuntur facile, si & tantum
sumas, quantum opus sit, & habeas, qui
docere fideliter possit, & scias ipse etiam
discere ita, ut facilis usus doctrinam con-
firmet, mediocris opera tribuatur, me-
moria, studiumque permaneat.

Extra fortunam est quicquid, dona-
tur amicis:

Quas dederis, solas semper habebis
opes. *Mart.*

XV.

Parva sunt foris arma, nisi est con-
silium domi.

Homines ad deos nulla re propius ac-
cedunt, quam salutem hominibus dando.

Hoc uno præstamus vel maxi-
me feris, quod colloquimur inter nos,

&

& quod exprimere dicendo sensa possumus.

Nolite putare, ut in scena videtis, homines conseleratos impulsu deorum terri furiarum tædis ardentibus. — Sua quemque fraus, suum facinus, suum scelus, sua audacia de sanitate ac mente deturbat. Hæ sunt impiorum furiæ, hæ flammæ, hæ faces.

Sit cuique persuasum, non eventis, sed factis cujusque fortunam ponderari.

Agricola incurvo terram dimovit aratro:

Hinc anni labor, hinc patriam parvosque nepotes

Sustinet, hinc armenta boum, meritosque juvencos. — *Virg.*

XVI.

Ex ipsa vita discedendum est, tanquam ex hospitiō, non tanquam e domo.

B

Omni-

Omnibus in rebus voluptatibus maximis fastidium finitimum est.

Præmeditatio futurorum malorum lenit eorum adventum, quæ venientia longe ante videris.

Veterrima quæque esse debent suavissima; verumque illud est, quod dicitur, multos modios salis simul edendos esse, ut amicitiae munus expletum sit.

Ludendi est quidam modus retinendus, ut ne nimis omnia profundamus, elatique voluptate in aliquam turpitudinem dilabamur.

Prudens futuri temporis exitum
Caliginosa nocte premit Deus.

Ridetque, si mortalis ultra
Fas trepidat. Quod adest memento
Componere æquus: cætera fluminis
Ritu feruntur.

Horat.

XVII.

XVII.

Est viri fortis, ne suppliciis quidem
moveri, ut fortiter fecisse pœniteat.

Fortes viri non tam præmia sequi so-
lent recte factorum, quam ipsa recte facta.

Amicitiam non spe mercedis adducti,
sed quod omnis ejus fructus in ipso amo-
re inest, expetendam putamus.

Omnis stulti sunt sine dubio miser-
imi, maxime quod stulti sunt: miserius
enim stultitia quid possumus dicere? dein-
de, quod ita multa sunt incommoda in
vita, ut ea sapientes commodorum com-
pensatione leniant, stulti nec vitare venien-
tia possint, nec ferre præsentia.

In corpore si quid ejusmodi est,
quod reliquo corpori noceat, uti secari
que patimur, ut membrum aliquod po-
tius quam totum corpus intereat: sic in
rei publicæ corpore, ut totum salvum sit,

quicquid est pestiferum amputetur. Dura
vox. Multo illa durior: Salvi sint impro-
bi, scelerati, impii: delean tur innocentes,
honesti, boni, tota res publica.

Non bene distuleris, videoas quæ posse
negari;

Et solum hoc ducas, quod fuit, esse
tuum. *Mart.*

XVIII.

Vita turpis ne morti quidem hone-
stæ locum relinquit.

Ut quisque est vir optimus, ita dif-
ficillime esse alios improbos suspicatur.

Me non pœnitet mortales inimicitias,
semper terna s amicitias habere.

Ubi semel quis pejeravit, ei credi
postea, etiam si per plures deos juret,
non oportet.

Et

Est vero fortunatus ille, cuius ex sa-
lute non minor pene ad omnes, quam ad =
ipsum, latitia pervenit.

Nec vero terrae ferre omnes omnia
possunt.

Fluminibus salices, crassisque paludi-
bus alni

Nascuntur, steriles saxosis montibus orni.

Littora myrtetis latissima, denique
apertos

Bacchus amat colles, aquilonem & fri-
gora taxi.

Virg.

XIX.

Recte præcipere videntur, qui mo-
nent, quanto superiores simus, tanto nos
summissius geramus.

Non sunt dicenda bona illa, quibus
abundantem licet esse miserrimum.

Hoc meditatum ab adolescentia de-
bet esse, mortem ut negligamus, sine qua

B 3

medi-

meditatione, tranquillo esse animo quis non potest.

Molestem esset uno digito plus habere: quid ita? quia nec speciem, nec usum alium quinque desiderant.

Nihil est virtute amabilius; quam qui adeptus erit, ubicunque erit gentium, a nobis diligetur.

Illi robur & æs triplex.

Circa peccus erat, qui fragilem truci commisit pelago ratem.

Primus, nec timuit præcipitem Africum

Decertantem Aquilonibus,

Nec tristes Hyadas, nec rabiem Noti.

Horat.

XX.

Sæpius ad laudem, atque virtutem, natura sine doctrina, quam sine natura valuit doctrina.

Pro-

Proprium est animantium, ut ali-
quid apperant, quod sit naturae accommo-
datum.

Imprudentis est, non considerare,
sed quasi sortiri, quid loquatur.

Nihil est tam inhumanum, quam elo-
quentiam, a natura ad salutem, & conser-
vationem datam, ad bonorum pestem,
perniciemque convertere.

Maria agitata ventis ira tempestivitatem, ut
intelligi facile possit, in tantis illis humo-
ribus inclusum esse calorem.

Totaliter veteres exornent undique ceræ

Atria, nobilitas sola est atque unica
virtus.

XXI.

Nullum est officium tam sanctum,
atque solemne, quod non avaritia commi-
nuere atque violare soleat.

apul

B 4

Pecu-

Pecuniam in loco negligere maximum interdum est lucrum.

Satis est homines imprudentia lapsos non erigere: urgere vero jacentes, aut præcipitautes impellere, certe est inhumanum.

Ille princeps ingenii & doctrinæ Plato, tum denique fore beatas res publicas putavit, si aut docti aut sapientes homines eas regere cœpissent, aut ii, qui regerent, omne suum studium in doctrina ac sapientia collocassent.

In primis constituendum est, quos nos & quales esse velimus, & in quo genere vitae: quæ deliberatio est omnium difficillima. Ineunte enim adolescentia, cum est maxima imbecillitas consilii, tum id sibi quisque genus ætatis degendæ constituit, quod maxime adamavit. Itaque ante implicatur aliquo certo genere, cur-
suque

suque vivendi, quam potuit, quod optimum esset, judicare.

Te ipsum

Concute, num qua tibi vitiorum inseve.

rit olim

Natura, aut etiam consuetudo mala;
namque

Neglectis urenda filix innascitur agris,

Horat.

XXII.

Non ex singulis vocibus philosophi
spectandi sunt, sed ex perpetuitate & con-
stantia, resque spectari oportet, non
verba.

Gravior & validior est decem viro-
rum bonorum sententia, quam totius
multitudinis imperitæ.

Quis tantos labores diurnos, noctur-
nosque domi, militiæque susciperet, si
iisdem finibus gloriam suam, quibus vi-

B 5

tam,

tam, esset terminaturus? Sed optimi cu-
jusque animus maxime ad immortalitatem
gloriæ nititur.

Nobis persuasum esse deber, si deos,
hominesque celare possimus, nihil tamen
avare, nihil incontinenter esse faciendum.

Pessimus pudor est vel parsimoniæ vel
paupertatis.

Conscia mens recti famæ mendacia risit.

Ovid.

Dulcis inexpertis cultura potentis amici,
Expertus metuit.

Horat.

XXIII.

Tantus est innatus in nobis cogni-
tionis amor, & scientiæ, ut nemo dubi-
tare possit, quin ad eas res hominum na-
tura nullo emolumento invitata rapiatur.

Quis est tam vecors, qui cum suspe-
xerit in cœlum, deos esse non sentiat, &
ea, quæ tanta mente sunt, ut vix quis-

quam

quam arte' illa ordinem rerum, atque vicis-
titudinem persequi possit, casu fieri putet?

Nihil cuiquam probari velim me di-
cente, quod non ante mihi met ipsi proba-
tum sit.

VIXX

Arborum confectione, omniq[ue] ma-
teria, & culta, & silvestri, partim ad cale-
faciendum corpus, igni adhibito, & ad
mitigandum cibum utimur, partim ad
aedificandum, ut rectis septi frigora calo-
resque pellamus.

Sincerum est nisi vas, quodcunque in-
fundis, acescit.

Sperne voluptates: nocet emta dolore
voluptas.

Semper avarus eget: certum voto pete
finem. *Horat.*

Turpia decipiunt cœcum vitia, aut etiam
ipsa hæc

Delectant;

Vellel

Vellem in amicitia sic erraremus ; & isti
Errori nomen virtus posuisset hone-
stum. *Horat.*

XXIV.

Agas moderate, & tempori potius
servias, quam dolori tuo.

Nihil est tam volucre, quam maledi-
cendum : nihil facilius emititur, nihil citius
excipitur, nihil latius dissipatur.

Frugalitas, id est, modestia & tem-
perantia, virtutum privatarum fere est
optima.

Carum esse civem, bene de re publi-
ca mereri, laudari, coli, diligi, glorio-
sum est. Metui vero, & in odio esse in-
vidiosum, detestabile, imbecillum, ca-
ducum.

Fortes creantur fortibus & bonis :
Est in juvencis, est in equis patrum

Vir.

Virtus; nec imbellem feroceſ

Progenerant aquilæ columbam. *Hori*

O passi graviora, dabit Deus his quo
que finem,

O ſocii! revocate animos, mœſtum-
que timorem

Mittite: forſan & hæc olim meminiffe
juvabit.

Per variouſ caſuſ, per tot diſcrimina-
rerum

Tendimus in Latium, ſedes ubi fata
quietas

Oſtendunt.

Durate, & voſmet rebus ſervate ſecun-
diſ.

Virgil.

XXV.

Terra vero foeta frugibus, & vario
leguminum genere, quæ cum maxima
largitate fundit, ea ferarumne, an homi-
num cauſa gignere videtur? quid de virti-
bus,

bus, olivetisque dicam; quarum uberrimi
laetissimique fructus nihil omnino ad be-
stias pertinent?

O vitæ Philosophia dux, o virtutis
indagatrix, expultrixque vitiorum, qui
non modo nos, sed omnino vita homi-
num sine te esse potuisset? Tu urbes pe-
peristi, tu dissipatos homines in societa-
tem vitæ convocasti. Tu eos inter se pri-
mo domiciliis, deinde conjugiis, tum litt-
erarum, & vocum communione junxisti.
Tu inventrix legum, tu magistra morum,
& disciplinæ fuisti; tu vitæ tranquillitatem
largita nobis es, & terrorem mortis ab-
stulisti.

Homines nos esse meminerimus, ea
lege natos, ut omnibus telis fortunæ pro-
posita sit vita nostra; neque esse recusan-
dum, quo minus ea, qua nati sumus,
conditione vivamus; neve tam graviter
casus

casus feramus, quos nullo consilio vitare possimus: eventisque aliorum memoria repetendis, nihil accidisse novi nobis cogitemus.

Non est consentaneum, qui metu non frangatur, cum frangi cupiditate, nec, qui invictum se a labore praestiterit, vinci a voluptate. Quamobrem & haec vitanda, & pecuniae fugienda cupiditas: nihil enim est tam angusti animi, tamque parvi, quam amare divitias: nihil honestius magnificientiusque, quam pecuniam contemnere, si non habeas, si habeas, ad beneficentiam liberalitatemque conferre.

Districtus ensis cui super impia

Cervicee pendet, non Sienlæ dapes

Dulcem elaborabunt saporem;

Non avium, citharæque cantus

Somnum reducent.

Horat.

Tu

Tu, quamcunque Deus tibi fortunaverit horam,
 Grata sume manu, nec dulcia differ in annum,
 Ut, quoquaque loco fueris, vixisse libenter.

Te dicas. Horat.

XXVI.

Mundum contuens accedit holmo ad cognitionem Dei; ex qua oritur pietas: cui conjuncta justitia est, reliquæque virtutes, e quibus vita beata exsistit, nulla re, nisi immortalitate cedens cœlestibus.

Oculi in pictis, fictis, cœlatisque formis, in corporum etiam motione atque gestu multa cernunt subtilius. Colorum etiam & figurarum tum venustatem atque ordinem, &, ut ita dicam, deceniam oculi judicant; atque etiam alia matora.

jora. Nam & virtutes & vitia cognoscunt: iratum, propitium; lētantem, dolentem; fortem, ignavum; audacem timidumque cognoscunt.

Totam licet animis tanquam oculis lustrare terram mariaque omnia. Cernes jam spatia frugifera atque immensa camporum, vestitusque densissimos montium, pecudum pastus, tum incredibili cursus maritimos celeritate.

Domina rerum eloquendi vis quam est præclara, quamque divina? quæ primum efficit, ut ea, quæ ignoramus, discere, & ea, quæ scimus, alios docere possimus. Deinde hac cohortamur, hac persuademus, hac consolamur afflitos, hac deducimus perterritos a timore, hac gestientes comprimimus, hac cupiditates iracundiasque restinguimus.

C

Eheu,

Eheu,

Quam temere in nosmet legem sancimus iniquam?

Nam vitiis nemo sine nascitur, optimus ille est,

Qui minimis urgetur. *Horat.*

At pueri ludentes, Rex eris, ajunt,
Si recte facies. Hic murus aheneus esto
Nil conscire sibi, nulla pallescere culpa.

Horat.

XXVII.

Quam aptas, quamque multarum artium ministras manus natura homini dedit! digitorum enim contractio facilis, facilisque porrectio, propter molles commissuras & artus, nullo in motu laborat. Itaque ad pingendum, ad fingendum, ad scalpendum, ad nervorum eliciendos sonos ac tibiarum apta manus est, admonitione digitorum.

Quid

Quid vero? hominum ratio non in cœlum usque penetravit? Soli enim ex animantibus nos astrorum ortus, obitus, cursusque cognovimus; ab hominum genere finitus est dies, mensis, annus; defectiones solis & lunæ cognitæ prædictæ que in omne posterum tempus, quæ, quantæ, quando futuræ sint.

Tristis es, & felix? sciat hoc Fortuna ca-
veto!

Ingratum dicet te, Lupe, si scierit.

Mart.

Pax optima rerum,
Quas homini novisse datum est: pax
una triumphis

Innumeris potior. *Sil. Ital.*

Ipsa quidem virtus sibimet pulcerrima
merces. *Sil. Ital.*

C 2

N.

Nemo adeo ferus est, qui non mitescere
possit;

Si modo culturae patientem commodes
aurem.

Horat.

XXVIII.

Hæc, quæ sequuntur, necessitatibus
sunt: cultus agrorum, exstructionesque te-
ctorum, tegumenta corporum vel texta,
vel suta, omnisque fabrica æris & ferri:
hæc adinventa animo, percepta sensibus;
& sic adhibitis opificum animis nos omnia
consecuti sumus, ut tecti, ut vestiri, ut sal-
vi esse possimus; urbes, muros, domici-
lia, delubra haberemus.

Ad usum orationis magna opera ma-
chinata natura est. Primum enim a pul-
monibus arteria usque ad os intimum
pertinet; per quam vox, principium a
mente ducens, percipitur & funditur.
Deinde in ore sita lingua est, finita denti-
bus.

bus. Ea vocem immoderate profusam
singit & terminat: quæ sonos vocis di-
stinctos efficit, cum & ad dentes, & ad
alias partes pellit oris,

Crede mihi, bene qui latuit, bene vi-
xit, & intus

Fortunam debet quisque manere
suam. *Ovid.*

Labor omnia vincit
Improbis, & duris urgens in rebus
egestas, *Virgil.*

Illa seges demum votis responder avari
Agricolæ, bis quæ solem, bis frigora
sensit:

Illius immensa ruperunt horrea messes.
Virgil.

Tu tantum inspice, qui novus paratur,
An possit fieri yetus sodalis,

Mart.

Nil non mortale tenemus,
Pectoris exceptis, ingeniique bonis.

Ovid.

Non est, crede mihi, sapientis dicere,
vivam.

Sera nimis vita est crastina; vive ho-
die. Mart.

Quo quisque est major, magis est pla-
cabilis ira:

Et faciles motus mens generosa ca-
pit. Ovid.

Principiis obsta; sero medicina paratur,
Cum mala per longas invaluere mo-
ras. Ovid.

Hoc tamen cum fugeret, se Fannius ipse pe-
remit,

Hic, rogo, non furor est, ne mo-
riare, mori? Mart.

Ampliar.

Ampliat ætatis spatium sibi vir bonus.

Hoc est

Vivere bis, vita posse priore frui.

Mart.

XXX.

Cum tua pervideas oculis mala lippus
inunctis,

Cur in amicorum vitiis tam cernis acu-
tum? Hor.

Inter spem curamque, timores inter &
iras,

Omnem crede diem tibi diluxisse supre-
num:

Grata superveniet, quæ non sperabi-
tur, hora. Hor.

Non possidentem multa vocaveris
Recte beatum; rectius occupat

Nomen beati, qui Deorum
Muneribus sapienter uti,

C 4

Du.

Duramque callet pauperiem pati,
 Pejusque leto flagitium timet. *Hor.*
 Nil mortalibus arduum est:
 Coelum ipsum petimus stultitia; ne-
 que
 Per nostrum patimur scelus
 Iracunda lovem ponere fulmina. *Hor.*
 Dulce & decorum est pro patria mori;
 Mors & fugacem persequitur virum;
 Nec parcit imbellis juventæ
 Poplitibus, timidove tergo. *Hor.*
 Pallida mors æquo pulsat pede paupe-
 rum tabernas,
 Regumque turres. O beate Sexti,
 Vitæ summa brevis spem nos vetat in-
 choare longam. *Hor.*

In agris erant olim senatores, Siquidem aranti L. Quintio Cincinnato nuntiatum est, eum dictatorem esse factum. A villa in senatum arcessabantur & Curius, & ceteri senes. Num igitur eorum sene-
tus miserabilis fuit, qui se agri cultione oblectabant?

Quis clarior in Græcia Themistocle? quis potentior? qui cum imperator in bello Persico servitute Græciam liberasset, propterque invidiam in exsilium pulsus es-
set, ingratæ patriæ injuriam non tulit, quam ferre debuit. Fecit idem, quod vi-
ginti annis ante apud nos fecerat Coriola-
nus. His adjutor contra patriam inven-

tus est nemo. Itaque mortem sibi uterque conscivit.

Damonem & Pythiam ferunt hoc animo inter se fuisse, ut, cum eorum alteri Dionysius tyrannus diem necis destinavisset, & is, qui morti addicetus esset, paucos sibi dies ~~causa~~ commendandorum suorum postulavisset, vas factus sit alter ejus sistendi; ut si ille non revertisset, moriendum esset ipsi. Qui cum ad diem se receperisset, admiratus eorum fidem tyranus, petivit, ut se ad amicitiam tertium adscriberent.

Omni Macedonum gaza, quæ fuit maxima, potitus est Paullus: tantum in ærarium pecuniae invexit, ut unius imperatoris præda finem attulerit tributorum. At hic nihil domum suam præter memoriam nominis sempiternam detulit. Quid? L. Mummius num quid copiosior, cum copio-

copiosissimam urbem funditus sustulisset?
Italiam ornare, quam domum suam, ma-
luit. Quamquam Italiam ornatam domus
ipsa mihi videtur ornatior.

Præclare epistola quadam Alexandrum filium Philippus accusat, quod lar-
gitione benevolentiam Macedonum conse-
ctetur. Quæ te malum, inquit, ratio in
istam spem induxit, ut eos tibi fideles pu-
tates fore, quos pecunia corrupisses? An
tu id agis, ut Macedones non te regem
suum, sed ministrum suum, & præbito-
rem sperent fore?

Ego (Lælius) a patre ita eram dedu-
ctus ad Scævolam sumta virili toga, ut,
quoad possem & liceret, a senis latere nun-
quam discederem. Itaque multa ab eo
prudenter disputata, multa etiam breviter
& commode dicta, memorie mandaram;
fierique studebam ejus prudentia doctior.

Me-

Moveor tali amico (Scipione) or-
batus, qualis, ut arbitror, nemo un-
quam erit, & ut confirmare possum, ne-
mo certe fuit. Sed non egeo medicina;
me ipse consolor, & maxime illo solatio,
quod eo errore careo, quo amicorum de-
cessu plerique angi solent. Nihil enim
mali accidisse Scipioni puto; mihi acci-
dit, si quid accidit. Suis autem incom-
modis graviter angi, non amicum, sed se-
ipsum amantis est.

L. Manilio, A. F. cum dictator fuis-
set, M. Pomponius, tribunus plebis, diem
dixit, quod is paucos sibi dies ad dictatu-
ram gerendam addidisset: criminabatur
etiam, quod Titum filium, qui postea est
Torquatus appellatus, ab hominibus rele-
gasset, & ruri habitare jussisset: quod
cum audivisset adolescens filius, negotium
exhiberi patri, accurrisse Romam, & cum
pri.

prima luce Pomponii domum venisse diciatur, cui cum esset nuntiatum, quod illum iratum allaturum ad se aliquid contra patrem arbitraretur, surrexit e lectulo, remotisque arbitris, ad se adolescentem jussit venire. At ille, ut ingressus est, confestim gladium destrinxit, juravitque, se illum statim interficerum, nisi jurandum sibi dedisset, se patrem missum esse facturum. Iuravit hoc coactus terore Pomponius, rem ad populum detulit, docuit, cur sibi causa desistere necesse esset, Manlium missum fecit. Tantum temporibus illis jurandum valebat.

Gyges, cum terra discessisset magnis quibusdam imbribus, in illum hiatum descendit, æneumque equum (ut ferunt fabulae) animadvertisit, cuius in lateribus fores essent: quibus apertis hominis mortui vidit corpus magnitudine inusitata,
annu-

annulumque aureum in dígito, quem, ut
detraxit, ipse induit, (erat autem regius
pastor,) tum in concilium pastorum se
recepit. Ibi cum palam ejus annuli ad
palmaī converterat, a nullo videbatur,
ipse autem omnia videbat. Idem rursus
videbatur, cum in locum annulum inver-
terat. Itaque hac opportunitate annuli
usus, regiñæ stuprum intulit; eaque ad-
jutrice regem dominum interemit, sus-
tulit, quos obſtare arbitrabatur: nec in his
eum quisquam facinoribus potuit, videre.
Sic repente, annuli beneficio, rex exor-
tus est Lydiæ.

Sophocles ad summam senectutem
tragœdias fecit: quod propter studium
cum rem familiarem negligere videretur,
a filiis in judicium vocatus est, ut quem-
admodum nostrū more male rem ge-
rentibus patribus bonis interdici solet, sic
illum;

illum, quasi desipientem, a re familiari removerent judices. Tum senex dicitur eam fabulam, quam in manibus habebat, & proxime scripserat, Oedipum Coloneum recitasse judicibus, quæfisseque, num illud carmen desipientis videretur? Quo recitato sententiis judicum est liberatus.

Ne noster quidem populus probandus, si verum est, Q. Fabium Labeonem, seu quem alium (nihil enim præter auditum habeo) arbitrum Nolanis, & Neapolitanis de finibus a senatu datum, cum ad locum venisset, cum utrisque separatim locutum, ut ne cupide quid agerent, ne appetenter, atque ut regredi, quam progressi mallent. Id cum utriusque fecissent; aliquantum agri in medio reliectum est. Itaque illorum fines, sicut ipsi dixerant, terminavit, in medio reliectum quod erat, populo Romano adjudicavit. Decipere

hoc

hoc quidem est, non judicare. Quocirca
in omni re fugienda est talis sollertia:

Sed saepe (etenim redeo ad Scipio-
nem, cuius omnis sermo erat de amicitia)
querebatur, quod omnibus in rebus ho-
mines diligentiores essent, ut capreas &
oves, quot quisque haberet, dicere pos-
set; amicos quot haberet, non posset dice-
re; & in illis quidem parandis adhibere
curam, in amicis eligendis negligentes es-
se, nec habere quasi signa quædam &
notas, quibus eos, qui ad amicitiam es-
sent idonei, judicarent.

Pompilius imperator tenebat provin-
ciam, in cuius exercitu Catonis filius tiro
militabat. Cum autem Pompilio videre-
tur unam dimittere legionem, Catonis
quoque filium, qui in eadem legione mi-
litabat, dimisit. Sed cum amore pugnan-
di in exercitu remansisset, Cato ad Pom-
pilium

pilium scripsit, ut, si eum pateretur in exercitu remanere, secundo eum obligaret militiae sacramentum: quia, priore amisso, jure cum hostibus pugnare non poterat. Adeo summa erat observatio in bello movendo. M. quidem Catonis senis epistola est ad M. filium, in qua scripsit, se audisse, eum missum factum esse a Consule, cum in Macedonia Persico bello miles esset. Monet igitur, ut caveat, ne prælium ineat. Negat enim jus esse, qui miles non sit, pugnare cum hoste.

M. Lepidus cum, cæteris in campo exercentibus, in herba ipse recubuissest, *Vellem hoc esse, inquit, laborare.*

Terento amissio arcem tamen Livius retinuerat, multaque cum ex ea prælia præclara fecisset, cum, aliquot post annos, Fabius Maximus id oppidum recepisset, rogaretque eum Salinator, ut meminisset

D

ope-

opera sua se Tarentum recepisse: *Quidnī inquit, meminerim? numquam enim recepissem, nisi tu perdidisses.*

Censor Lepidus cum M. Antistio Pyrgensi equum ademisset, amicique cum vociferarentur, & quererent, quid ille patri suo responderet, cur ademptum sibi equum diceret, cum optimus colonus, parcissimus, modestissimus, frugalissimus esset, *Me istorum, inquit, nihil credere.*

Ostendebat Antiochus in campo copias ingentes, quas, bellum populo Romano facturus, comparaverat, convertebatque exercitum insignibus argenteis & aureis florentem: inducebat etiam currus cum falcibus, & elephantos cum turribus, equiratumque frenis & ephippiis, monilibus ac phaleris præfulgentem. Atque ibi rex, contemplatione tanti & tam ornati exercitus gloriabundus, Annibalem aspicit;

vit; &, *Putasne*, inquit, *satis esse Romanis hæc omnia?* tunc Pœnus eludens ignaviam militum ejus pretiose armatorum, *Plane*, inquit, *satis esse credo Romanis hæc, et si avarissimi sunt.*

P. Vatienus, cum e præfectura Reatina Romam venienti noctu duo juvenes cum equis albis dixissent, regem Persen eo die captum, senatui nuntiavit, & primo, quasi temere de re publica locutus, in carcerem conjectus est: post, a Paullo litteris allatis, cum idem dies constitisset, & agro a senatu, & vacatione donatus est.

P. Claudius, bello Punico primo, per jocum etiam Deos irridens, cum cava liberati pulli non pascerentur, mergi eos in aquam jussit; ut biberent, quoniam esse nollent. Qui risus, classe devicta, multas ipsi lacrymas, magnam populo Romano cladem attulit.

D 2

Apud

Apud Alabandenses non inurbane
Stratonicus, ut multa, cum quidam ei mo-
lestus, Alabandum deum esse confirmaret,
Herculem negaret, Ergo, inquit, mihi
Alabandus, tibi Hercules sit iratus.

Dionysius cum ad Peloponnesum
classem appulisset, & in fanum venisset Jo-
vis Olympii, aureum ei detraxit amicu-
lum, grandi pondere, quo Jovem ornat
ex manubiosis Carthaginensium tyrannus
Gelo. Atque in eo etiam cavillatus est,
æstate grave esse aureum amiculum, hieme
frigidum: cique laneum pallium injecit,
cum id esse ad omne anni tempus diceret.

Idem Aesculapii Epidauri barbam au-
ream demi jussit. Neque enim convenire,
barbarum esse filium, cum in omnibus fa-
nis pater imberbis esset.

Jam mensas argenteas de omnibus
delubris jussit auferri: in quibus quod mo-

re

re veteris Græciæ inscriptum esset, *Bonorum Deorum*, uti se eorum bonitate velle dicebat.

Cn. Domitius, cum tribunus plebis M. Scaurum, principem civitatis, in judicium populi vocasset, Scaurique servus ad eum clam dominum venisset, & crimina in dominum delaturum se esse dixisset, prehendi hominem jussit, ad Scaurumque deduci.

Antiochus, Magnus ille, rex Asie, ~~cum postquam~~ a Scipione devictus Tauro tenus regnare jussus esset, omnemque hanc Asiam, quæ est nunc nostra provincia, amississet: dicere est solitus, benignè sibi a populo Romano esse factum, quod nimis magna procuratione liberatus modicis regni terminis uteretur.

Cn. Pompejus, Sexti filius, consul, cum P. Vettio Scatone, duce Marsorum,

Inter bina castra collocutus est. Quo quidem Sext. Pompejus, frater consulis, ad colloquium ipsum Roma venit, doctus vir atque sapiens: quem cum Scato salutasset, quem te appellem? inquit. At ille, voluntate hospitem, necessitate hostem. Erat in illo colloquio æquitas: nullus timor, nulla suberat suspicio, mediocre etiam odium. Non enim ut eriperent Romanis socii civitatem, sed ut in eam reciperentur, petebant.

Pythagoreos ferunt, si quid affirment in disputando, cum ex iis queratur, quare ita esset, respondere solitos, ipse dixit. Ipse autem erat Pythagoras. Tantum opinio præjudicata poterat, ut etiam sine ratione valeret auctoritas.

De Simonide cum quæsivisset tyranus Hiero, quid aut quale sit Deus, deliberandi causa sibi unum diem postulavit.

Cum

Cum idem ex eo postridie quæreret, biddenum petivit. Cum səpius duplicaret numerum dierum, admiransque Hiero requireret, cur ira faceret: Quia, quanto, inquit, diutius considero, tanto mihi spes videtur obscurior. Quem Simonidem arbitror, quia multa venirent in mentem acuta atque subtilia, dubitantem, quid eorum esset verissimum, desperasse omnem veritatem.

L. Piso tanta virtute atque integritate
fuit, ut etiam illis optimis temporibus,
cum hominem invenire nequam neminem
posset, solus tamen *Frugi* nominaretur.
Quem eum in concionem C. Gracchus vo-
cari juberet, & viator quæreret, quem Pi-
sonem? quod erant plures: Cogis me, in-
quit, dicere inimicum meum *Frugi*. Eum
igitur virum ne inimicus quidem satis in-

D 4 appelle

appellando significare poterat, nisi ante laudasset.

Athenis ajunt, cum quidam apud eos, qui sancte graviterque vixisset, & testimonium publice dixisset, & (ut mos Græcorum est) jurandi causa ad aras accederet, una voce omnes judices, ne is juraret, reclamasse.

Tib. Gracchus magnam laudem est adeptus, quod tribunus plebis solus ex toto illo collegio L. Scipioni auxilio fuit, inimicissimus & ipsius, & fratris ejus Africani, juravitque in concione, se in gratiam non rediisse; sed alienum sibi videri dignitate imperii, quo dices essent hostium, Scipione triumphante, ducti, eodem ipsum duci, qui triumphasset.

Dici memini, ludorum Romanorum diebus L. Crassum, quasi colligendi sui causa, se in Tusculanum contulisse. Venisse

nisse eodem, sacer ejus qui fuerat, Quintus Mucius dicebatur, & M. Antonius, homo & consiliorum in re publica socius, & summa cum Crasso familiaritate coniunctus. Exierant autem cum ipso Crasso adolescentes, & Drusi maxime familiares, & in quibus magnam tum spem majores natu dignitatis suae collocarant, C. Cotta, qui tum tribunatum plebis petebat, & P. Sulpicius, qui deinceps eum magistratum petiturus putabatur. Hi primo die de temporibus illis deque universa republica, quam ob causam venerant, multum interesse usque ad extremum tempus diei collocuti sunt. Quo quidem in sermone multa divinitus, a tribus illis Consalaribus, Cotta, deplorata, & commemorata narrabat, ut nihil incidisset postea civitati mali, quod non impendere illi tanto ante vidisissent. Eo autem omni sermone con-

D 5 fe&to

festo, tantam in Crasso humanitatem suis-
 se, ut cum lauti accubuissent, tolleretur
 omnis illa superioris tristitia sermonis;
 eaque esset in homine jucunditas, & tan-
 tus in jocando lepos, ut dies inter eos cu-
 riæ fuisse videretur, convivium Tuscula-
 ni. Postero autem die, cum illi majores
 natu satis quiescent, & in ambulationem
 ventum esset, dicebat, tum Scævolam duo-
 bus spatiis tribusve factis, dixisse: Cur
 non imitamur, Crasse, Socratem illum,
 qui est in Phædro Platonis? Nam me hæc
 tua platanus admonuit, quæ non minus
 ad opacandum hunc locum patulis est dif-
 fusæ ramis, quam illa, cuius umbram se-
 cutus est Socrates, quæ mihi videtur non
 tam ipsa aquula, quæ describitur, quam
 Platonis oratione crevissæ: & quod ille
 durissimis pedibus fecit, ut se abjiceret in
 herbam, atque ita illa, quæ philosophi
 divi-

divinitus ferunt esse dicta, loqueretur, id
meis pedibus certe concedi est æquius.
Tum Crassum, immo vero commodius
etiam; pulvinosque poposcisse, & omnes
in iis sedibus, quæ erant sub platano,
concedisse, dicebat. Ibi, ut ex pristino
sermone relaxarentur animi omnium, so-
lebat Cotta narrare, Crassum sermonem
quendam de studio dicendi intulisse.

In itinere quidam proficiscentem ad
mercatum quendam, & secum aliquantum
nummorum ferentem, est consecutus.
Cum hoc, ut fere sit, in via sermonem
contalit, ex quo factum est, ut illud iter
familiarius facere vellent, quare cum in
eandem tabernam divertissent, simul cœ-
nare, & in eodem loco somnum capere
voluerunt. Cœnati discubuerunt ibidem.
Caupo autem (nam ita dicitur post inven-
tum, cum in alio maleficio deprehensus
esset)

esser) cum illum alterum videlicet, qui nummos haberet, animadvertisset; noctu, postquam illos arctius jam, ut sit ex lassitudine, dormire senit, accessit, & alterius eorum, qui sine nummis erat, gladium propter appositum e vagina eduxit, & illum alterum occidit, nummos abstulit, gladium cruentatum in vaginam recondidit, ipse sese in lectum suum recepit. Ille autem, cuius gladio occisio erat facta, multo ante lucem surrexit, comitem illum suum inclamavit semel, & sepius. Illum somno impeditum non respondere existimavit: ipse gladium, & cætera, quæ secum attulerat, sustulit, solus profectus est. Caupo non multo post conclamavit, hominem esse occisum, & cum quibusdam deversoribus illum, qui ante exierat, consequitur. In itinere hominem comprehendit, gladium ejus e vagina educit, reperit

perit cruentum; homo in urbem ab illis
deducitur, ac reus fit.

Cum Hannibal, Carthagine expul-
sus, Ephesum ad Antiochum venisset ex-
fus, proque eo, quod ejus nomen erat
magna apud omnes gloria, invitatus esset
ab hospitibus suis, ut eum, quem dixi, si
vellet, audiret, cumque se non nolle di-
xisset; locutus esse dicitur homo copiosus,
aliquot horas, de imperatoris officio, &
de omni re militari. Tum, cum cæteri,
qui illum audierant, vehementer essent de-
lectati, quærebant ab Hannibale, quid
nam ipse de illo Philosopho judicaret; hic
Pœnus non optime Græce, sed tamen li-
bere respondisse fertur, multos se deliros
senes sæpe vidisse, sed qui magis, quam
Phormio, deliraret, vidisse neminem.
Neque me hercule injuria; quid enim aut
arrogantius, aut loquacius fieri potuit,

quam

quam Hannibali, qui tot annos de imperio eum populo Romano, omnium gentium victore, certasset, Græcum hominem, qui sumquam hostem, numquam castra vidisset, numquam denique minimam partem ullius publici muneric attigisset, præcepta de re militari dare.

Socrates, quum omnium sapientissimus esset, sanctissimeque vixisset, ita in judicio capitis pro se ipse dixit, ut non supplex aut reus, sed magister aut dominus videretur esse judicum. Quin etiam, quum ei scriptam orationem disertissimus orator Lysias attulisset, quam si ei videtur, edisceret, ut ea pro se in judicio uteatur, non invitus legit, & commode scriptam esse dixit: sed, inquit, ut, si mihi calceos Sicyonios attulisses, non uterer, quamvis essent habiles, & apti ad pedem, quia non essent viriles; sic illam orationem

difer-

disertam sibi, & oratoriam videri, fortē,
 & virilem non videri. Ergo ille quoque
 damnatus est: neque solum primis senten-
 tiis, quibus tantum statuebant judices,
 damnarent an absolverent, sed etiam illis,
 quas iterum legibus ferre debebant. Erat
 enim Athenis, reo damnato, si fraus ca-
 pitalis non esset, quasi pœnæ æstimatio.
 Et sententia cum judicibus daretur, in-
 terrogabatur reus, quam quasi æstimatio-
 nem commeruisse se maxime confiteretur;
 quod cum interrogatus Socrates esset, re-
 spondit, sese meruisse, ut amplissimis ho-
 noribus, & præmiis decoraretur, & ut ei
 vietus quotidianus in Prytaneo publice
 præberetur, qui honos apud Græcos ma-
 ximus habetur. Cujus responso sic judi-
 ces exarserunt, ut capitum hominem inno-
 centissimum condemnarent.

In

In Demosthene tantum studium fuisse, tantusque labor dicitur, ut primum impedimenta naturae diligentia industriaque superarit: cumque ita balbus esset, ut ejus ipsius artis, cui studeret, primam litteram non posset dicere, perfecit meditando, ut nemo planius eo locutus putaretur. Deinde cum spiritus ejus esset angustior, tantum continenda anima in dicendo est assecutus, ut una continuatione verborum id quod scripta ejus declarant, binæ ei contentiones vocis, & remissiones continentur. Qui etiam (ut memoriæ proditum est) conjectis in os calculis, summa voce versus multos uno spiritu pronuntiare consuefiebat; neque is consistens in loco, sed in ambulans, atque ad sensu ingrediens arduo.

Simonides, cum cœnaret apud Scopam, fortunatum hominem, & nobilem,

ceci-

cecinissetque id carmen, quod in eum scri-
psisset, in quo multa ornandi causa poëta-
rum more in Castorem scripta, & Pollu-
cem fuissent, nimis illum sordide Simonidi
dixisse, se dimidium ejus ei, quod pa-
etus esset, pro illo carmine daturum: re-
liquum a suis Tyndaridis, quos æque lau-
dasset, peteret, si ei videretur. Paullo
post esse ferunt myntiatum Simonidi, ut
prodiret; juvenes stare ad januam duos
quosdam, qui eum magnopere evocarent;
furrexisse illum ipsum, prodisse, vidisse
neminem. Hoc interim spatio conclave
illud, ubi epulareretur Scopas, concidisse;
ea ruina ipsum oppressum cum suis inte-
riisse. Quos cum humare vellent sui, ne-
que possent obtritos internoscere ullo mo-
do, Simonides dicitur ex eo, quod me-
minisset, quo eorum loco quisque cubuis-
set, demonstrator uniuscujusque sepelien-

E

di

di fuisse. Hac tum re admonitus invenisse
fertur, ordinem esse maxime, qui memo-
riæ lumen afferret. Itaque iis, qui hanc
partem ingenii exercecent, locos esse capi-
endos, & ea, quæ memoria tenere vel-
lent, effingenda animo, atque in his locis
collocanda, sic fore, ut ordinem rerum lo-
corum ordo conservaret: res autem ipsas
rerum effigies notaret, atque ut locis, pro-
cera, simulacris, pro litteris uteremur.

Equidem (Lælius) ex omnibus rebus,
quas mihi aut fortuna, aut natura tribuit,
nihil habeo, quod cum amicitia Scipionis
possim comparare. In hac mihi de re pu-
blica consensus, in hac rerum privatarum
consilium, in eadem requies plena oble-
etationis fuit. Numquam illum ne mini-
ma quidem re offendit, quod quidem sen-
serim: nihil audivi ex eo ipse, quod nol-
lem. Una domus erat, idem victus, if-
que

que communis: neque solum militia, sed etiam peregrinationes rusticationesque communes.

Hominem longe audacissimum nuper habuimus in civitate C. Fimbriam, &, quod inter omnes constat, nisi inter eos, qui ipsi quoque insaniunt, insanissimum. Is cum curasset in funere C. Marii, ut Q. Scævola vulneraretur, vir sanctissimus, atque ornatissimus nostræ civitatis; (de cuius laude neque hic locus est, ut multa dicantur, neque plura tamen dici possunt, quam populus Romanus memoria retinet) diem Scævolæ dixit, posteaquam competrerit, eum posse vivere. Cum ab eo quæreretur, quid tandem accusaturus esset eum, quem pro dignitate ne laudare quidem quisquam satis commode posset? ajunt hominem, ut erat furiosus, respondisse, quod non totum telum corpore re-

E 2

cepit.

cepisset: quo populus Romanus nihil vidit indignius, nisi ejusdem viri mortem, quæ tantum potuit, ut omnes cives suos perdiditerit, & affixerit: quos quia servare per compositionem volebat, ipse ab iis intereimitus est.

L. Piso, cum esset in Hispania Praetor, qua in provincia occisus est, nescio quo pacto, dum armis exerceretur, annulus aureus, quem habebat, fractus est, & comminutus: cum vellet sibi annulum facere, artificem jussit vocari in foro, ad sellam Cordubæ, & ei palam appendit aurum, hominem in foro sellam jubet ponere, & facere annulum omnibus praesentibus. Nimium fortasse dicet aliquis hunc diligentem, haec tenus reprehendat, si quis volet: nihil amplius. Verum fuit ei concedendum; filius enim L. Pisonis erat, ejus, qui primus de pecuniis repetundis legem

legem tulit. Ridiculum est, nunc de Ver-
re me dicere, cum de Pisone Frugi dixe-
rim: verumtamen, quantum intersit, vi-
dete. Iste, cum aliquot abacorum faceret
vasa aurea, non laboravit, quid non mo-
do in Sicilia, verum etiam Romæ in judi-
cio audiret, ille in auri semuncia totam
Hispaniam seire voluit, unde Prætori an-
nulus fieret: nimis, ut hic nomen su-
um comprobavit, sic ille cognomen.
Nullo modo possum omnia istius facta
aut memoria consequi, aut oratione com-
plecti, genera ipsa cupio breviter attin-
gere. Ut hic modo me commonuit Piso-
nis annulus, quod totum effluxerat. Quam
multis illum putatis hominibus honestis
de digitis annulos aureos abstulisse? nun-
quam dubitavimus, quotiescumque alicujus
aut gemma, aut annulo delectatus est.
Incredibilem rem dicam, sed tam claram,

E 3

ut

ut ipsum negaturum non arbitrer. Cum Valentio ejus interpreti epistola Agrigento allata esset, casu signum iste animadvertisit in cretula, placuit ei, exquisivit, unde esset epistola: respondit, Agrigento. Iste literas, ad quos solebat, misit, ut is annulus ad se primo quoque tempore afferretur. Ita literis istius, patrifamilias L. Titio cuidam, civi Romano, annulus de digito detractus est.

In Sicilia omnium instituta atque edita Prætorum fuerunt ejusmodi, ut ne quis cum telo servus esset. Vetus est, quod dicam, & propter severitatem exempli nemini fortasse vestrū inauditum: L. Domitium Prætorem in Sicilia, cum aper ingens ad eum allatus esset, admiratum requisisse, quis eum percussisset, cum audisset, pastorem cujusdam fuisse, eum ad se vocari jussisse: illum cupi-

cupide ad Prætorem, quasi ad laudem, atque præmium accurrisse: quæsisse Domitium, qui tantam bestiam percussisset, illum respondisse, venabulo. Statim deinde jussu Prætoris in crucem esse sublatum. Durum hoc fortasse videatur: neque ego ullam in partem dispuo, tantum intelligo, maluisse Domitium crudelem in anima advertendo, quam in prætermittendo disolutum videri.

Strato medicus furtum fecit, & cædem ejusmodi. Cum esset in ædibus armarium, in quo sciret esse nummorum aliquantum & auri, noctu duos conservos dormientes occidit, in piscinamque dejicit: ipse armarii fundum exsecuit, & festertiū CL, & auri quinque pondo abstulit, uno ex servis puero non grandi conscio. Furto postridie cognito, omnis suspicio in eos servos, qui non compare-

E 4 bant,

bant, commovebatur. Cum exsectio illa fundi in armario animadverteretur, quærebant homines, quonam modo fieri potuisset? Quidam ex amicis Sassiæ recordatus est, se nuper in auctione quadam vidisse in rebus minutis aduncam ex omni parte dentium, & tortuosam venire ferrulam, qua illud potuisse ita circumsecari videretur. Ne multa, perquiritur a coætoribus, invenitur ea ferrula ad Stratoniæ pervenisse. Hoc initio suspicionis orto, & aperte insimulato Stratone, puer ille conscius pertimuit, rem omnem dominæ indicavit: homines in piscina inventi sunt: Strato in vincula coniectus est, atque etiam in taberna ejus nummi, nequaquam omnes, reperiuntur. Hoc uno modo, judices, saepe multorum improbitate depressa veritas emergit, & innocentia defensio interclusa respicit: quod aut

ii,

ii, qui ad fraudem callidi sunt, non tan-
tum audent, quantum ex cogitant; aut illi,
quorum eminet audacia, atque projecta
est, a consiliis malitiaæ deseruntur. Quod
si aut confidens astutia, aut callida esset
audacia, vix obsisti ullo modo posset.

C. Canius, eques Romanus, nec in-
facetus, & satis literatus, cum se Syracu-
fas, otiandi (ut ipse dicere solebat) non
negotiandi causa, contulisset, dilexitabat,
se hortulos aliquos velle emere, quo in-
vitare amicos, & ubi se oblectare sine in-
terpellatoribus posset: quod cum percre-
buisset, Pythius ei quidam, qui argenta-
riam racceret Syracusis dixit, venales quidem
se hortos non habere, sed licere uti Canio,
si vellet, ut suis: & simul ad cœnam ho-
minem in hortos invitavit in posterum
diem: cum ille promisisset, tum Pythius,
qui esset, ut argentarius, apud omnes or-

dines gratiosus, pescatores ad se convoca-
vit, & ab his petivit, ut ante suos hortu-
los postridie pescarentur, dixitque, quid
eos facere vellet. Ad cœnam tempore ve-
nit Canius: opipare a Pythio apparatum
convivium: cymbarum ante oculos multi-
tudo, pro se quisque quod ceperat, affe-
rebat, ante pedes Pythii pisces abjicieban-
tur. Tum Canius, quæso, inquit, quid
est hoc, Pythi? tantumne piscium, tan-
tumne cymbarum? Et ille, quid mirum?
inquit, hoc loco est, Syracusis quidquid
est piscium: hæc aquatio: hac villa isti ca-
rere non possunt. Incensus Canius cupi-
ditate, contendit a Pythio, ut venderet.
Gravate ille primo. Quid multa? impe-
trat, emit homo cupidus & locuples tan-
ti, quanti Pythius voluit & emit instru-
tos: nomina facit, negotium conficit
Invitat Canius postridie familiares suos,
venit

venit ipse mature, scalmum nullum videt,
quærit ex proximo vicino, num feriæ quæ-
dam pescatorum essent, quod eos nulos
videret. Nullæ, (quod sciam) inquit ille;
sed hic pescari nulli solent, itaque heri
mirabar, quid accidisset. Stomachari Ca-
nius, sed quid faceret?

Si quid tale posset contingere, ut ali-
quis nos Deus ex hac hominum frequen-
tia tolleret, & in solitudine uspiam collo-
caret, atque ibi suppeditans omnium re-
rum, quas natura desiderat, abundantiam
& copiam, hominis omnino adspiciendi
potestatem eriperet; quis tam esset ferre-
us, qui eam vitam ferre posset, cuique
non auferret fructum voluptatum omnium
solitudo?

Omnino (ut mihi quidem videtur)
studiorum omnium satietas vita facit satie-
tatem. Sunt pueritiae certa studia; num
igitur

igitur ea desiderant adolescentes? Sunt & ineuntis adolescentiæ, num ea jam constans requirit ætas, quæ media dicitur? Sunt etiam hujus ætatis, ne ea quidem queruntur a senectute; sunt extrema quædam studia senectutis. Ergo, ut superiorum ætatum studia occidunt, sic occidunt etiam senectutis. Quod cum evenit, saetas vitae tempus maturum mortis assert.

Hic ego non mirer esse quemquam, qui sibi persuadeat, corpora quædam solida atque individua vi & gravitate ferri, mundumque effici ornatissimum & pulcerimum ex eorum corporum concursione fortuita? Hoc qui existimat fieri potuisse, non intelligo, cur non idem putet, si innumerabiles unius & viginti formæ litterarum vel aureæ, vel quales libet, aliquo conjiciantur, posse ex his in terram excusis annales Ennii, ut deinceps legi possint, effici:

effici: quod nescio an ne in uno quidem
versu possit tantum valere fortuna.

Videtisne igitur, ut a physicis rebus, bene atque utiliter inventis, tracta ratio sit ad commentitios & factos deos? quæ res genuit falsas opiniones erroresque turbulentos, & superstitiones pene aniles. Et formæ enim nobis deorum, & ætates, & vestitus, ornatusque noti sunt; genera præterea, conjugia, cognationes, omniaque traducta ad similitudinem imbecillitatis humanæ. Nam & perturbatis animis inducuntur; accipimus enim deorum cupiditates, ægritudines, iracundias: nec vero, ut fabulæ ferunt, dii bellis præliisque caruerunt; nec solum, ut apud Homerum, cum duo exercitus contrarios alii dii ex alia parte defenderent, sed etiam, ut cum Titanis, ut cum Gigantibus, sua propria bella gesserunt. Hæc & dicuntur

cuntur, & creduntur stultissime, & plena sunt futilitatis, summæque levitatis.

Ut, si gladium parvo puero, aut si imbecillo feni, aut debili dederis, ipse impetu suo nemini noceat, sin ad nudum vel fortissimi viri corpus accesserit, possit acie ipsa & ferri viribus vulnerari; ita cum hominibus enervatis atque exsanguibus magistratus, tamquam gladius, est datus, qui per se pungere neminem unquam potuissent, hi summi imperii nomine armati ipsam nonnunquam rem publicam contrucidant.

Præclare Aristoteles, si essent, inquit, qui sub terra semper habitavissent, bonis & illustribus domiciliis, quæ essent ornata signis atque picturis, instructaque rebus iis omnibus, quibus abundant ii, qui beati putantur, qui tamen exissent nunquam supra terram, accepissent autem fama

fama & auditione, esse quoddam numen
 & vim deorum, deinde aliquo tempore,
 patefactis terræ faucibus, ex illis abditis
 sedibus evadere in hæc loca, quæ nos in-
 colimus, atque exire potuissent, cum re-
 pente terram, & maria, cælumque vidis-
 sent; nubium magnitudinem, ventorum
 que vim cognovissent, adspexissentque
 solem, ejusque tum magnitudinem pul-
 eritudinemque, tum etiam efficientiam
 cognovissent, quod is diem efficeret, to-
 to cælo luce diffusa; cum autem terras
 nox opacasset, tum cælum totum cerne-
 rent astris distinctum & ornatum, lunæ-
 que luminum varietatem, tum crescentis,
 tum senescentis, eorumque omnium or-
 ratus & occasus, atque in omni æternitate
 ratos immutabilesque cursus: & hæc cum
 viderent profecto & esse deos, & hæc tan-
 ta opera deorum esse arbitrarentur.

Ac

Ac principio terra universa cernatur,
locata in media mundi sede, solida, &
globosa, & undique ipsa in sece nutibus
suis conglobata, vestita floribus, herbis,
arboribus, frugibus, quorum omnium
incredibilis multitudo insatiabili varietate
distinguitur. Adde hue fontium gelidas
perennitates, liquores perlucidos amnium,
riparum vestitus viridissimos, spelunca-
rum concavas altitudines, saxonum aspe-
ritates, impendentium montium altitudi-
nes, immensitatesque camporum: adde
etiam reconditas auri argenteique venas, in-
finitamque vim marmoris. Quæ vero, &
quam varia genera bestiarum vel cicurum,
vel ferarum? qui volucrum lapsus atque
cantus? qui pecudum pastus? quæ vita
silvestrium? quid jam de hominum gene-
re dicam, qui, quasi cultores terræ consti-
tuti, non patiuntur eam nec immanitate

bel.

belluarum efferari, nec stirpium asperitate vastari: quorumque operibus agri, insulæ, litoraque collucent, distincta testis & urbibus. Quæ si, ut animis, sic oculis videre possemus, nemo, cunctam intuens terram, de divina ratione dubitaret. At vero quanta maris est pulchritudo? quæ species universi? quæ multitudo & varietas insularum? quæ amoenitates orarum & litorum? quot genera, quamque disparia partim submersarum, partim fluitantium & innantium belluarum, partim ad saxa nativis testis inhærentium?

Animantium vero quanta varietas est? quanta ad eam rem vis, ut in suo quæque genere permaneant? quarum aliæ coriis testæ sunt, aliæ villis, vestitæ, aliæ spinis hirsutæ: pluma alias, alias squama videmus obductas; alias esse cornibus armatas, alias habere effugia pennarum.

F

Pa-

Pastum autem animantibus large & copiose natura eum, qui cuique aptus erat, comparavit. Enumerare possum ad eum pastum capeſſendum conficiendumque, quæ ſit in figuris animantium, & quam follers ſubtilisque deſcriptio partium, quamque admirabilis fabrica membrorum; omnia enim, quæ quidem intus incluſa ſunt, ita nata atque ita locata ſunt, ut nihil eorum ſupervacaneum ſit, nihil ad vitam retinēdām non neceſſarium. Dedit autem eadem natura belluis & ſenſum & appetitum; ut altero conatum haberent ad naturales pastus capeſſendos, altero fecernerent peſtifera a ſalutaribus. Jam vero alia animalia gradiendo, alia ſerpendo ad paſtum accedunt, alia volando, alia nando: cibumque partim oris hiatu & dentib⁹ ipſis capeſſunt, partim aduncitate roſtrorum; alia fugunt, alia

car.

carpunt, alia vorant, alia mandunt. Atque etiam aliorum ea est humilitas, ut cibum terrestrem rostris facile contingant. Quæ autem altiora sunt, ut anseres, ut cygni, ut grues, ut camelli; adjuvantur proceritate collorum. Manus etiam data elephantis, quia propter magnitudinem corporis difficiles aditus habebant ad pastum. At, quibus bestiis erat is cibus, ut aliis generis bestiis vescerentur, aut vires natura dedit, aut celeritatem; data est quibusdam etiam machinatio quædam atque sollertia, ut in araneolis; aliæ quasi rete texunt, ut, si quid inhæserit, confiant; aliæ autem ut ex inopinato obseruant, &, si quid incidit, arripiunt idque consumunt.

Contra metum & vim suis se armis quæque defendunt animalia. Cornibus tauri, apri dentibus, morsu leones; aliæ

Fugæ

fuga se, aliæ occultatione tutantur: atramenti effusione sepiæ, torpore torpedines, multæ etiam insectantes odoris intolerabili foeditate depellunt.

Sensus autem, interpretes ac nuntii rerum, in capite, tamquam in arce, misericorde ad usus necessarios & facti & colloca-tæ sunt. Nam oculi, tamquam speculatores, altissimum locum obtinent: ex quo plurima conspicientes fungantur suo munere. Et aures cum sonum percipere debeant, qui natura in sublime fertur, recte in altis corporum partibus colloca-tæ sunt. Itemque nares, eo quod omnis odor ad supera fertur, recte sursum sunt: & quod cibi & potionis judicium magnum earum est, non sine causa vicinitatem oris secutæ sunt. Jam gustatus, qui sentire eorum, quibus vescimur, genera deberet, habitat in ea parte oris, qua escu-

esculentis & potulentis iter natura patefecit. Tactus autem toto corpore æquabiliter fusus est, ut omnes ictus omnesque nimios, & frigoris & caloris, appulsus sentire possimus. Atque, ut in ædificiis architecti avertunt ab oculis & naribus dominorum ea, quæ profluentia necessario tetri essent aliquid habitura; sic natura res similes procul amandavit a sensibus. Quis vero opifex, præter naturam, quæ nihil potest esse callidius, tantam sollertia persequi potuisset in sensibus? quæ primum oculos membranis tenuissimis vestivit & sepsit, quas primum perlucidas fecit, ut per eas cerni possit; firmas autem, ut continerentur. Sed lubricos oculos fecit, & mobiles, ut & declinarent, si quid noceret, & adspectum, quo vellet facile converterent, aciesque ipsa, qua cernimus, quæ pupula vocatur, ita

parva est, ut ea, quæ nocere possint, facile vitet. Palpebræque, quæ sunt tegimenta oculorum, mollissimæ tactu, ne laderent aciem, aptissime factæ & ad claudendas pupulas, ne quid incideret, & ad aperiendas: idque providit, ut identidem fieri posset cum maxima celeritate. Minutæque sunt palpebrae tamquam vallo pilorum; quibus & apertis oculis, si quid incideret, repelleretur; & somno conniventibus, cum oculis ad cernendum non egremus, ut qui, tamquam involuti, quiescerent. Latent præterea utiliter & excelsis undique partibus sepiuntur. Primum enim superiora, superciliis obducta, sudorem a capite & a fronte defluentem repellunt. Genæ deinde ab inferiore parte tutantur subiectæ leviterque eminentes. Nasus ita locatus est, ut quasi murus oculis interjectus esse videatur. Auditus au-

tem

tem semper patet, ejus enim sensu etiam dormientes egemus; a quo cum sonus est acceptus, etiam a somno excitamur. Flexuofum iter haber, ne quid intrare possit; si simplex & directum pateret; provisum etiam, ut, si qua minima bestiola conatur irrumgere, in sordibus aurium, tamquam in visco, inhæresceret. Extra autem eminent, quæ appellantur aures, & regendi causa sanctæ tutandique sensus; & ne adiectæ voces laberentur atque errarent, priusquam sensus ab his pulsus esset. Sed duros & quasi corneolos habent introitus, multisque cum flexibus, quod his naturis relatus amplificatur sonus.

Magnos usus affert mare ad navigia facienda, quorum cursibus suppeditantur omnes undique ad vitam copiæ: quasque res violentissimas natura genuit, earum moderationem nos soli habemus, maris

F 4 atque

atque ventorum, propter nauticarum rerum scientiam; plurimisque maritimis rebus fruimur atque utimur. Terrenorum item commodorum omnis est in homine dominatus. Nos campis, nos montibus fruimur: nostri sunt amnes, nostri lacus: nos fruges serimus, nos aquarum inductionibus terris fructitatem damus: nos flumina arcemus, dirigimus, avertimus: nostris denique manibus in rerum natura, quasi alteram naturam efficere conamur.

Quid enim oves aliud afferunt, nisi ut earum villis confectis atque contextis homines vestiantur? quæ quidem neque ali neque sustentari, neque ullum fructum edere ex se sine cultu hominum & curatione potuissent. Canum vero tam fida custodia, tamque amans dominorum adulatio, tantumque odium in externos, & tam

tam incredibilis ad investigandum sagacitas narium, tanta alacritas in venando quid significat aliud, nisi se ad hominum commoditates esse generatos? Quid de bubus loquar? quorum ipsa terga declarant, non esse se ad onus accipiendum figurata, cervices autem natæ ad jugum: tum vires humerorum & latitudines ad aratra extrahenda.

Cicero Basilo S.

Tibi gratulor: mihi gaudeo: te amo: tua tueor: a te amari, & quid agas, quidque agatur, certior fieri volo. *ad div. l. 6. ep. 15.*

M. T. C. C. Curioni S. D.

Gravi teste privatus sum amoris summi erga te mei, patre tuo, clarissimo vi-

F 5 ro:

ro: qui cum suis laudibus, tum vero te filio, superasset omnium fortunam, si ei contigisset, ut te ante videret, quam a vita discederet. Sed spero nostram amicitiam non egere testibus. Tibi patrimonium dii fortunent. Me certe habebis, cui & carus æque sis & jucundus, ac fuisti patri. *ad. div. l. 2. ep. 2.*

M. T. C. L. Valerio Jurisconsulto S. D.

Cur enim tibi hoc non gratificer, nec scio, præsertim cum his temporibus audacia pro sapientia liceat uti. Lentulo nostro egi per litteras tuo nomine gratias diligenter. Sed tu velim desinas jam nostris litteris uti, & nos aliquando revisas: & ibi malis esse, ubi aliquo numero sis, quam istic, ubi solus sapere videare. Quamquam qui istinc veniunt, partim te superbum esse dicunt, quod nihil respondeas:

deas, partim contumeliosum, quod male
respondeas. Sed jam cupio tecum coram
jocari. Quare fac, ut quam primum ve-
nias, neque in Apuliam tuam accedas, ut
possimus salvum venisse gaudere. Nam
illo si veneris, tanquam Ulysses, cogno-
sces tuorum neminem. Vale. *ad div. l. i.*
ep. 10.

Cicero Papirio Pæto.

Heri veni in Cumanum; eras ad te
fortasse. Sed cum certum sciām, faciam
te paullo ante certiorem. Et M. Cepa-
rius, cum mihi in silva Gallinaria obviam
venisset, quæsissemque, quid ageres, di-
xit te in lecto esse, quod ex pedibus la-
borares. Tuli scilicet moleste, ut debui:
sed tamen constitui ad te venire, ut & vi-
derem te, & viserem, & cœnarem etiam.
Non enim arbitror cōcūm etiam te ar-
thri-

thriticum habere. Exspecta igitur hospitem cum minime edacem, tum inimicum cœnis sumptuosis. *ad div. l. 9. ep. 23.*

Cicero Attico Suo.

Perjucundus mihi Cincius fuit ante diem tertium Kalend. Febr. ante lucem: dixit enim mihi, te esse in Italia, seque ad te pueros mittere: quos sine meis litteris ire nolui, non quo haberem, quod tibi, præsertim jam prope præsenti, scriberem; sed ut hoc ipsum significarem, mihi tuum adventum suavissimum, exspectatissimumque esse; quare advola ad nos eo animo, ut nos ames, te amari scias. Cetera coram agemus. Hæc properantes scripsimus. Quo die venies, utique cum tuis apud me sis; perbellè feceris, si ad nos veneris. *ad Att. l. 4. ep. 4.*

M. T.

M. T. C. Silio S. P. D.

Quid ego tibi commendem eum,
 quem tu ipse diligis? Sed tamen, ut sci-
 res, eum a me non diligi solum, verum
 etiam amari, ob eam rem tibi hæc scri-
 bo. Omnia tuorum officiorum, quæ
 & multa & magna sunt, mihi gratissimum
 fuerit, si ita tractaris Egnatium, ut sen-
 tiat, & se a me, & me a te amari. Hoc
 te vehementer etiam atque etiam rogo. Il-
 la nostra scilicet ceciderunt. Utamur igit-
 tur vulgari consolatione. Quid si melius
 hoc? Sed hæc coram. Tu fac, quod fa-
 cis, ut me ames, teque amari a me scias.
ad div. l. 13. ep. 47.

Ante Iovem nulli subigebant arva co-
 loni:

Nec signare quidem, aut partiri limite
 campum

Fas

Fas erat: In medium quærebant; ipsa
que tellus

Omnia liberius, nullo poscente, fere-
bat.

Virgil.

Pater ipse colendi
Haud facilem esse viam voluit, pri-
musque per artem

Movit agros, curis acuens mortalia
corda,

Nec torpere gravi passus sua regna ve-
terno.

Virgil.

Hic ver cœliduum atque alienis mensi-
bus æstas,

Bis gravidae pecudes, bis pomis uti-
lis arbos.

At rabidae tigres absunt, & sæva leo-
num

Semina, nec miseros fallunt aconita le-
gentes.

Virgil.

Hie

Hic segetes, illie veniunt felicius uvæ;
 Arborei foetus alibi, atque injussa vi-
 rescunt

Gramina, Nonne vides croceos ut
 Tmolus odores,
 India mittit ebur, molles sua tura Sa-
 bæi,
 At Chalybes nudi ferrum, virosaque
 Pontus
 Castorea, Eliadum palinas Epiros
 equarum?

Virgil.

O quid solutis est beatius curis,
 Cum mens onus reponit, ac peregrino
 Labore fessi venimus Larem ad nō-
 strum,
 Desideratoque acquiescimus tecto?
 Hoc est, quod unum est pro labóri-
 bus tantis,

Catull.

Nimi-

Nimirum idem omnes fallimur: neque
est quisquam

Quem non in aliqua re videre Suffe-
num

Possis. Suus cuique attributus est
error:

Sed non videmus manticæ quod in ter-
go est.

Catull.

L

I.

HOnos alit artes, omnesque incendimur
ad studia gloriæ: jacentque ea semper,
quæ apud quosque improbantur.

Omnes trahimur, & ducimur ad
cognitionis, & scientiæ cupiditatem, in
qua excellere pulchrum putamus, labi au-
tem, & errare, nescire, & decipi, &
malum, & turpe ducimus.

Pudeat physicum, id est sp̄eculato-
rem venatoremque naturæ, ab animis
consuetudine imbutis, petere testimonium
veritatis.

G

For.

Fortunatus & ille, Deos qui novit agre-
stes....

Illum non populi fasces, non purpura
regum

Flexit, & infidos agitans discordia fra-
tres,

Aut conjurato descendens Dacus ab
Histro,

Non res Romanæ, perituraque regna:
neque ille

Aut doluit miserans inopem, aut invi-
dit habenti.

Quos rami fructus, quos ipsa volentia
rura

Sponte tulere sua, carpsit: nec ferrea
jura,

Insanumque forum, aut populi tabu-
laria vidit.

Virgil.

II.

II.

Misera est senectus, quæ se oratione defendit. Non cani, non rugæ repente auctoritatem arripere possunt: sed honeste acta superior ætas fructus capit auctoritatis extremos.

Ut reliquis rebus multo majora sunt opera animi, quam corporis; si hæ res, quas persequimur ingenio ac ratione, graviores sunt, quam illæ, quas viribus.

Terræ maximas regiones inhabitabiles atque incultas videmus, quod pars eorum appulsi solis exarserit, pars obriguitate nive pruinaque, longinquo solis abscessu.

Hoc erat in votis: modus agri non ita magnus,

Hortus ubi, & tecto vicinus jugis aquæ fons,

Et paulum silvæ super his foret. Au-
tius, atque

G 2

Di

Di melius fecere. Bene est, nil amplius
oro,

Maja nate, nisi ut propria hæc mihi mu-
nera faxis.

Hor. II, 6

III.

Commode autem quicunque dixit
pecuniam qui habeat non reddidisse, qui
reddiderit non habere; gratiam autem &
qui retulerit habere, & qui habeat re-
tulisse.

Nec ita claudenda est res familiaris,
ut eam benignitas aperire non possit, neq
ita referanda, ut pateat omnibus. Modus
adhibetur, isque referatur ad facultates.

Vel earum ipsarum rerum, quæ nun-
quam omnino fuerunt, ut Scyllæ, ut Chi-
mæræ, neque esse potuerunt, simulaç mi-
hi collibitum est, præsto est imago? quid
quod etiam ad dormientem veniunt invi-
catæ.

Cont.

Conspicit ecce alios dextra lævaque per
herbam

Vescentes, lætumque choro pæana ca-
nentes,

Inter odoratum lauri nemus, unde su-
perne

Plurimus Eridani per silvam volvitur
amnis.

Hic manus ob patriam pugnando vul-
nera passi,

Quique sacerdotes casti, dum vita ma-
nebat,

Quique pii vates & Phœbo digna lo-
quuti,

Inventas aut qui vitam excoluere per
artes,

Quique sui memores alios fecere me-
rendo:

Omnibus his nivea cinguntur tempora
vitta.

Virg.

G 3

IV.

IV.

Ea natura rerum est, ut, qui sensum
verae gloriae ceperit, quique se senserit ci-
vem carum haberi salutaremque rei publi-
cae, nihil cum hac gloria comparandum
putet.

Historia testis temporum, lux verita-
tis, vita memoriæ, magistra vitæ, nuntia
vetustatis, qua voce alia, nisi oratoris, im-
mortalitati commendatur?

Si quem forte inveneritis, qui asper-
netur oculis pulchritudinem rerum, non
odore ullo, non tactu, non sapore capia-
tur, excludat auribus omnem suavitatem;
huic homini ego fortasse & pauci deos pro-
pitios, plerique autem iratos putabunt.

Proxima deinde tenent mœsti loca, qui
sibi letum

Insontes peperere manu, lucemque
perosi

Pro-

Projecere animas, Quam vellent æthere
re in alto.

Nunc & pauperiem & duros perferre
labores!

Fata obstant, tristique palus inamabilis
unda

Alligat, & novies Styx interfusa coër-
cet.

Virg.

V.

Nemo alterius virtuti invider, qui
fūæ confidit.

Danda omnino opera est, ut omni
generi satisfacere possimus. Sed si res in
contentionem veniet, nimirum Themisto-
cles est auctor adhibendus; qui cum con-
suleretur, utrum bono viro pauperi, an
minus probato diviti filiam collocaret;
Ego vero, inquit, malo virum, qui pecu-
nia egeat, quam pecuniam, quæ viro.

G 4

Ne

Ne curiosissimi quidem homines ex-
quirendo audire tam multa possunt, quam
sunt multa genera bestiarum, quæ terra,
mari, paludibus, fluminibus existunt.

Hic, quibus invisi fratres, dum vita ma-
nebat,

Pulsatusve parens, & fraus innexa clienti,
Aut qui divitiis soli incubuere repertis,
Nec partem posuere suis (quæ maxima
turba est.)

Inclusi pœnam exspectant. — —
— — Sedet æternumque sedebit
Infelix Theseus — — —
Admonet, & magna testatur voce per
umbras:

Discite justitiam moniti, & non temnere
divos. *Virg.*

VI.

Sic enim mihi perspicere video, ita
matos esse nos, ut inter omnes esset societas
quæ-

quædam, major autem, ut quisque proxime accederet. Itaque cives potiores quam peregrini, & propinqui quam alieni.

Nemo vir excellenti animo in rem publicam ingressus optabilius quidquam arbitratur, quam se a suis civibus rei publicæ causa diligi.

Quæ sunt tantæ animi angustiæ, ut si Seriphî natus essem, nec unquam egressus ex insula, in qua lepusculos vulpeculasque saepe vidisses, non crederes leones & pantheras esse, cum tibi, quales essent, dicerentur; si vero de elephanto quis diceret, etiam rideri te putares?

Felix qui potuit rerum cognoscere causas,

Atque metus omnes, & inexorabile fatum
Subjecit pedibus, strepitumque Achærontis avari!

Virgil.

VII.

Nonne id flagitium est, te aliis consilium dare, foris sapere, tibi non posse auxiliarier.

Pueri efferuntur lætitia, cum vicerint, & pudet victos; ut se accusari nolunt! quam cupiunt laudari! quos illi labores non perferunt, ut æqualium principes sint!

Omnia, quæ terra concipit, semina, quæque ipsa ex se generata stirpibus infixæ continet, ex temperatione caloris & oriuntur, & augescunt.

Quin corpus onustum
Hesternis vitiis animum quoque præ-
gravat una,
Atque affigit humo divinæ particulam
auræ.

Horat.

VIII.

VIII.

Qui periculum non timet, proposita invidia, morte, pœna, qui nihilo sengnus rem publicam defendit, is vir vere, & civis putandus est.

Athenienses sciverunt, ut Aeginetis, qui classe valebant, pollices præciderentur. Hoc visum est utile; nimis enim imminebat, propter propinquitatem, Aegina Piræo. Sed nihil, quod crudele, utile. Est enim hominum naturæ, quam sequi debemus, maxime inimica crudelitas.

Pina (sic enim Græce dicitur) duabus grandibus patula conchis, cum parva squilla quasi societatem coit comparandi cibi. Itaque cum pisculi parvi in concham hiantem innataverint, tum admonita a squilla pina morsu comprimit conchas. Sic diffimilimis bestiolis communiter cibus quæritur.

Invi-

Invidus alterius macrescit rebus opimis.
 Invidia Siculi non invenere Tyranni
 Majus tormentum. Hor.

IX.

In collocando beneficio, & in referenda gratia, hoc maxime officii est, ut quisque opis maxime indigeat, ita ei potissimum opitulari: quod contra fit a plerisque, a quo enim plurimum sperant, etiam si illi iis non egent, tamen ei potissimum inserviunt.

Hæc sunt fundamenta dignitatis tuæ, tua primum integritas & continentia, deinde omnium, qui tecum sunt, pudor, deleetus in familiaritatibus percautus & diligens, familiæ gravis & constans disciplina.

Prata & arva, & pecudum greges diliguntur isto modo, quod fructus ex eis capiuntur. Hominum caritas & amicitia gratuita est.

Abscen.

Absentem qui rodit amicum,
 Qui non defendit alio culpante; solutos
 Qui captat risus hominum, famamque
 dicacis,
 Fingere qui non visa potest, commissa
 tacere
 Qui nequit; hic niger est, hunc tu Ro-
 mane caveto. Hor.

X.

Vera & sapiens animi magnitudo ho-
 nestum illud, quod maxime natura sequi-
 tur, in factis positum, non in gloria judi-
 cat, principemque se esse mavult, quam
 videri.

A Catone cum quæreretur, quid ma-
 xime in re familiari expediret, respondit,
 bene pascere. Quid secundum? satis be-
 ne pascere. Quid terium? male pascere.
 Quid quartum? arare. Et cum ille, qui
quæ.

) II O (

quæsierat, dixisset, *quid fenerari?* tum
Cato, *quid hominem*, inquit, *occidere?*

Nihil est difficilior, quam a consue-
tu dine oculorum aciem mentis abducere.

Quare agite, o teclis, juvenes, succe-
dite nostris.

Me quoque per multos similis fortuna
labores

Iactatam hac demum voluit consistere
terra.

Non ignara mali miseris succurrere disco.

Virgil.

XI.

Cavendum vero est, ne etiam in gra-
ves inimicitias convertant se amicitiae, e-
quibus jurgia, maledicta, contumeliae gi-
gnuntur. Quæ tamen si tolerabiles erunt,
ferendæ sunt: & hic honos veteri amicitiae
tribuendus est, ut is in culpa sit, qui fa-
ciat, non qui patiatur injuriam.

Sint

) III (

Sint aures judicis, quæ id quod audiunt, existimentur audire, non in quas ficte & simulate quæstus causa insusurretur.

Vites sic claviculis adminicula, tanquam manibus, apprehendunt, atque se ita erigunt, ut animantes. Quin etiam a caulibus brasfiscisque, si propter sati sint, ut a pestiferis & nocentibus refugere dicuntur, nec eos ulla ex parte contingere.

Numirum sapere est abjectis utile nugis,
Et tempestivum pueris concedere lundum,

Ac non verba sequi fidibus modulanda
Latinis,

Sed veræ numerosque modosque ediscere
vitæ. Hor.

XII.

Animi morbi sunt cupiditates immenses, inanes, divitiarum, gloriæ, dominationis, libidinosarum etiam voluptatum;

acce.

accedunt ægritudines, molestiæ, mœrores,
quæ animos exedunt, conficiuntque curis.

Ac mihi quidem videntur huc omnia
esse referenda iis, qui præsunt aliis, uti,
qui erunt in eorum imperio, sint beatissi-
mi. Est autem non modo ejus, qui sociis
& civibus, sed etiam ejus, qui servis, qui
mutis pecudibus præsit, eorum quibus
præsit coimmodis utilitatique servire.

Acutiora fere ingenia &, ad intelligen-
dum aptiora sunt eorum, qui terras inco-
lunt eas, in quibus aër sit purus ac tenuis,
quam illorum, qui utuntur crasso cœlo at-
que concreto.

Quid quisque viter, nunquam homini
satis

Cautum est in horas: navita Bosporum

Poenus perhorrescit, neque ultra

Cœca timet aliunde fata:

Miles sagittas, & celerem fugam

Par.

Parthi: catenas Parthus & Italum
Robur; sed improvisa leti'
Vis rapuit, rapietque gentes.

Horat.

XIII.

Et nomen pacis dulce est, & ipsa res
salutaris. Sed inter pacem & servitutem
plurimum interest. Pax est tranquilla li-
bertas: servitus malorum omnium postre-
num, non modo bello, sed morte etiam
repellendum.

Behe præcipit Ennius, ut quicquid
sine detimento possit commodari, id tri-
buatur, vel ignoto. Ex quo sunt illa com-
munia, non prohibere aquam fluentem,
pati ab igne capere ignem, si quis velit,
confilium fidele deliberanti dare; quæ sunt
iis utilia qui accipiunt, danti non molesta.
Est avis quædam, quæ Platalea nomi-
natur: ea fibi cibum quærerit advolans ad

H

eas

cas aves, quæ se in mari mergunt: quæ cum emerserint piscemque ceperint, usque eo premit earum capita mordicus, dum ilæ captum amittant, id quod ipsa invadit.

Quid voveat dulci nutricula majus alumno,

Quam sapere, & fari possit quæ sentiat, & cui

Gratia, fama, valetudo contingat ab unde,

Et mundus vietus, non deficiente crux
mena?

Hor.

XIV.

Est Philosophia paucis contenta iudicibus, multitudinemque consulto fugiens, eique ipsa & suspecta, & invisa.

Qui reipublicæ præfunt, legum similes sint, quæ ad puniendum non iracundia, sed æquitate ducuntur.

An

An vero, si domum magnam pulchram-
que videris, non possis adduci, ut, etiam-
si dominum non videoas, muribus illam &
mustelis ædificatam putas: tantum vero
ornatum mundi, tantam varietatem pul-
chritudinemque rerum cœlestium, tantam
vim & magnitudinem maris atque terra-
rum, si tuum solum domicilium putas,
nonne plane desipere videare?

Sæpe bibi succos, quamvis invitus,
amaros

Aeger, & oranti mensa negata mihi.
Ut corpus redimas, ferrum patieris &
ignes,

Arida nec sitiens ora levabis aqua;
Ut valeas animo, quicquam tolerare ne-
gabis?

At pretium pars hæc corpore majus
habet.

Ovid.

Qui jus civile contempnendum putat, is vincula revellit non modo judiciorum, sed etiam utilitatis, vitæque communis.

Nemo unquam me tenuissima suspicione præstrinxit, quem non præverterim. Sed mihi hoc credas velim: non iis libentissime soleo respondere, quos mihi videor facillime posse superare.

Quibus oculis animi intueri potuit
Plato fabricam illam tanti operis, qua
construi a Deo atque ædificari mundum
facit? Quæ molitio? quæ ferramenta?
qui vectes? quæ machinæ? qui ministri
tanti muneris fuerunt? — Unde vero or-
tæ illæ quinque formæ, ex quibus reliqua
formantur, apte cadentes ad animum effi-
ciendum pariendosque sensus? longum est
omnia

omnia. Quae talia sunt, ut optata magis
quam inventa videantur.

Cœlum, non animum mutant, qui
trans mare currunt;

Strenua nos exerceat inertia: navibus,
atque

Quadrigis petimus bene vivere. Quod
petis, hic est,

Est Ulubris, animus si te non deficit
æquus. *Hor.*

XVI.

Silent leges inter arma, nec se exspectari
jubent, cum ei, qui exspectare velit,
ante injusta pœna luenda sit, quam justa
repetenda.

Illud honestum, quod in alio cernimus,
nos movet, atque illi, in quo id
inesset videtur, amicos facit. Omnes enim
virtus nos ad se allicit, facitque ut eos di-
ligamus, in quibus ipsa inesse videtur.

H 3

Ibes

Ibes maximam vim serpentium confidunt, cum sint aves excelsæ, cruribus rigidis, corneo proceroque rostro: avertunt pestem ab Aegypto, cum volueret angues ex vastitate Libyæ vento Africo invectas interficiunt, atque consumunt. Ex quo fit, ut illæ nec morsu vivæ noceant, nec odore mortuæ.

Inter cuncta leges, & percontabere doctos,

Quia ratione queas traducere leniter ævum;

Ne te semper inops agitet, vexetque cupidus,

Ne pavor, & rerum mediocriter utilium spes. Hor.

XVII.

Si ex litteris delectatio tantum petetur, tamen hanc animadversionem humanissimam, & liberalissimam judicare mus.

mus. Nam cæteræ neque temporum
sunt, neque ætatum omnium, neque lo-
corum.

Ex omnibus præmiis virtutis ampli-
simum est præmium, gloria: quæ vitæ
brevitatem posteritatis memoria consola-
tur: quæ efficit, ut absentes adsumus,
mortui vivamus, cuius gradibus etiam ho-
mines in cœlum videntur ascendere.

Videmusne, ut pueri, ne verberi-
bus quidem, a contemplandis rebus, per-
quirendisque deterreantur, aut pulsí requi-
rant, & aliquid se scire gaudeant, ut aliis
narrare gestiant?

Excudent alii spirantia mollius æra,
Credo equidem vivos ducent de mar-
more vultus.

Orabunt causas melius: cælique meatus
Describent radio, & surgentia sidera
dicent.

H 4

Tu

Tu regere imperio populos, Romane,
memento,

(Hæ tibi erunt artes) pacique imponere
morem,

Parcere subjectis, & debellare superbos.

Virgil.

XVIII.

Crassus in orationis suæ principio
dixit; quæ natura aut fortuna darentur
hominibus, in iis rebus se vinci, posse
animo æquo pati, quæ ipsi sibi homines
parare possent, in iis rebus vinci se pati
non posse.

Non ex eventu cogitationem spectari
oportet, sed qua cogitatione, animo &
ope ad maleficium profectus sit, consi-
derare.

Anatum ova gallinis sæpe supponi-
mus, e quibus pulli orti primum aluntur
ab iis, ut a matribus, a quibus exclusi fo-
tique

tique sunt: deinde eas relinquunt & effugiunt sequentes, cum primum aquam, quasi naturalem domum, videre potuerunt. Tantam ingenuit animantibus conservandi sui natura custodiam.

Hic error tamen, & levis hæc *insania*
 quantas
 Virtutes habeat, sic collige: vatis avarus
 Non temere est animus: versus amat,
 hoc studet unum;
 Detrimenta, fugas servorum, incendia
 ridet;
 Non fraudem socio, puerove incogitat
 ullam
 Pupillo. Vivit filiquis, & pane se-
 cundo;
 Militiae quanquam piger, & malus, uti-
 lis urbi.

Horat.

XIX.

Hoc & ratio doctis, & necessitas barbaris, & mos gentibus, & feris natura ipsa præscripsit, ut omnem semper vim, quacunque ope possent, a corpore, a capite, a vita sua propulsarent.

Sua quemque fraus, & suus terror maximus: suum quemque scelus agitat, animaque afficit: suæ malæ cogitationes conscientiæque animi terrent. Hæ sunt impiis assiduæ domesticæque furiæ, quæ dies noctesque parentum pœnas a consecleratissimis filiis repeatant.

Maxime sunt admirabiles motus eorum quinque stellarum, quæ falso vocantur errantes. Nihil enim errat, quod in omni æternitate conservat progressus & regressus, reliquosque motus constantes & ratos. Quod eo est admirabilius in his stellis, quas dicimus, quia tum occultantur,

tur, tum rursus aperiuntur, tum abeunt,
 tum antecedunt, tum subsequuntur, tum
 celerius moventur, tum tardius, tum
 omnino ne moventur quidem, sed ad
 quoddam tempus insistunt.

Si das hoc, parvis quoque rebus magna
 juvari;

Os tenerum pueri, baluunt ut poeta
 figurat:

Torquet ab obscenis jam nunc sermo-
 nibus aurem.

Mox etiam pectus præceptis format
 amicis.

Asperitatis, & invidiae corrector, &
 iræ;

Recte facta refert, orientia tempora
 notis

Instruit exemplis: inopem solatur, &
 ægrum.

Horat.

XX,

XX.

Videre in laudando & vituperando oportet, non tam, quæ in corpore aut in extraneis rebus habuerit is, de quo agetur, quam quo pacto his rebus usus sit. Nam fortunam quidem & laudare stultitia, & vituperare superbia est.

Etsi satis in ipsa conscientia pulcherrimi facti fructus est, tamen mortali immortalitatem non arbitror contemnendam.

Linquamus naturam, artesque videamus. Quid tam in navigio necessarium, quam latera, quam carina, quam prora, quam puppis, quam antennæ, quam vela, quam mali; quæ tamen hanc habent in specie venustatem, ut non solum salutis, sed etiam voluptatis causa inventa esse videantur?

Non ebur, neque aureum
Mea renider in domo lacunar

At

At fides, & ingenii
 Benigna vena est; pauperemque dives
 Me petit; nihil supra
 Deos lacesco; nec potentem amicum
 Largiora flagito,
 Satis beatus unicis Sabinis.
 Truditur dies die,
 Novæque pergunt interire lunæ.

Horat.

XXI.

Plerumque hoc facimus homines, ut
 consilia eventis ponderemus, & cui bene
 processerit, multum illum providisse, cui
 secus, nihil sensisse dicamus.

Stultitia videtur, aut a bene inventis
 alicujus recedere, si quo in vitio ejus of-
 fenderemur, aut ad vitia quoque ejus ac-
 cedere, cuius aliquo bene præcepto du-
 ceremur.

Sed,

Sed nec medici, nec imperatores,
nec oratores, quamvis artis præcepta per-
ceperint, quicquam magna laude dignum
sine usu & exercitatione consequi possunt:
sic officii conservandi præcepta traduntur
illa quidem, ut faciamus ipsis; sed rei ma-
gnitudo usum quoque, exercitationemque
desiderat.

Nec latuere doli fratrem Iunonis, & iræ,
Eurum ad se, Zephyrumque vocat. De-
hinc talia fatur:

Tantane vos generis tenuit fiducia
vestri?

Iam cœlum terramque meo sine numi-
ne, venti,

Miscere, & tantas audetis tollere mo-
les?

Quos ego. Sed motos præstat compo-
nere fluctus.

Virgil.

XXII.

XXII.

Sermo, me hercule, & familiaris & quotidianus, non cohærebit, si verba inter nos aucupabimur. Denique imperium domesticum nullum erit, si servulis hoc nostris concefferimus, ut ad verba nobis obedient, non ad id, quod ex verbis intelligi possit, obtemperent.

Si qui occulte a salute tua dissentiant, lateant. Si qui fecerunt aliquid aliquando, atque iidem nunc tacent & quiescunt; tu quoque sis oblitus. Si qui se offerunt insolenter, & infestantur, quoad ferri poterunt, perferas; neque quemquam offendat oratio tua, nisi qui se ita obtulerit, ut in eum non invassisse, sed incurrisse videaris.

Si mihi in aliqua nave cum meis amicis naviganti hoc accideret, ut multi ex multis locis prædones classibus eam na-

vem

vem se oppressuros minitarentur, nisi me unum sibi dedidissent; si id vectores negarent, ac mecum simul interire, quam me tradere hostibus mallent; nonne jacerem me ipse potius in profundum, ut ceteros conservarem, quam illos mei tam cupidos non modo ad certam mortem, sed in magnum vitae discrimen adducerem?

Ut ventum ad sedes: haec, inquit, limina vicitor

Alcides subiit; haec illum regia cepit.
Aude, hospes, contemnere opes: & te quoque dignum

Finge Deo; rebusque veni non asperegenis. Virg.

XXIII.

Qui opera, id est, virtute & industria, benefici & liberales erunt, primum, quo pluribus profuerint, eo plures ad benigne faciendum adjutores habebunt:

bunt: deinde consuetudine beneficentia
paratiōes erunt, & tanquam exercitatio-
res ad bene de multis promerendum.

Quis unquam, qui paullum modo
bonorum consuetudinem nosset, litteras
ad se ab amico missas, offendisse aliqua
interposita, in medium protulit, palam-
que recitavit? quid est aliud, tollere e
vita vitæ societatem, quam tollere amico-
rum colloquia absentium! quam multa
joca solent esse in epistolis, quæ, prolata
si sint, inepta esse videantur? quam mul-
ta seria, neque tamen ullo modo divul-
ganda?

Denique cæteræ res, quæ expetuntur,
opportunæ sunt singulæ rebus fere singu-
lis; divitiæ, ut utare; opes ut colare; ho-
nores, ut laudere; voluptates, ut gaudeas;
valetudo, ut dolore careas, & muneribus
fungare corporis: amicitia res plurimas

continet: quoquo te verteris, præsto est,
nullo loco excluditur, numquam molesta
est. Itaque non aqua, non igni, ut ajunt,
pluribus locis utimur, quam amicitia.

Ac veluti magno in populo quum sæpe
coorta est

Seditio, sævitque animis ignobile vul-
gus;

Iamque faces & saxa volant; furor ar-
ma ministrat;

Tum, pietate gravem ac meritis si for-
te virum quem

Conspexere, silent, adrectisque auribus
adstant:

Ille regit dictis animos, & pectora
mulcet. *Virg.*

XXIV.

Omnes boni semper nobilitati fave-
mus, & quia utile est rei publicæ, nobi-
les homines esse dignos majoribus suis, &
quia

quia valet apud nos clarorum hominum,
& bene de re publica meritorum memoria
etiam mortuorum.

Est non scripta, sed nata lex, quam
non didicimus, accepimus, legimus, ve-
rum ex natura ipsa arripiimus, hausimus,
expressimus; ad quam non docti, sed fa-
cti, non instituti, sed imbuti sumus: ut
si vita nostra in alias infidias, si in vim,
in tela, aut latronum, aut inimicorum in-
cidisset, omnis honesta ratio esset expedi-
enda salutis.

Sapientissimum esse dictunt eum, cui,
quod opus sit ipse, veniat in mentem; pro-
xime accedere illum, qui alterius bene in-
ventis obtemperet. In stultitia contra est.
Minus enim stultus est is, cui nihil in men-
tem venit, quam ille, qui, quod stulti al-
teri venit in mentem, comprobat.

Mene igitur socium summis adjungere
rebus,

Nisi, fugis? solum te in tanta pericu-
la mittam?

Est hic, est animus lucis contemtor, &
istum

Qui vita bene credat emi, quo tendis,
honorem.

Virg.

XXV.

Ab amicis honesta petamus, amico-
rum causa honesta faciamus: ne exspecte-
mus quidem, dum rogemur; studium
semper adsit, cunctatio absit: consilium
vero dare gaudeamus libere: plurimum in
amicitia amicorum bene suadentium valeat
auctoritas; eaque & adhibetur ad monen-
dum non modo aperte, sed etiam acriter,
si res postulabit; & adhibitæ pareatur.

Parcat juventus pudicitiae suæ, ne
spoliet alienam, ne effundat patrimo-
nium,

nium, ne fœnore trucidetur, ne incurrat
in alterius domum atque famam: ne pro-
brum castis, laberi integris, infamiam
bonis inferat: ne quem vi terreat: ne in-
tersit insidiis: scelere careat: postremo, eum
dederit aliquid temporis ad ludum ætatis,
atque ad inanescas adolescentiae cupidita-
tes, revocet se aliquando ad curam rei do-
mesticæ, rei forensis, rei publicæ; ut ea,
quæ ratione ætea non perspicerat, satie-
tate abjecisse, experiendo contempsisse vi-
deatur.

Vos adolescentes, & qui nobiles
estis, ad majorum vestrum imitationem
excitabo, & qui ingenio & virtute nobili-
tatem potestis consequi, ad eam rationem,
in qua multi homines novi & honore &
gloria floruerunt, cohortabor. Hæc est
una via, mihi credite, & laudis, & digni-
tatis, & honoris, a bonis viris sapienti-

I 3 bus,

bus, & bene natura constitutis, laudari &
diligi.

Disce, puer, virtutem ex me, verum-
que labore;

Fortunam ex aliis. Nunc te mea dex-
tera bello

Defensum dabit, & magna inter præ-
mia ducet;

Tu facito, mox cum matura adoleverit
ætas,

Sis memor, & te animo repetentem
exempla tuorum

Et pater Aeneas, & avunculus excitet
Hector. Virg.

Themistocles fertur Seriphio cuidam
in iurgio respondisse, cum ille dixisset,
non eum sua, sed patriæ gloria splendo-
rem

dorem assecutum: nec Hercule, inquit,
si ego Scriphius essem, nobilis, nec tu, si
Atheniensis esses, clarus unquam fuisses.

Cum Athenis, ludis, quidam in
theatrum grandis natu venisset, in ma-
gno confessu locus ei a spis civibus nus-
quam est datus: eum autem ad Lacedæmo-
nios accessisset, qui legati cum essent, in
loco certo confederant, consurrexisse
omnes, & senem illum sessum recepisse.
Quibus cum a cuncto confessu plausus es-
set multiplex datus, dixisse ex iis quen-
dam, Athenienses scire, quæ recta essent,
sed facere nolle.

Thémistocles dixit in concione, se
habere consilium rei publicæ salutare, sed
id sciri opus non esse. Postulavit, ut ali-
quem populus daret, quicum communi-
caret; datus est Aristides. Huic ille, claf-
sem Lacedæmoniorum, quæ subducta es-
set

set ad Gytheum, clam incendi posse; quo factio frangi Lacedæmoniorum opes necesse esset. Quod Aristides cum audisset, in concionem magna exspectatione venit: dixitque, perutile esse consilium, quod Themistocles afferret, sed minime honestum. Itaque Athenienses, quod honestum non esset, id ne utile quidem putaverunt; totamque eam rem, quam ne audierant quidem, auctore Aristide repudiaverunt.

Callicratidas, qui cum Lacedæmoniorum dux fuisset Peloponnesiaco bello, multaque fecisset egregie, vertit ad extremum omnia, cum consilio non paruit eorum, qui classem ab Arginusis removendam; nec cum Atheniensibus dimicandum putabant. Quibus ille respondit, Lacedæmonios, classe illa amissa, aliam para-

parare posse, se fugere sine suo dedecore
non posse.

Olympiæ per stadium ingressus Milon dicitur, cum humeris sustineret bovem vivum. *Utrum igitur hujus corporis, an Pythagoræ tibi malis vires ingeniti dari?*

Quæ enim vox potest esse contemtior,
quam Milonis Crotoniata? qui cum jam
senex esset, athletasque se in curriculo
exercentes videret, adspexisse lacertos su-
os dicitur, illacrimansque dixisse: *at hi*
quidem jam mortui sunt. Non vero tam
isti, quam tu ipse nugator. Neque enim
ex te unquam es nobilitatus, sed ex lateri-
bus & lacertis tuis.

Arbitror te audire, Scipio, hospe
tuus avitus Masinissa quæ faciat hodie,
nonaginta annos natus: cum ingressus iter
pedibus sit, in equum omnino non ascen-
dere; cum equo, ex equo non descen-

I 5 dere;

dere: nullo imbre, nullo frigore adduci, ut capite operto sit: summam in eo esse corporis siccitatem: itaque exsequi omnia regis officia & munera. Potest igitur exercitatio, & temperantia etiam senectuti conservare aliquid pristini roboris.

Socrates in libro, qui Oeconomicus inscribitur, loquitur cum Critobulo, Cynamonem minorem, regem Persarum, præstantem ingenio atque imperii gloria, cum Lysander Lacedæmonius, vir summæ virtutis, venisset ad eum Sardes, eique dona a sociis attulisset, & cæteris in rebus commem erga Lysandrum, atque humanum fuisse, & ei quemdam conseptum agrum, diligenter consitum ostendisse. Cum autem admiraretur Lysander & proceritates arborum, & directos in quincuncem ordinés, & humum subæctam atque puram, & suavitatem odorum, qui afflarentur e flori-

floribus, tum dixisse, mirari se non modo diligentiam, sed etiam sollertia ejus, a quo essent illa dimensa atque descripta: & ei Cyrum respondisse: Atqui ego omnia ista sum dimensus; mei sunt ordines, mea descriptio, multae etiam istarum arborum mea manu sunt fate. Tum Lysandrum intuentem ejus purpuram, & nitorem corporis, ornatumque Persicum multo auro, multisque gemmis, dixisse: Rite vero te, Cyre, beatum ferunt, quoniam virtuti tuae fortuna conjuncta est.

Aratus Sicyonius jure laudatur, qui, cum ejus civitas quinquaginta annos a tyrannis teneretur, profectus Argis Sicyonem, clandestino introitu urbe est potitus. Cumque tyrannum Nicoclem improviso oppressisset, sexcentos exsules, qui fuerant ejus civitatis locupletissimi, restituit, remque publicam adventu suo liberavit. Sed

cuni

cum magnam animadverteret in bonis, & possessionibus, difficultatem, quod & eos, quos ipse restituerat, quorum bona alii possederant, egere iniquissimum arbitrabatur, & quinquaginta annorum possessiones movere non nimis æquum putabat: propterea, quod tam longo spatio multa hereditatibus, multa emtionibus, multa dotibus tenebantur sine injuria; judicavit, neque illis adimi, neque his non satisfieri, quorum illa fuerant, oportere. Cum igitur statuisset, opus esse ad eam rem constitutandam pecunia, Alexandriam se proficiendi velle dixit, remque integrum ad redditum suum jussit esse. Isque celeriter ad Ptolemæum, suum hospitem, venit, qui tum regnabat alter post Alexandriam conditam: cui cum exposuisset, patriam se liberare velle, causamque docuisset; a rege opulento vir summus facile impetravit,

vit, ut grandi pecunia adjuvaretur. Quam cum Sicyonem attulisset, adhibuit sibi in consilium quindecim principes, cum quibus causas cognovit, & eorum, qui aliena tenebant, & eorum, qui suā amiserant; perfecitque æstimandis possessionibus, ut persuaderet aliis, ut pecuniam accipere mallent, possessionibus cederent, aliis, ut commodius putarent numerari sibi, quod tanti esset, quam suum recuperare. Ita perfectum est, ut omnes concordia constituti sine querela discederent.

Crotoniatæ quondam cum florerent omnibus copiis, & in Italia cum in primis beati numerarentur, templum Iunonis, quod religiosissime colebant egregiis piætatis locupletare voluerunt. Itaque Heracleotem Zeuxin, qui tum longe cæteris excellere pictoribus existimabatur, magno pretio conductum adhibuerunt. Is & cæteras

teras complures tabulas pinxit, quarum
non nulla pars usque ad nostram memo-
riam, propter fani religionem, remansit:
& ut excellentem muliebris formæ pul-
chritudinem muta in sese imago contine-
ret, Helenæ se pingere simulacrum velle
dixit. Quod Crotoniatæ, qui cum mulie-
bri in corpore pingendo plurimum aliis
præstare sœpe accepissent, libenter audie-
runt. Putaverunt enim, si, quo in gene-
re plurimum posset, in eo magnopere elab-
orasset, egregium sibi opus illo in fano
relieturum. Neque tum eos illa opinio fe-
sellit. Nam Zeuxis illico quæsivit ab eis,
quasnam virgines formosas haberent. Il-
li autem statim hominem duxerunt in pa-
læstram, atque ei pueros ostenderunt mul-
tos, magna præditos dignitate. Etenim
quodam tempore Crotoniatæ multum omni-
bus corporum viribus, & dignitatibus
ante-

antesteterunt, atque honestissimas ex gy-
mnico certamine victorias domum cum ma-
xima laude retulerunt. Cum puerorum
igitur formas, & corpora magno hic ope-
re miraretur; Horum, inquiunt, sorores
sunt apud nos virgines. Quare qua sint il-
læ dignitate, potes ex his suspicari. Præ-
bete igitur mihi, quæso, inquit, ex ipsis
virginibus formosissimas, dum pingo id,
quod pollicitus sum vobis, ut mutum in si-
mulacrum ex animali exemplo veritas trans-
feratur. Tunc Crotoniatæ publico de con-
filio virgines unum in locum conduxerunt,
& pictori, quas vellet, eligendi potesta-
rem dederunt. Ille autem quinque dele-
git; quarum nomina multi poëtæ memo-
riæ tradiderunt, quod ejus essent judicio
probatae, qui verissimum pulchritudinis
habere iudicium debuisset. Neque enim
putavit, omnia, quæ quæreret ad venusta-
tem,

tem, uno in corpore se reperire posse; ideo, quod nihil simplici in genere omni ex parte perfectum natura expolivit. Itaque, tanquam cæteris non sit habitura, quod largiatut, si uni cuncta conesserit, aliud alii commodi, aliquo adjuncto incommodo, muneratur.

L. Cassius ille, quem populus Romanus verissimum & sapientissimum judicem putabat, identidem in causis querere solebat, *cui bono fuisset*. Sic vita hominum est, ut ad maleficium nemo conetur sine spe atque emolumento accedere.

Audivi hoc de parente meo puer: cum Q. Metellus, Lucii filius, causam de pecuniis repetundis diceret, ille, ille vir, cui patriæ salus dulcior, quam conspectus, fuit, qui de civitate decedere, quam de sententia maluit: hoc igitur causam dicente, cum ipsius tabulae circumferrentur inspi-ciendi

ciendi nominis causa, fuisse judicem ex il-
lis equitibus Romanis, gravissimis viris,
neminem, quin removeret oculos & se to-
tum averteret, ne forte quod ille in tabu-
las publicas retulisset, dubitasse quisquam,
verumne an falsum esset, videretur.

Cajus Blofius Cumanus cum ad me
deprecatum venisset, hanc, ut sibi igno-
scerem, causam afferebat, quod tanti Ti-
berium Gracchum fecisset, ut quicquid ille
vellet, sibi faciendum putaret. Tum ego,
*etiamne, si te in Capitolium faces ferre vel-
let? nunquam, inquit, voluisset id qui-
dem. Sed si voluisset? paruissim.* Vide-
tis quam nefaria vox.

Atque ille (Metellus trib. pleb.), quod
te audisse credo, prid. Kal. Ianuar. qua in-
juria nemo unquam in aliquo magistratu im-
probissimus civis affectus est, ea me consu-
lem affecit, cum rempublicam conservas-

K

sem;

sem; atque abeuntem magistratu concio-
nis habendæ potestate privavit, cuius inju-
ria mihi tamen honori summo fuit. Nam
cum ille mihi nihil, nisi ut jurarem, per-
mitteret, magna voce juravi verissimum
pulcherrimumque jusjurandum; quod po-
pulus idem magna voce, me vere jurasse,
juravit.

Quatuor robustos filios, quinque fi-
lias, tantam domum, tantas clientelas Ap-
pius regebat, & senex, & cœcus: inten-
tum enim animum, tamquam arcum, ha-
bebat, nec languescens succumbebat sene-
neatuti. Tenebat non modo auctoritatem,
sed etiam imperium in suos: metuebant
servi, verebantur liberi, carum omnes ha-
bebant: vigebat in illa domo patrius mos
& disciplina.

Sæpe ex socrero meo audivi (L. Craf-
sus orator), cum is diceret, socrerum suum

Lælium

Lælium semper fere cum Scipione solitum rusticari, eosque incredibiliter repuerascerre esse solitos, cum rus ex urbe, tanquam e vinculis, evolavissent. Non audeo dicere de talibus viris, sed tamen ita solet narrare Scævola, conchas eos & umbilicos ad Cajetam, & ad Laurentum legere consueisse, & ad omnem animi remissionem lundumque descendere. Sic enim se res habet, ut, quemadmodum volucres videmus procreationis atque utilitatis suæ causa fingere, & construere nidos, easdem autem, cum aliquid effecerint levandi laboris sui causa, passim ac libere solutas opere volitare; sic nostri animi forensibus negotiis, atque urbano opere defessi, gestiunt, ac volitare cupiunt, vacui cura atque labore.

Pro dii immortales! eur interdum in hominum sceleribus maximis aut connivitis, aut præsentis fraudis pœnas in diem

K 2 refer.

reservatis? Vidi enim, vidi, & illum hausi dolorem vel acerbissimum in vita, cum Q. Metellus abstraheretur e sinu gremioque patriæ, cumque ille vir, qui se natum huic imperio putavit, tertio die post, quam in curia, quam in rostris, quam in republica floruisse, integerrima ætate, optimo habitu, maximis viribus, eripere tur indignissime bonis omnibus atque universæ civitati; quo quidem tempore ille moriens, cum jam cæteris ex partibus oppressa mens esset, extremum sensum ad memoriam reipublicæ reservabat: cum me intuens, flens significabat interruptis atque morientibus vocibus, quanta impenderet procella urbi, quanta tempestas civitati: & parietem saepe feriens eum, qui cum Q. Catulo fuerat ei communis, crebro Catulum, saepe me, saepissime rem publicam nominabat; ut non tam se emo-

ri,

ri, quam spoliari suo præsidio cum pa-
triā, tum etiam me doleret.

Rex Ptolemæus, qui si nondum erat
ipse a senatu socius appellatus, erat tamen
frater ejus regis, qui, cum esset in eadem
causa, jam erat a senatu honorem istum
consecutus: erat eodem genere iisdemque
majoribus, eadem vetustate societatis: de-
nique erat rex, si nondum socius, at non
hostis, pacatus, quietus, fretus imperio
populi Romani, regno paterno atque avi-
to; regali otio perfruebatur: de hoc nihil
cogitante, nihil suspicante, operis suffra-
gium ferentibus, est rogatum, ut, se-
dens cum purpura & sceptro, & illis insi-
gnibus regiis, præconi publico subjiceret-
ur, & imperante populo Romano, qui
etiam bello victis regibus regna reddere
confuevit, rex amicus, nulla injuria com-

memorata, nullis repetitis rebus, cum
bonis omnibus publicaretur.

Equidem non eadem supplicia esse in
hominibus existimo, quæ fortasse plerique
damnationes, expulsiones, necesse: deni-
que nullam mihi pœnam videtur habere
id, quod accidere innocentι, quod forti,
quod sapienti, quod bono viro & civi po-
test. Damnatio obtigit P. Rutilio: quod
specimen habuit hæc civitas innocentia.
Major mihi judicum & rei publicæ pœna
illa visa est quam Rutilii. L. Opimius
ejectus e patria, is, qui prætor & consul,
maximis rem publicam periculis liberarat.
Non in eo, cui facta est injuria, sed in
iis, qui fecerunt, sceleris ac conscientia
pœna permanit. At contra bis Catilina
absolutus: emissus etiam Clodius, cum
stuprum Bonæ Deæ pulvinaribus intulif-
set. Quis fuit in tanta civitate, qui illum
incesto

incesto liberatum, non eos, qui ita judicarunt, pari scelere adstricatos arbitraretur.

L. Piso, o dii boni! quam teter incidebat! quam truculentus! quam terribilis adspectu! unum aliquem te ex barbaris illis, exemplum imperii veteris, imaginem antiquiratis, columen reipublicæ diceres intueri, vestitus aspere nostra hac purpura plebeja ac pene fusca: capillo ita horrido, ut Capua, in qua ipse tum imaginis ornandæ causa duumviratum gerebat, Seplasiam sublatus videretur; nam quid ego de supercilio dicam? quod tum hominibus non supercilium, sed pignus reipublicæ videbatur; tanta erat gravitas in oculo, tanta contractio frontis, ut illo supercilio res publica, tamquam Atlante cœlum, niti videretur.

Habuit enim Catilina permulta maximarum non expressa signa, sed adum-

K 4 brata

brata virtutum: utebatur hominibus im-
probis multis; & quidem optimis se viris
deditum esse simulabat: erant apud eum
illecebræ libidinum multæ; erant etiam
industriæ quidam stimuli ac laboris: fla-
grabant vitia libidinis apud illum; — vi-
gebant etiam studia rei militaris: neque
ego umquam fuisse tale monstrum in ter-
ris ullum puto, tam ex contrariis diver-
sisque inter se pugnantibus naturæ studiis
cupiditatibusque conflatum. Quis clario-
ribus viris quodam tempore jucundior?
quis turpioribus conjunctior? quis civis
meliorum partium aliquando? quis te-
trior hostis huic civitati? quis in volupta-
tibus inquinatior? quis in rapacitate ava-
rior? quis in largitione effusior? Illa ve-
ro, judices, in illo homine mirabilia fue-
runt, comprehendere multos amicitia,
tueri obsequio, cum omnibus communi-

care

earc quod habebat, servire temporibus
suorum omnium pecunia, gratia, labore
corporis, scelere etiam, si opus esset, &
audacia: versare suam naturam & regere
ad tempus, atque huc & illuc torquere &
flectere, cum tristibus severe, cum juven-
tute comiter, cum facinorosis audaciter,
cum libidinosis luxuriose vivere. Hac ille
tam varia multiplicique natura, cum o-
mnes omnibus ex terris homines improbos
audacesque collegerat, tum etiam multos
fortes viros & bonos specie quadam vir-
tutis assimularae tenebat.

Magnum ingenium L. Luculli, ma-
gnumque optimarum artium studium, tum
omnis liberalis, & digna homine nobili
ab eo percepta doctrina, quibus tempo-
ribus florere in foro maxime potuit, ca-
ruit omnino rebus urbanis. Ut enim ad-
modum adolescentis, cum fratre pari pie-

tate & industria prædito, paternas inimicitias magna cum gloria est persecutus: in Asiam Quæstor profectus ibi permultos annos admirabili quadam laude provinciæ præfuit; deinde absens factus Aedilis, continuo Prætor; (dicebat enim celerius legis præmio) post in Africam; inde ad consulatum, quem ita gessit, ut diligentiam admirarentur omnes, ingenium agnoscerent. Post ad Mithridaticum bellum misfus a Senatu', non modo opinionem vicit omnium, quæ de virtute ejus erat, sed etiam gloriam superiorum. Idque eo mirabilius, quod ab eo laus imperatoria non admodum exspectabatur, qui adolescētiā in forensi opera, quæsturæ diuturnum tempus, Murena bellum in Ponto gerente, in Asiæ pace consumserat: sed incredibilis quædam ingenii magnitudo, non desideravit indocilem usus disciplinam.

nam. Itaque cum totum iter, & navigationem consumisset partim in percunctando a peritis, partim in rebus gestis legendis; in Asiam factus imperator venit, cum esset Roma profectus rei militaris rudis. Habuit enim divinam quandam memoriam rerum, verborum maiorem Hortensius; sed quo plus in negotiis gerendis res quam verba profundit, hoc erat memoria illa præstantior. Quam fuisse in Themistocle, quem facile Græciæ principem ponimus, singularem ferunt; qui quidem etiam pollicenti cvidam, se artem ei memoriæ, quæ tum primum proferebatur, traditurum, respondisse dicitur, obliuisci se malle discere; credo, quod hærebant in memoria, quæcunque audierat vel viderat. Tali ingenio prædictus Lucullus adiunxerat etiam illam, quam Themistocles spreverat, disciplinam. Itaque, ut litteris

litteris consignamus, quæ monumentis
 mandare volumus; sic ille in animo res in-
 sculptas habebat. Tantus ergo impera-
 tor in omni genere belli fuit, præliis, op-
 pugnationibus, navalibus pugnis, totius-
 que belli instrumentis, & apparatu, ut
 ille rex post Alexandrum maximus hunc a
 se majorem ducem cognitum, quam
 quemquam eorum quos legisset, fatere-
 tur. In eodem tanta prudentia fuit in
 constituendis temperandisque civitatibus,
 tanta æquitas, ut hodie stet Asia Luculli
 institutis servandis, & quasi vestigiis per-
 sequendis. Sed, et si magna cum utilitate
 reipublicæ, tamen diutius, quam vellem,
 tanta vis virtutis atque ingenii peregrina-
 ta absuit ab oculis & fori, & curiæ. Quin
 etiam, cum victor a Mithridatico bello
 revertisset, inimicorum calumnia triennio
 tardius, quam debuerat, triumphavit:

nos

nos enim consules introduximus pñne in
urbem currum clarissimi viri: cuius mihi
consilium & auctoritas quid tum in maxi-
mis rebus profuisset, dicerem, nisi de
me ipso dicendum esset: quod hoc tem-
pore non est necesse. Itaque privabo il-
lum potius debito testimonio, quam id
cum mea laude communicem. Sed, quæ
populari gloria decorari in Lucullo de-
buerunt, ea fere sunt & Græcis litteris, &
Latinis celebrata. Nós autem illa exter-
na cum multis, hæc interiora cum pau-
cis ex ipso sæpe cognovimus. Majore
enim studio Lucullus cum omni litterarum
generi, tum philosophiæ deditus fuit,
quam, qui illum ignorabant, arbitraban-
tur. Nec vero in eunte ætate solum, sed
& pro Quæstore aliquot annos, & in ipso
bello, in quo ita magna rei militaris es-
occupatio solet, ut non multum impera-
tori

tori sub ipsis pellibus otii relinquatur.
 Cum autem, e philosophis, ingenio scien-
 tiaque putaretur Antiochus, Philonis au-
 ditore, excellere, cum secum & Quæstor
 habuit, & post aliquot annos, impera-
 tor; cumque esset ea memoria, quam an-
 te dixi, ea sæpe audiendo facile cognovit,
 quæ vel semel audita meminisse potuisset.
 Delectabatur autem mirifice lectione libro-
 rum, de quibus audiebat. Ac vereor in-
 terdum, ne talium personarum, cum am-
 plificare velim, minuam etiam gloriam.
 Sunt enim multi, qui omnino Græcas non
 ament litteras; plures, qui philosophiam;
 reliqui, qui etiamsi hæc non improbent,
 tamen earum rerum disputationem prin-
 cipibus civitatis non ira decoram putent.
 Ego autem, cum Græcas litteras M. Cato-
 nem, in senectute didicisse acceperim, P.
 autem Africani historiæ loquantur, in le-
 gatione

gatione illa nobili, quam ante Censuram
obiiit, Panetium unum omnino comitem
fuisse; nec litterarum Græcarum, nec phi-
losophiæ jam ullum auctorem requiro.

Ubi vidit homo (Clodius) ad omne
facinus paratissimus, fortissimum virum,
inimicissimum suum, certissimum Consu-
lem, idque intellexit non solum sermoni-
bus, sed etiam suffragiis populi Romani
sæpe esse declaratum, palam agere cœpit,
& aperte dicere, occidendum Milonem.
Servos agrestes & barbaros, quibus silvas
publicas depopulatus erat, Etruriamque
vexarat, ex Apennino deduxerat, quos
videbatis: res erat minime obscura, eter-
nū palam dictabat, Consulatum Milo-
ni eripi non posse, vitam posse: signifi-
cavit hoc sæpe in senatu, dixit in concio-
ne, quin etiam Favonio, fortissimo vi-
ro, quærenti ex eo, qua spe fureret, Mi-
lone

lone vivo, respondit, triduo illum, ad sumnum quatriduo, peritum: quam vocem ejus ad hunc M. Catonem statim Favonius detulit. Interim cum sciret Clodius (neque enim erat difficile scire) iter sollempne, legitimum, necessarium, ante diem XIII Kalendas Feb. Miloni esse Lanuvium ad flaminem prodendum, quod erat dictator Lanuvii Milo; Roma subito ipse profectus pridie est, ut ante suum fundum (quod re intellectum est) Miloni insidias collocaret; atque ita profectus est, ut concionem turbulentam, in qua ejus furor desideratus est, quæ illo ipso die habita est, relinqueret: quam, nisi obire facinoris locum tempusque voluisset, numquam reliquisset. Milo autem, cum in senatu fuisse eo die, quoad senatus dimissus est, domum venit, calceos & vestimenta mutavit: paullisper, dum se uxor,

ut

ut sit, comparat, commoratus est: dein de profectus est id temporis, cum jam Clodius, siquidem eo die Romam venturus erat, redire potuisset. Obviam fit ei Clodius expeditus, in equo, nulla rheda, nullis impedimentis, nullis Græcis comitibus, ut solebat; sine uxore, quod nunquam fere: cum hic insidiator, qui iter illud ad cædem faciendam apparasset, cum uxore veheretur in rheda, pænularus, vulgi magno impedimento, ac muliebri, & delicato ancillarum puerorumque comitatu. Fit obviam Clodius ante fundum ejus hora fere undecima, aut non multo secus: statim complures cum telis in hunc faciunt de loco superiore impetum, adversi rhedarium occidunt: cum autem hic de rheda, rejecta pænula, desiluisset, seque acri animo defenderet, illi, qui erant cum Clodio, gladiis eduetis, partim recurrere ad rhe-

L dam,

dam, ut a tergo Milonem adorirentur: partim, quod hunc jam interfectum putarent, cedere incipiunt ejus servos, qui post erant: ex quibus, qui animo fideli in dominum & præsenti fuerunt, partim oecisi sunt, partim, cum ad rhedam pugnari viderent, & domino succurrere prohiberentur, Milonemque occisum etiam ex ipso Clodio audirent, & re vera putarent, fecerunt id servi Milonis (dicam enim non derivandi criminis causa, sed ut factum est) neque imperante, neque sciente, neque præsente domino, quod suos quisque servos in tali re facere voluisset. Hæc, si-
cūt exposui, ita gesta sunt, judices: insidiator superatus, vi victa vis, vel potius oppressa virtute audacia est.

Quid enim abest Cn. Pompejo? usus
ne rerum? qui pueritiæ tempus extre-
mum

mum, principium habuit bellorum atque imperiorum maximorum? cuius plerique æquales minus sæpe castra viderunt, quam hic triumphavit? qui tot habet triumphos, quot oræ sunt partesque terrarum? tot vi-
ctorias bellicas, quot sunt in rerum natu-
ra genera bellorum? an ingenium? cum
etiam ipsi casus eventusque rerum, non
duces, sed comites ejus consiliorum fue-
rint? in quo uno ita summa fortuna cum
summa virtute certavit, ut omnium judi-
cio plus homini quam deæ tribueretur? an
pudor, an integritas, an religio in eo, an
diligentia umquam requisita est? quem
provinciæ nostræ, quem liberi populi,
quem reges, quem exteræ gentes, castio-
rem, moderatiorem, sanctiorem, non
modo viderunt, sed aut sperando um-
quam, aut optando cogitaverunt? Quid
dicam de auctoritate, quæ tanta est, quan-

L 2 ta

ta in his tantis virtutibus ac laudibus esse
debet, cui senatus, populusque Romanus
amplissima dignitatis præmia dedit, non
postulanti imperia, verum etiam recusanti?

Vehebatur in effuso Marcus Anto-
nius, tribunus plebis: lictores laureati an-
tecedebant: inter quos, aperta lectica,
mima portabatur, quam ex oppidis muni-
cipales, homines honesti, obviam necef-
sario prodeentes, non noto illo & mimi-
co nomine, sed Volumniam consalutabant;
sequebatur rheda cum lenonibus, comites
nequissimi, rejecta mater amicam impuri
filii, tamquam nurum, sequebatur. O
miseræ mulieris fœcunditatem calamito-
sam! Horum flagitorum iste vestigiis o-
mnia municipia, præfecturas, colonias,
totam denique Italiam impressit. Reliquo-
rum factorum ejus, patres conscripti, dif-
ficilis est sane reprehensio & lubrica. Ver-
satus

satus in bello est: saturavit se sanguine dif-
fimillimorum sui civium, fuit felix, si po-
test ulla esse in scelere felicitas.

Fuit in C. Jul. Cæsare ingenium, ra-
tio, memoria, litteræ, cura, cogitatio,
diligentia: res bello gesserat, quamvis rei
publicæ calamitosas, attamen magnas:
multos annos regnare meditatus, magno
labore, multis periculis, quod cogitarat,
effecerat: muneribus, monumentis, con-
giariis, epulis, multitudinem imperitam
lenierat: suos præmiis, adversarios cle-
mentiæ specie devinxerat, quid multa? at
tulerat iam liberæ civitati, partim metu,
partim patientia, consuetudinem serviendi.

Video P. Sextium, meæ salutis, ve-
stræ auctoritatis, publicæ causæ defenso-
rem, propugnatorem, auctorem, reum;
video hunc prætextatum ejus filium oculis
lacrymantibus me intuentem: Video Mi-

L 3 lonem,

ionem, vindicem vestræ libertatis, custo-
 dem salutis meæ, subsidium afflictæ reipu-
 blicæ, extinctorem domestici latrociniï,
 repressorem cædis quotidianæ, defenso-
 rem templorum atque techorum, præsi-
 dium curiæ, sordidatum & reum: video
 P. Lentulum, cuius ego patrem deum ac
 parentem statuo fortunæ ac nominis mei,
 & fratribus, rerumque nostrarum, in hoc
 misero squalore & sordibus: cui superior
 annus idem & virilem patris, & prætex-
 tam populi judicio, togam dederit, hunc,
 hoc anno, in hac toga, rogationis injustissi-
 mæ subitam acerbatem pro patre, fortissi-
 mo & clarissimo cive, deprecantem. At-
 que hic tot & talium civium squalor, hic
 luctus, hæ sordes suscepitæ sunt propter
 unum me, quia me defenderunt, quia
 meum casum lugendumque doluerunt, quia
 me lugenti patriæ, flagitanti senatui, po-
 scenti

scenti Italiæ, vobis omnibus orantibus rediderunt. Quod tantum est in me scelus? quid tantopere deliqui illo, illo die, cum ad vos indicia, litteras, confessiones communis exitii detuli, cum parui vobis? At, si scelestum est amare patriam, pertuli pœnarum satis: eversa domus est, fortunæ vexatæ, dissipati liberi, raprata conjux, frater optimus incredibili pietate, amore inaudito, maximo in squalore voluntatus est ad pedes inimicissimorum: ego pulsus aris, focis, diis penatibus, distraetus a meis, carui patria, quam (uti levissime dicam) certe texeram: pertuli crudelitatem inimicorum, scelus infidelium, fraudem invidorum. Si hoc non est satis, quod hæc omnia deleta videntur redditu meo; multo mihi, multo, inquam, judices, præstat in eandem illam recidere fortunam, quam tantam importare meis defen-

fōribus & conservatoribus calamitatem.
 An ego in hac urbe esse possim, his pulsis,
 qui me hujus urbis compotem fecerunt?
 non ero, non potero esse, judices: neque
 hic unquam puer, qui his lacrymis, qua-
 sit pietate, declarat, amissō patre suo pro-
 pter me, me ipsum incolumem videbit:
 nee, quotiescumque me viderit, ingemi-
 scet, ac pestem suam, & patris sui, sese
 dicet videre.

[Handwritten mark: a large 'X' is written vertically along the left margin, crossing several lines of text.]

Pauca mihi videntur esse de provin-
 ciā Siciliæ dignitate, vetustate, utilitate
 dicenda, nam cum omnium sociorum,
 provinciarumque rationēm diligenter ha-
 bere debetis, tum præcipue Siciliæ, judi-
 ces, plurimis justissimisque de causis: pri-
 mum, quod omnium nationum exterarum
 princeps Sicilia se ad amicitiam fidemque
 populi Romani applicuit: prima omnium,
 id quod ornaementum imperii est, provin-
 cia

cia est appellata: prima docuit majores nostros, quam præclarum esset exteris gentibus imperare: sola fuit ea fide benevolentiaque erga populum Romanum, ut civitates ejus insulæ, quæ semel in amicitiam nostram venissent, nunquam postea deficerent, pleræque autem, & maxime illustres in amicitia perpetuo manerent. Itaque majoribus nostris in Africam ex hac provincia gradus imperii factus est; neque enim tam facile opes Carthaginis tantæ condidissent, nisi illud & rei frumentariæ subsidium, & receptaculum classibus nostris pateret. Quare P. Africanus, Carthagine deleta, Siculorum urbes signis monumentisque pulcherrimis exornavit; ut, quos victoria populi Romani maxime lætari arbitrabatur, apud eos monumenta victoriæ plurima collocaret. Denique ille ipse M. Marcellus, cuius in Sicilia virtutem hostes,

misericordiam vieti, fidemque cæteri Si-
culi perspexerunt, non solum sociis in eo
bello consuluit, verum etiam superatis ho-
stibus temperavit. Urbem pulcherrimam,
Syracusas, quæ cum manu munitissima es-
set, tum loci natura, terra, ac mari clau-
debatur, cum vi consilioque cepisset; non
solum incolumem passus est esse, sed ita
reliquit ornatam, ut esset idem monumen-
tum victoriæ, mansuetudinis, continen-
tiæ; cum homines viderent, & quid ex-
pugnasser, & quibus perpercisset, & quæ
reliquisset. Tantum ille honorem Siciliæ
habendum putavit, ut ne hostium quidem
urbem ex sociorum insula tollendam arbi-
traretur. Itaque ad omnes res Sicilia pro-
vincia semper usi sumus, ut, quidquid ex
se posset efferre, id non apud eos nasci,
sed domi nostræ conditum putaremus.
Quando illa frumentum, quod deberet,

non

non ad diem dedit? quando id, quod opus
esse putaret, non ultiro pollicita est?
quando id, quod imperaretur, recusa-
vit? itaque ille M. Cato sapiens cel-
lam penariam reipublicæ nostræ, nutri-
cēm plebis Romanæ, Siciliam nominavit.
Nos vero experti sumus, Italico maximo
difficillimoque bello, Siciliam nobis non
pro penaria cella, sed pro ærario illo ma-
jorum vetere, ac referto fuisse. Nam si-
ne ullo sumtu nostro coriis, tunicis, fru-
mentoque suppeditato, maximos exercitus
nostros vestivit, aluit, armavit. Quid il-
la, quæ forsitan ne sentimus quidem, ju-
dices, quanta sunt? quod multis locuple-
tioribus civibus utimur? quod habent pro-
pinquam, fidelem, fructuosamque provin-
ciam, quo facile excurrant? ubi libenter
negotium gerant? quos illa partim merci-
bus suppeditandis cum quæstu compendio-

que

que dimittit; partim retinet, ut arare, ut
pascere, ut negotiari libeat, ut denique
fedes ac domicilium collocare? Quod
commodum non mediocre populi Roma-
ni est, tantum civium Romanorum nume-
rum, tam prope ab domo, tam bonis fru-
ctuosisque rebus detineri. Et quoniam
quasi quædam prædia populi Romani
sunt, veſtigalia noſtra atque provinciæ;
quemadmodum propinquis vos vestrīs
prædiis maxime deleſtāmini; ſic populo
Romano jucunda ſuburbanitas eſt hujuscē
provinciæ. Jam vero hominum ipsorum,
judices, ea patientia, virtus, frugalitas
que eſt, ut proxime ad noſtrā discipli-
nam illam veterem, non ad hanc, quæ
nunc increbuit, videantur accedere. Ni-
hil cæterorum ſimile Græcorum, nulla lu-
xuria; contra ſummus labor in publicis
privatisque rebus, ſumma parſimonia,

ſum-

summa diligentia. Sic porro nostros homines diligunt, ut his solis neque publicanus neque negotiator odio sit. Magistratum autem nostrorum injurias ita multorum tulerunt, ut nunquam ante hoc tempus ad aram legum, præsidiumque vestrum publico consilio confugerint. Tametsi & illum annum pertulerant, qui sic eos afflixerat, ut salvi esse non possent, nisi C. Marcellus quasi aliquo fato venisset, ut bis ex eadem familia salus Siciliæ constiteretur, & postea M. Antonii infinitum illud imperium senserant. Sic a majoribus suis acceperant, tanta populi Romani in Siculos esse beneficia, ut etiam injurias nostrorum hominum preferendas putarent.

Egreditur Centuripina quadriremi
Cleomenes e portu; sequitur Segestana na-
vis,

vis, Tyndaritana, Herbitensis, Heracli-
ensis, Apolloniensis, Haluntina, præcla-
ra classis in speciem, sed inops & infirma,
propter dimissionem propugnatorum ar-
que remigum. Tam diu in imperio suo
classem iste prætor (Verres) diligens vidit,
quam diu convivium ejus flagitosissimum
prætervecta est. Ipse autem, qui visus
multis diebus non esset, tum se tamen in
conspicuum nautis paullisper dedit. Ste-
rit soleatus prætor populi Romani cum
pallio purpureo, tunicaque talari, mulier-
cula nixus in litore. Jam hoc ipso istum
vestitu Siculi civesque Romani permulti
sæpe viderunt. Postea quam paullum pro-
vecta classis est, & Pachynum quinto die
denique appulsa est; nautæ fame coacti,
radices palmárum agrestium, quarum erat
in illis locis, sicut in magna parte Siciliæ,
multitudo, colligebant, & his miseri per-
diti.

ditique alebantur. Cleomenes autem, qui alterum se Verrem, cum luxuria atque nequitia, tum etiam imperio, putaret, similiter totos dies, in litore tabernaculo posito, perpotabat. Ecce autem repente, ebrio Cleomene, esurientibus cæteris, nuntiatur, piratarum naves esse in portu Edisæ. Nam ita is locus nominatur. Nostra autem classis erat in portu Pachyni, Cleomenes autem, quod erat terrestre præsidium non re, sed nomine, sperabat iis militibus, quos ex eo loco deduxisset, explorare numerum nautarum & remigum posse. Reperta est eadem istius hominis avarissimi ratio in præsidiis, quæ in classibus. Nam erant perpauci reliqui, cæterique dimissi. Princeps Cleomenes in quadriremi Centuripina malum erigi, vela fieri, præcidi anchoras imperavit: & simul, ut se cæteri sequerentur, signum dari
jus.

jussit. Hæc Centuripina navis erat incredibili celeritate velis. Nam scire isto prætore nemo poterat, quid quæque navis remis facere posset: etsi in hac quadriremi, propter honorem & gratiam Cleomenis, minime multi remiges & milites deerant. Evolarat jam e conspectu fere fugiens quadriremis, cum etiam tunc cæteræ naves suo in loco moliebantur. Erat animus in reliquis. Quamquam erant pauci, quoquo modo sese res habebat, pugnare tamen se velle clamabant, &, quod reliquum vitæ, viriumque fames fecerat, id ferro potissimum reddere volebant. Quod si Cleomenes non tanto ante fugisset, aliqua ad resistendum ratio fuisset. Erat enim sola illa navis constrata, & ita magna, ut propugnaculo cæteris posset esse. Quæ, si in prædonum pugna versaretur, urbis instar habere inter illos piraticos myoparones
vide-

videretur: sed tunc inopes relicti a duce
præfectoque classis, eundem necessario
cursum tenere cœperunt. Elorum versus,
ut ipse Cleomenes, ita cæteri navigabant.
Neque hi tamen tam prædonum fugiebant
impetum, quam imperatorem sequeben-
tur. Tum ut quisque in fuga postremus,
ita periculo princeps erat. Postremam
enim quamque navem piratæ primam ado-
riebantur. Ita prima Halunitinorum na-
vis capitur, cui præerat Halunitinus, ho-
mo nobilis, Philarchus: quem ab illis
prædonibus Locrenses postea publice re-
demerunt: ex quo vos priore actione ju-
rato rem omnem causamque cognostis.
Deinde Apolloniensis navis capitur, &
ejus præfetus Anthropinus occiditur.
Hæc dum aguntur, interea Cleomenes
jam ad Elori litus pervenerat: jam sese in
terram e navi ejecerat, quadrirememque

M

in

in salo fluctuantem reliquerat. Reliqui
præfecti navium, cum in terram impera-
tor exisset, cum ipsi neque mari effugere
ullo modo possent, appulsis ad Elorum na-
vibus, Cleomenem persecuti sunt. Tunc
prædonum dux Heracleo, repente, præ-
ter spem, non sua virtute, sed istius ava-
ritia nequitiaque victor, classem pulcher-
rimam populi Romani in litus expulsam
& ejetam, cum primum advesperasceret,
inflammari incendique jussit. O tempus
miserum atque acerbum provinciæ Siciliæ!
o casum illum multis innocentibus calamiti-
osum atque funestum! o istius nequitiam
ac turpitudinem singularem! Una atque
eadem nox erat, qua prætor amoris tur-
pissimi flamma, ac classis populi Romani
prædonum incendio conflagrabat. Affer-
tur nocte intempesta gravis hujuscce mali-
nuntius Syracusas: curritur ad prætorium,

quo

quo istum e convivio illo præclaro redi-
xerant paullo ante mulieres, cum cantu at-
que symphonia. Cleomenes, quamquam
nox erat, tamen in publico esse non audet:
includit se domi: neque aderat uxor, quæ
consolari hominem in malis posset. Hu-
jus autem præclari imperatoris ita erat se-
vera domi disciplina, ut in re tanta, in
tam gravi nuntio nemo admitteretur, ne-
mo esset, qui auderet aut dormientem ex-
citare, aut interpellare vigilantem. Jam
vero, re ab omnibus cognita, concursa-
bat urbe tota maxima multitudo. Non
enim, sicut antea consuetudo erat, præ-
donum adventum significabat ignis e spe-
cula sublatus, aut tumulo, sed flamma ex
ipso incendio navium & calamitatem ac-
ceptam & periculum reliquum nuntiabat.

Cum prætor quæreretur, & consta-
ret, ei neminem nuntiasse: fit ad domum

M 2

eius

ejus cum clamore concursus atque impe-
tus. Tum iste excitatus exit: audit rem
omnem ex Timarchide: sagum sumit.
Lucebat jam fere: procedit in medium,
vini, somni, stupri plenus. Excipitur
ab omnibus ejusmodi clamore, ut ei Lam-
paciensi periculi similitudo versaretur ante
oculos. Hoc etiam majus hoc videbatur,
quod in odio simili multitudo hominum
haec erat maxima. Tum istius aetate com-
memorabantur, tum flagitiosa illa convi-
via: tum appellabantur a multitudine mu-
lieres nominatim: tum quærebatur ex ipso
palam, tor dies continuos, per quos nun-
quam visus esset, ubi fuisset, quid egisset:
tum imperator ab isto præpositus Cleome-
nes flagitabatur: neque quidquam pro-
pius est factum, quam ut illud Uticense
exemplum de Hadriano transferretur Sy-
racusas, ut duo sepulcra duorum præto-
rum

rum improborum, duabusque in provinciis constituerentur. Verum habita est a multitudo ratio temporis, habita est tumultus, habita etiam dignitatis, existimationisque communis, quod is est conveniens Syracusis civium Romanorum, ut non modo illa provincia, verum etiam hac republica dignissimus existimetur. Confirmant ipsi se, cum is etiam tum semisomnis stuparet: arma capiunt: totum forum atque insulam, quae est urbis magna pars, compleant. Unam illam solam noctem prædones ad Elorum commorati, cum fumantes etiam nostras naves reliquissent, accedere incipiunt ad Syracusas. Qui videlicet saepe audissent, nihil esse pulchrius, quam Syracusarum mœnia, ac portus, statuerant, sese, si ea Verre prætore non vidissent, nunquam esse visuros.

Ac primo ad illa æstiva prætoris accedunt, ipsam illam ad partem litoris, ubi iste per eos dies, tabernaculis positis, castra luxuriæ collocarat. Quem posteaquam inanem locum offenderunt, & prætorem commovisse ex eo loco castra senserunt, statim sine ullo metu in portum ipsum penetrare coeperunt. Cum in portum dico, judices, explanandum est enim diligenterius, eorum causa, qui locum ignorant, in urbem dico, atque in urbis intimam partem venisse piratas. Non enim portu illud oppidum clauditur, sed urbe portus ipse cingitur & concluditur, non ut alluantur a mari mœnia extrema, sed influat in urbis sinum portus. Hic te, prætore, Heraclleo archipirata cum quatuor myoparobus parvis ad arbitrium suum navigavit. Pro, dii immortales, piraticus myoparo, cum imperium populi Romani, nomen,

ac

ac fasces essent Syracusis, usque ad forum;
 & ad omnes urbis crepidines accessit: quo
 neque Carthaginensium glorioissimae clas-
 ses, cum mari plurimum poterant, mul-
 tis bellis saepe conatae, umquam adspirare
 potuerunt; neque populi Romani invicta
 ante te prætorem gloria illa navalis, um-
 quam tot Punicis Siciliensibusque bellis pe-
 netrare potuit: qui locus ejusmodi est, ut
 ante Syracusani in moenibus suis, in urbe,
 in foro hostem armatum ac victorem,
 quam in portu ullam hostium navem vide-
 rent. Hic, te prætore, prædonum navi-
 culæ pervagatae sunt, quo Atheniensium
 classis sola post hominum memoriam CCC
 navibus, vi ac multitudine invasit: quæ
 in eo ipso portu, loci ipsius portusque
 natura, victa atque superata est. Hic pri-
 mum opes illius civitatis victæ comminu-
 tæ depressæque sunt: in hoc portu Athe-

M 4

nien-

nientium nobilitatis, imperii, gloriæ naufragium factum existimatur. Eone pirata penetravit, quo simul atque adisset, non modo a latere, sed etiam a tergo magnam partem urbis relinqueret? Insulam totam prætervectus est, quæ est urbis magna pars Syracusis suo nomine, ac mœnibus. Quo in loco majores (ut ante dixi) Syracusanum quemquam habitare vetuerunt; quod, qui illam partem urbis tenerent, in eorum potestate portum futurum intelligebant. At quemadmodum est pervagatus? radices palmarum agrestium, quas in nostris navibus invenerant, jaciebant, ut omnies istius improbitatem, & calamitatem Siciliæ possent cognoscere. Siculosne milites? aratorumne liberos? quorum patres tantum labore suo frumenti exarabant, ut populo Romano totique Italiam suppeditare possent, eosne in insula Cereris na-

tos,

tos, ubi primum fruges inventæ esse di-
 cuntur, eo cibo esse usos, a quo majores
 eorum cæteros quoque, frugibus inventis,
 removerunt? Te prætore Siculi milites
 palmarum flirpibus, prædones Siculo fru-
 mento alebantur. O spectaculum misé-
 rum atque acerbum! Ludibrio esse urbis
 gloriam, & populi Romani nomen; ho-
 minum conventum atque multitudinem:
 piratico myoparone, in portu Syracusa-
 no de classe populi Romani triumphum
 agere piratam; cum prætoris nequissimi
 inertissimique oculos prædonum remi re-
 spergerent? Postea quam e portu piratae,
 non metu aliquo affecti, sed satietae exie-
 rant, tum cœperunt querere homines cau-
 sam illius tantæ calamitatis. Dicere omnes
 & palam disputare, minime esse miran-
 dum, si, militibus remigibusque dimissis,
 reliquis egestate & fame perditis, prætore

M 5

tot

tot dies cum mulierculis perpotante, tanta
ignominia & calamitas esset accepta. Hæc
autem istius vituperatio atque infamia con-
firmabatur eorum sermone, qui a suis ci-
vitatibus illis navibus præpositi fuerant,
qui ex illo numero reliqui Syracusas, claf-
fe amissa, refugerant. Dicebant, quos
ex sua quisque navi missos sciret esse. Res
erat clara: neque solum argumentis, sed
etiam certis testibus istius audacia tenebatur.

Homo certior fit, agi nihil in foro &
conventu tota die, nisi hoc quæri a navar-
chis, quemadmodum classis sit amissa; il-
los respondere, & docere unumquemque,
missione remigum, fame reliquorum, Cle-
omenis timore & fuga. Quod postea-
quam iste cognovit, hanc rationem habe-
re cœpit. Causam sibi dicendam esse sta-
tuerat jam ante, quam hoc usū veniret, ita
ut ipsum priore actione dicere audistis.

Vide-

Videbat, illis navarchis testibus tantum hoc
crimen sustinere se nullo modo posse.
Consilium capit primo stultum, verumta-
men clemens. Cleomenem & navarchos
ad se vocari jubet. Veniunt, accusat eos,
quod hujusmodi de se sermones habue-
rint: rogat, ut id facere desistant, & in
sua quisque navi dicat se tantum habuisse
nautarum, quantum oportuerit, neque
quemquam esse dimissum. Illi enim vero
se ostendunt, quod vellet, esse facturos.
Iste non procrastinat: advocat amicos sta-
tim: querit ex his singillatim, quo quis-
que nautas habuerit. Respondit unus
quisque, ut erat præceptum. Iste in ta-
bulas refert: obsignat signis amicorum,
providens homo, ut contra hoc crimen,
si quando opus esset, hac videlicet testifi-
catione uteretur. Derisum credo esse ho-
minem amentem a suis consiliariis & ad-
moni-

monitum, hasce ei tabulas nihil profuturas; etiam plus ex nimia prætoris diligentia suspicionis in eo crimine futurum. Jam iste erat hac stultitia multis in rebus usus, ut publice quoque, quæ vellet, in civitatum litteris & tolli & referri juberet: quæ omnia nunc intelligit sibi nihil prodesse, postea quam certis litteris, testibus, auctoritatibusque convincitur.

Ubi hoc videt, illorum confessionem, testificationem suam, tabulas sibi nullo adjumento futuras; init consilium, non improbi prætoris (nam id quidem esset feren-
dum) sed importuni atque amentis tyra-
ni. Statuit, si hoc crimen extenuare vel-
let (nam omnia tolli posse non arbitraba-
tur,) navarchos omnes, testes sui sceleris,
vita esse privandos. Occurrebat illa ratio:
quid Cleomene fiet? poterone animadver-
tere in eos, quos dicto audientes esse jus-
fi?

si? missum facere cum, cui imperium potestatemque permisi? poterone eos afficerre suppicio, qui Cleomenem secuti sunt, ignoscere Cleomeni, qui secum fugere, & se consequi jussit? poterone in eos esse vehementes, qui naves inanes non modo habuerunt, sed etiam apertas, in eum dissolutus, qui solus habuerit constraintam navem & minus exinanitam? pereat Cleomenes una. Ubi fides, execrations? ubi dextræ complexusque? ubi illud contubernium muliebris militiae in illo delicatissimo litore? fieri nullo modo poterat, quin Cleomeni parceretur. Cleomenem vocat. Dicit ei, se statuisse animadvertere in omnes navarchos; ita sui periculi rationes ferre ac postulare. Tibi uni parcam, & totius istius culpæ crimen vituperationemque inconstitiae potius suscipiam, quam aut in te sim crudelis, aut tot tam graves testes

testes vivos incolumesque esse patiar. Agit gratias Cleomenes, approbat consilium: dicit, ita fieri oportere. Admonet tamen illud, quod istum fugerat, in Phalargum Centuripinum, navarchum, non posse animadverti, propterea quod secum fuisset una in Centuripina quadriremi. Quid ergo? iste homo ex ejusmodi civitate, adolescens nobilissimus, testis relinquetur? In præsentia, inquit Cleomenes, quoniam ita necesse est: sed post aliquid videbimus, ne iste nobis obstatre possit.

Hæc posteaquam acta & constituta sunt, procedit iste repente e prætorio, inflammatus scelere, furore, crudelitate. In forum venit: navarchos vocari jubet. Qui nihil metuerent, nihil suspicarentur, statim accurrunt. Iste hominibus miseris innocentibusque injici catenas imperat. Implorare illi fidem populi Romani, &

qua-

quare id ficeret, rogare. Tunc iste hoc
causæ dicit, quod classem prædonibus
prodidissent: fit clamor & admiratio po-
puli, tantam esse in homine impuden-
tiam atque audaciam, ut aliis causam ca-
lamitatis adtribueret, quæ omnis propter
avaritiam ipsius accidisset; aut, cum ipse
prædonum socius putaretur, aliis prodi-
tionis crimen inferret: deinde hoc quinto
decimo die crimen esse natum, postquam
classis esset amissa. Cum hæc fierent, quæ-
rebatur, ubi esset Cleomenes; non quo
illum ipsum, cuiusmodi esset, quisquam
supplicio, propter illud incommodeum,
dignum putaret. Nam quid Cleomenes
facere potuit? (non enim possum quem-
quam insimulare falso) quid, inquam,
magnopere Cleomenes facere potuit, istius
avaritia navibus exinanitis? atque eum vi-
dent sedere ad latus prætoris, & ad aurem
fami-

familiariter, ut solitus erat, insusurrare. Tum vero omnibus indignissimum visum est, homines honestissimos, electos ex suis civitatibus, in ferrum atque in vincula conjectos, Cleomenem propter flagitorum ac turpitudinis societatem, familiarissimum esse prætoris. Apponitur his tamen accusator Nævius Turpio quidam, qui, C. Sacerdote prætore, injuriarum damnatus est, homo bene appositus ad istius audaciam, quem iste in decumis, in rebus capitalibus, in omni calunnia, præcursorem habere solebat & emissarium.

Includuntur in carcerem condemnati: supplicium constituitur in illos, sumuntur de miseris parentibus navarchorum: prohibentur adire ad filios suos: prohibentur liberis suis cibum vestitumque ferre, patres hi, quos videtis, jacebant in lime, matresque miseræ pernoctabant ad ostium

ostium carceris, ab extremo complexu liberum exclusæ: quæ nihil aliud orabant, nisi ut filiorum extremum spiritum ore expipere sibi liceret. Aderat janitor carceris, carnifex prætoris, mors terrorque sociorum & civium, lictor Sestius: cui ex omnigenitu doloreque certa merces comparabatur. Ut adeas, tantum dabis; ut cibum tibi intro ferre liceat, tantum. Nemo recusabat. Quid? ut uno ictu securis afferam mortem filio tuo, quid dabis? ne diu crucietur? ne saepius feriatur? ne cum sensu doloris aliquo, aut cruciatu spiritus auferatur? Etiam ob hanc causam pecunia lictori dabatur. O magnum atque intollerandum dolorem! o gravem acerbamque fortunam! non vitam liberum, sed mortis celeritatem pretio redimere cogebantur parentes. Atque ipsi etiam adolescentes cum Sestio de eadem plaga, & de uno illo

N

ictu

Atu loquebantur. Idque postremum pa-
 rentes suos liberi orabant, ut levandi cru-
 ciatus sui gratia lictori pecunia daretur.
 Multi & graves dolores inventi parentibus
 & propinquis, multi. Verumtamen mors
 sit extrema. Non erit. Estne aliquid ul-
 tra, quo progreedi crudelitas possit? repe-
 rietur. Nam, illorum liberi cum erunt
 securi percussi ac necati, corpora feris ob-
 jicientur, hoc si luctuosum est parenti, re-
 dimat pretio sepeliendi potestatem. Ona-
 sum Segestanum, hominem nobilem, di-
 cere audistis, se ob sepulturam Heraclii
 navarchi pecuniam Timarchidi dinume-
 rasse. Hoc (ne possis dicere: patres enim
 veniunt, amissi filii, irati.) vir prima-
 riis, homo nobilissimus, dicit; neque de
 filio dicit. Jam hoc, quis tum fuit Syra-
 cusis, qui non audierit, quin sciat, has
 per Timarchidem passiones sepulturæ

cum

eum vivis etiam illis esse factas? non pa-
 lam cum Timarchide loquebantur? non
 omnes omnium propinqui adhibebantur?
 non palam virorum funera locabantur?
 Quibus rebus omnibus actis atque decisis,
 producuntur e carcere, & deligantur ad
 palum. Quis tam fuit illo tempore durus
 & ferreus, quis tam inhumanus, præter
 unum te, qui non illorum ætate, nobili-
 tate, miseria commoveretur? equis fuit,
 quin lacrymaretur? quin ita calamitatem
 putaret illorum, ut fortunam tamen non
 alienam, periculum autem commune agi
 arbitraretur? Feriuntur securi. Lætaris
 tu in omnium gemitu, & triumphas: te-
 stes avaritiæ tuæ gaudes esse sublatos. Er-
 rabis, Verres, & vehementer errabas,
 cum te maculas furorum & flagitorum
 tuorum, sociorum innocentium sanguine
 eluere arbitrabare: præceps amentia fere-

N 2 bare

bare, qui te existimares avaritiæ vulnera crudelitatis remedii posse sanare. Etenim quamquam illi sunt mortui sceleris tui testes, tamen eorum propinquai neque tibi, neque illis desunt: tamen ex illo ipso numero navarchorum aliqui vivunt & ad sunt: quos, ut mihi videtur, ab illorum innocentium pœna fortuna ad hanc causam reservavit.

Civem Romanum se esse dicebat Gaius.
¶ V. 61 Si tu apud Persas, aut in extrema India deprehensus, Verres, ad suppli- cium ducerere; quid aliud clamitares, nisi te civem esse Romanum? & si tibi ignoto apud ignotos, apud barbaros, apud homines in extremis atque ultimis gentibus positos, nobile & illustre apud omnes no- men tuæ civitatis profuisset; ille, quis- quis erat, quem tu in crucem rapiebas, qui tibi esset ignotus, cum civem se Ro-

ma-

manum esse diceret, apud te prætorem si non effugium, ne moram quidem mortis, mentione, atque usurpatione civitatis, aſſequi potuit? Homines tenues, obſcuro loco nati, navigant: adeunt ad ea loca, quæ nunquam antea viderunt, ubi neque noti esse iis, quo venerunt, neque ſemper cum cognitoribus eſſe poſſunt. Hac una tamen fiducia civitatis non modo apud noſtros magiſtratus, qui & legum, & exiſtimationis periculo continentur, neque cives ſolum Romanos, qui & sermonis, & juris, & multarum rerum ſocierate juncti ſunt, fore ſe tutos arbitrantur: ſed, quoquaque venerint, hanc fibi rem præſidio ſperant futuram. Tolle hanc ſpeim, tolle hoc præſidium civibus Romanis, conſtitue nihil eſſe opis in hac voce, civis Romanus ſum, poſſe impune prætorem, aut alium quemlibet ſupplicium, quod velit,

in eum constituere, qui se civem Romanum esse dicat; quod quis ignoret: jam omnem orbem terrarum, qui semper nostris hominibus maxime patuit, civibus Romanis ista defensione præcluseris. Quid, si L. Pretium, equitem Romanum, qui tum in Sicilia negotiabatur, nominabat? etiamne id magnum fuit Panormum litteras mittere? asservasse hominem? custodiis Mamertinorum tuorum vincitum, clausum habuisse, dum Panormo Pretius veniret? cognosceret hominem: aliquid de summo suppicio remitteres. Si ignoraret: tum si ita tibi videretur, hoc juris in omnes constitueres, ut, qui neque tibi notus esset, neque cognitorem locupletem dareret, quamvis civis Romanus esset, in crucem tolleretur. Sed quid ego plura de Gavio? quasi tu Gavio tum fueris infestus, ac non nomini, generi, juri civium hostis, non illi

Ali inquam, homini, sed causæ communæ
 libertatis inimicus fuisti. Quid enim atti-
 nuit, cum Mamertini more atque instituto
 suo crucem fixissent post urbem, in via
 Pompeja: te jubere in ea parte figere,
 quæ ad fretum spectaret: & hoc addere,
 quod negare nullo modo potes, quod o-
 mnibus audientibus dixisti palam, te id-
 circo illum locum diligere, ut ille, qui se
 civem Romanum esse diceret, ex cruce Ita-
 liam cernere, ac domum suam prospicere
 posset? Itaque illa crux sola, judices, post
 conditam Messanam illo loco fixa est. Ita-
 liae conspectus ad eam rem ab isto delectus
 est, ut ille in dolore cruciatique moriens,
 per angusto freto divisa servitutis ac liber-
 tatis jura cognosceret; Italia autem alu-
 mnum suum servitutis extremo summoque
 suppicio affixum videret. Facinus est,
 vinciri civem Romanum; scelus verbera-

ri, prope parricidium, necari: quid dicam in crucem tolli? verbo satis digna tam nefaria res appellari nullo modo potest. Non fuit his omnibus iste contentus. Spectet, inquit, patriam: in conspectu legum libertatisque moriatur. Non tu hoc loco Gavium, non unum hominem nescio quem, civem Romanum, sed communem libertatis & civitatis causam in illum cruciatum & crucem egisti. Jam vero videte hominis audaciam. Nonne eum graviter tulisse arbitramini, quod illam civibus Romanis crucem non posset in foro, non in comitio, non in rostris defigere? quod enim his locis in provincia sua celebritate simillimum, regione proximum potuit, elegit. Monumentum sceleris audaciæque suæ voluit esse in conspectu Italiæ, vestibulo Siciliæ, prætervectio ne omnium, qui ultro citroque navigarent.

rent. Si hæc non ad cives Romanos, non ad aliquos amicos nostræ civitatis, non ad eos, qui populi Romani nomen audissent; denique, si non ad homines, verum ad bestias; aut etiam, ut longius progrediar, si in aliqua desertissima solitudine, ad saxa, & ad scopulos hæc conqueri & deplorare vellem: tamen omnia muta atque inanima tanta & tam indigna rerum atrocitate commoverentur. Nunc vero cum loquar apud senatores populi Romani, legum, judiciorumque, & juris actores, timere non debeo, ne non unus iste civis Romanus illa cruce dignus, cæteri omnes simili periculo indignissimi judicentur.

Quid hic meus frater (Q. Catulus senex frater C. Iulii Cæsaroris oratoris) ab arte adjuvari potuit, cum a Philippo interrogatus, quid latraret, furem se videre, respondit?

N 5

M.

M. Cicero, cum apud Damasippum
cœnaret, & ille mediocri vino posito di-
ceret, bibite Falernum hoc, annorum
quadraginta est. *Bene, inquit, ætatem*
fert.

In Cæsarem quoque mordacitas Ci-
ceronis dentes suos strinxit. Nam pri-
mum post victoriam Cæsaris interrogatus,
cur in electione partis errasset, respondit,
Præcinctura me decepit. Iocatus in Cæ-
sarem, qui ita toga præcingebatur, ut
trahendo laciniam velut mollis incederet;
adeo ut Sulla tanquam providus dixerit
Pompejo: *cave tibi illum puerum male*
præcinctum. Deinde cum Laberius in
fine ludorum annulo honoratus a Cæsare,
e vestigio in quatuordecim ad spectan-
dum transiit, violato ordine, & cum de-
tractus est eques Romanus, & cum mimus
remissus, ait Cicero prætereundi Laberio,

&

& sedile quærenti: *Recepissim te, nisi aucto-*
guste sederem, simul & illum respuens, &
in novum senatum jocatus, cuius nume-
rum Cæsar supra fas auxerat. Nec im-

pune, respondit enim Lacherius: *Mirum*
si anguste sedes, qui soles duabus sellis sede-
re, exprobrata levitate Ciceroni, qua im-
merito optimus civis male audiebat.

Idem Cicero alias facilitatem Cæsa-
 ris in allegendo senatu irrisit palam; nam,
 cum ab hospite suo P. Mallio rogaretur,
 ut decurionatum privigno ejus expediret,
 assistente frequentia dixit, *Romæ si vis,*
habebit: Pompejis difficile est.

In consulatu Vatinii, quem paucis
 diebus gessit, notabilis Ciceronis urbanita-
 tas circumferebatur: *Magnum ostentum,*
 inquit, *auno Vatinii factum est; quod il-*
lo Consule nec bruma, nec ver, nec aestas,
nec autumnus fuit. Querenti deinde Va-
 tinio,

tinio, quod gravatus esset domum ad se infirmatum venire, respondit: *Volui in consulatu tuo venire, sed nox me comprehendit.*

Cicero, cum Lentulum generum suum, exiguae staturae hominem, longo gladio accinctum vidisset. *Quis, inquit, generum meum ad gladium alligavit.*

Nec Q. Ciceroni fratri Marcus Tullius pepercit. Nam, cum in ea provincia, quam ille rexerat, clypeatam imaginem ejus ingentibus lineamentis, usque ad pectus ex more piëtam (erat autem Quintus ipse staturæ parvæ) vidisset, ait, *Frater meus dimidius major est, quam totus,*

Post Mutinensem fugam quærentibus, quid ageret Antonius, respondisse familiaris Planci ferebatur: *Quod canis in Aegypto: babit, & fugit.*

Sacri-

Sacrificium apud veteres fuit, quod vocabatur, propter viam: in eo mos erat, ut si quid ex epulis superfuisset, igne consumeretur. Hinc Catonis jocus est. Nam Q. Albidum quendam, qui sua bona comedisset, & novissime domum, quæ ei reliqua erat, incendio perdidisset, propter viam secisse, dicebat, *quod comedesse non potuerit, id combussisse.*

Augustus, cum ei quidam libellum trepidus offerret, & modo proferret manum, modo retraheret, *Putas,* inquit, *te assen elephanto dare?*

Saxo in expeditione percussum, ac notabili cicatrice in fronte deformem, nimium tamen sua opera ja&tantem, sic leniter castigavit Augustus, *At tu cum fugies,* inquit, *nunquam post te respexeris.*

Quendam præfectura equitum summotum, & insuper salarium postulantem, dicen-

dicentemque, non lucri causa dari hoc mihi rogo, sed ut judicio tuo munus videar impetrasse, & ita officium deposuisse, hoc dicto repercussit Augustus: *Tu te accepisse apud omnes affirma, & ego dedisse me non negabo.*

Vettius, cum monumentum patris exarasset, ait Augustus, *Hoc est vere monumentum patris colere.*

Cum de Tyriæ purpuræ, quam emi jusserat, obscuritate quereretur, dicente venditore, Erige altius, & suspice; his usus est salibus: *Quid? ego, ut me populus Romanus dicat bene cultum, in solario ambulaturus sum.*

Nomenclatori suo, de cuius oblivione querebatur, dicenti, Numquid ad forum mandas? *Accipe, inquit, commendationis, quia illic neminem nosti.*

Vati-

Vatinio in prima sua ætate eleganter
insultavit. Confusus ille podagra, vole-
bat tamen videri discussisse jam vitium,
& mille passus ambulare se gloriabatur.
Cui Cæsar, *Non miror, inquit, dies ali-
quanto sunt longiores.*

Temporibus triumviralibus Pollio,
cum Fescenninos in eum Augustus scri-
psisset, ait, *At ego racheo, non est enim fa-
cile in eum scribere, qui potest proscribere.*

Cascellius jurisconsultus urbanitatis
miræ libertatisque habebatur. Præcipue
ramen is jocus ejus innotuit: Lapidatus a
populo Vatinius, cum gladiatorium mu-
nus ederet, obtinuerat, ut ædiles edice-
rent, ne quis in arenam nisi pomum mi-
ssisse veller. Forte his diebus Cascellius
consultus a quodam, an nux pinea po-
mum esset, respondit, *Si in Vatinium
missurus es, pomum est.*

Quis

Quis enim vestrū ignorat, ita naturam rerum tulisse, ut quodam tempore homines, nondum neque naturali neque civili jure descripto, fusi per agros ac dispersi vagarentur, tantumque haberent, quantum manu ac viribus per cædem ac vulnera aut eripere, aut retinere potuissent? Qui igitur primi virtute & consilio præstanti exstiterunt, ii, perspecto genere humanæ docilitatis atque ingenii, dissipatos unum in locum congregarunt, eosque ex feritate illa ad justitiam atque mansuetudinem transduxerunt. Tum res ad communem utilitatem, quas publicas appellamus, tum conventicula hominum, quæ postea civitates nominatae sunt, tum domicilia conjuncta, quas urbes dicimus, invento & divino, & humano jure, mænibus sepserunt.

Sed

Sed mihi omnis oratio est cum virtute, non cum desidia; cum dignitate, non cum voluptate; cum iis, qui se patriæ, qui suis civibus, qui laudi, qui gloriæ, non qui somno & conviviis; & delectationi natos arbitrantur. Nam si qui voluptatis ducuntur, & se vitiorum illecebris & cupiditatum lenociniis dediderunt: missos faciant honores: ne attingant rem publicam: patiantur viros fortes labore, se otio suo perfrui. Qui autem bonam famam bonorum, quæ sola vere gloria nominari potest, expertunt, aliis orium quæ rere debent & voluptates, non sibi. Siquidem est his pro communibus commo dis, adeundæ inimicitia, subeundæ saepe pro re publica tempestates: cum multis audacibus, improbis, nonnunquam etiam potentibus, dimicandum.

- 10 -

O

No.

Nobis quidem annus erat untis ad cohibendum brachium toga constitutus; & ut exercitatione ludoque campestri tunicati uteremur. Eademque erat, si statim mereri stipendia cœperamus, castrensis ratio ac militaris. Qua in ætate, nisi qui se ipse sua gravitate & castimonia, & cum disciplina domestica, tum etiam naturali quodam bono defenderat, quoquo modo a suis custoditus esset, tamen infamiam veram effugere non poterat. Sed qui prima illa initia ætatis integra atque inviolata præstisset, de ejus fama ac pudicitia, cum is jam se corroboravisset, ac vir inter viros esset, nemo loquebatur.

Omnes optimates sunt, qui neque nocentes sunt, nec natura improbi, nec furiosi, nec malis domesticis impediti. — Horum qui voluntati, commodis, opinioni in gubernanda re publica serviunt, defen.

defensores optimatum, ipsique optimates gravissimi & clarissimi cives numerantur & principes civitatis. Quid est igitur propositum his rei publicæ gubernatoribus, quod intueri, & quo cursum suum dirige re debeant? id quod est præstantissimum maximeque optabile omnibus sanis, & bonis, & beatis, cum dignitate otium. Hoc qui volunt, omnes optimates; qui efficiunt, summi viri & conservatores civitatis putantur.

sup Qui aut tempus quid postuleret, non videt, aut plura loquitur, aut se ostentat, aut eorum, quibuscum est, vel dignitatis, vel commodi rationem non habet, aut denique in aliquo genere aut inconcinnus aut multus est, is ineptus esse dicitur.

Nisi forte regium tibi videtur, ita vivere, ut non modo homini nemini, sed ne cupiditati quidem ulli servias, conte-

O 2 mncrē

mnere omnes libidines, non auri, non
argenti, non cæterarum rerum indigere;
in senatu sentire libere, populi utilitati
magis consulere, quam voluntati, nemini
cedere, nullis obſistere. Si hoc putas esse
regium, me regem **elle** conſiteor.

Quale tam multis a te, Lentine, diebus

Non abeat febris, quæris & usque
gemis.

Gestatur tecum sella, pariterque lava-

tur,

Coenat boletos, ^{Ch.} ostrea, sumen,
apruim.

Ebria Setino fit ſæpe, & ſæpe Falerno,

Nec niſi per niveam Cæcuba potat

acquam.

Cir-

Circumfusa rosis & nigra recumbit a-
momo,

Dormit & in pluma, purpureoque
toro.

Cum sit tam pulchre, tam belle vivat
apud te,

Ad Damam potius vis tua febris eat?

Mart.

Declamas belle; cauñas agis, Attale,
belle;

Historias bellas, carmina bella fa-
cis;

Componis belle mimos; epigrammata
belle;

Bellus grammaticus, bellus es astro-
logus.

Et belle cantas, & saltas, Attale, belle;
Bellus es arte lyræ, bellus es arte
pilæ.

O 3

Nil

Nil bene cum facias, facis attamen
omnia belle.

Vis dicam quid sis? magnus es ardes
lio.

Mart.

Cotile, bellus homo es: dicunt hoc,
Cotile, multi.

Audio: sed quid sit, dic mihi, bellus
homo?

Bellus homo est, flexos qui digerit or-
dine crines:

Balsama qui semper, cinnama sem-
per olet:

Cantica qui Nili, qui Gaditana susur-
rat:

Qui movet in varios brachia volfa
modos:

Inter feminineas tota qui luce cathedras
Desideret, atque aliqua semper in aure
sonat:

Qui

Qui legit hinc illinc missas, scribitque
tabellas:

Pallia vicini qui refugit cubiti:

Qui seit, quam quis amet: qui per
convivia currit:

Hirpini veteres qui bene novit avos.

Quid narras? hoc est, hoc est homo,
Cotile, bellus?

Res prætricosa est, Cotile, bellus
homo. *Mart.*

Vitam quæ faciunt beatiorem,
Iucundissime Martialis, hæc sunt:
Res non parta labore, sed relicta,
Non ingratus ager, focus perennis,
Lis nunquam, togâ râta, mens quieta,
Vires ingenuæ, salubre corpus,
Prudens simplicitas, pares amici,
Convictus facilis, sine arte mensa,
Nox non ebria, sed soluta curis,
Non tristis torus, & tamen pudicus,

Somnus, qui faciat breves tenebras,
 Quod sis esse velis, nihilque malis,
 Suminum nec metuas diem nec optes.

Mart.

Nonne vides, cum præcipiti certamine
 campūm

Corripuere, ruuntque effusi carcere
 currus,

Cum spes arrectæ juvenum, exsultantia-
 que haurit

Corda pavor pulsans: illi instant verbe-
 re torto.

Et proni dant lora: volat vi fervidus
 axis,

Iamque humiles, iamque elati sublime
 videntur

Aëra per vacuum ferri, atque adsurge-
 re in auras.

Nec mora nec requies. At fulvæ nim-
 bus arenæ

Tol-

Tollitur, humescunt spumis flatuque
sequentum.

Tantus amor laudum, tantæ est victo-
ria curæ. Virg.

Ipse sub Oebaliæ memini me turribus
altis.

Qua niger hume~~stat~~ flaventia culta Ga-
læsus,

Corycium vidisse senem, cui pauca re-
litti

Iugera ruris erant; nec fertilis illa ju-
vencis,

Nec pecori opportuna seges, nec com-
moda Baccho,

Hic rarum tamen in dumis olus, alba-
que circum

Lilia verbenasque premens, vescumque
papaver,

Regum æquabat opes animis; serraque
revertens

Noëte domum, dapibus mensas onera-
bat inemtis.

Primus vere rosam, atque autumno
carpere poma,

Et cum tristis hiems etiamnum frigore
falsa

Rumperet, & glacie cursus frenaret
aquarum,

Ille comam mollis jam tum tondebat
acanthi.

Aestatem increpitans seram, Zephyros
que morantes.

Virgil.

Cice-

Cicero Attico suo.

Quantum dolorem acceperim, & quanto
fructu sim privatus, & forensi, & dome-
stico, Lucii fratri nostri morte, in pri-
mis pro nostra consuetudine tu existimare
potes. Nam mihi omnia, quæ jucunda
ex humanitate alterius, & moribus homi-
ni accidere possunt, ex illo accidebant.
Quare non dubito, quin tibi quoque id
molestum sit, cum & meo dolore movea-
re, & ipse omni virtute officioque ornatis-
simum, tuique, & sua sponte, & meo
ser.

sermone amantem, affinem amicumque
 amiseras. Quod ad me scribis de sorore
 tua; testis erit tibi ipsa, quantæ mihi cu-
 ræ fuerit, ut Quinti fratris animus in eam
 esset is, qui esse deberet. Quem cum es-
 se offensiorem arbitrarer, eas litteras ad
 eum misi, quibus & placarem ut fratrem,
 & monerem ut minorem, & objurgarem
 ut errantem. Itaque ex iis, quæ postea
 saepe ab eo ad me scripta sunt, confido ita
 esse omnia, ut & oporteat, & velimus.
 De litterarum missione sine causa abs te
 accusor, numquam enim a Pomponia no-
 stra certior sum factus, esse, cui litteras
 dare possem: porro autem neque mihi ac-
 cedit, ut haberem, qui in Epirum profici-
 sceretur: neque dum te Athenis esse au-
 diebamus. Sed abs te ipso, qui me accu-
 fas, unas mihi scito litteras redditas esse,
 cum & ori ad scribendum plus, & facul-
 tatem

tatem dandi majorem habueris. Quod scribis, etiam si cuius animus in te esset offendior, a me recolligi oportere; quid dicas (scio,) neque id neglexi: sed est mirum quodam modo affectus. Ego autem, quæ dicenda fuerunt de te, non præterii. Quid autem contendendum esset, ex tua putabam voluntate statuere oportere: quam si ad me perscriberis, intelliges me neque diligentiorem esse voluisse, quam tu essem, neque negligentiorum fore, quam tu velis. Epiroticam emptionem gaudeo tibi placere. Quæ tibi mandavi, & quæ tu intelliges convenire nostro Tusculano; velim, ut scribis, cures, quod sine molestia tua facere poteris. Nam nos ex omnibus molestiis, & laboribus uno illo in loco conquiescimus, quo fratrem quotidie exspectamus. Terentia magnos articulorum dolores habet, & te, & sororem tuam,

tuam, & matrem maxime diligit, salutemque tibi plurimam adscribit, & Tulliola, deliciæ nostræ. Cura ut valeas, & nos ames, & tibi persuadeas, te a me fraternæ amari. *ad Att. l. i. ep. 5.*

Cicero Attico suo.

Q. Cicero puer legit, ut opinor, & certe, epistolam inscriptam patri suo. Sollet enim aperire, idque de meo consilio; si quid forte sit, quod opus sit scire. In ea autem epistola erat illud idem de sorore, quod ad me. Mirifice conturbatum vidi puerum, lacrymans mecum est queitus: quid queris? miram in eo pietatem, suavitatem, humanitatemque perspexi: quo majorem spem habeo, nihil fore aliter, ac deceat: id te igitur scire volui. Ne illud quidem prætermittam. Hortensius filius fuit Laodiceæ gladiatoribus, flagitiose

gitiose & turpiter; hunc ego patris causa
vocavi ad cœnam, quo die venit; & ejus-
dem patris causa nihil amplius. Is mihi
dixit, se Athenis me exspectaturum, ut
mecum decederet. Recte, inquam: quid
enim dicerem? omnino puto nihil esse,
quod dixit. Nolo quidem; ne offendam
patrem, quem mehercule multum diligo:
si fuérit meus comes, moderabor ita, ne
quid eum offendam, quem minime volo.
Hæc sunt; etiam illud. Orationem Q. Ce-
leris mihi velim mittas contra M. Servi-
lium: litteras mitte quam primum: si ni-
hil, nihil fieri, vel per tuum tabellarium.
Pilie & filiae salutem. Cura, ut valeas.

ad Attic. l. 6. ep. 3.

M. T. C. P. Silio, Propr. S. D.

Et in Atilii negotio te amavi: cum
enim fero venissim; tamen honestum equi-
tem

tem Romanum beneficio tuo conservavi:
 & mehercule semper sic in animo habui,
 te in meo ære esse propter Latiae nostri
 conjunctionem, & singularem necessitudi-
 nem. Itaque primum tibi ago gratias,
 quod me omni molestia liberas, deinde
 impudentia prosequor: sed idem sarciam.
 Te enim semper sic colam, & tuebor, ut
 quem diligentissime. Quintum fratrem
 meum, si me diligis, eo numero cura ut
 habeas, quo me. Ita magnum beneficium
 tuum magno cumulo auxeris. *ad div. l. 13.*
ep. 62.

M. T. C. P. Servilio. Propr. S. D.

A Cæcinam, maxime proprium cli-
 entem familiæ vestræ, non commendarem
 tibi, cum scirem, qua fide in tuos, qua
 clementia in calamitosos soleres esse: nisi
 me & patris ejus, quo sum familiarissime
 usus,

usus, memoria, & hujus fortuna ita mo-
veret, ut hominis, omnibus mecum stu-
diis officiisque conjunctissimi, movere de-
bebat. A te hoc omni contentione peto,
sic ut majore cura, majore animi labore
petere non possim, ut ad ea, quæ tua
sponte sine cuiusquam commendatione fa-
ceres, in hominem tantum & talem, cala-
mitosum, aliquem afferant cumulum meæ
litteræ, quo studiosius eum, quibuscun-
que rebus possis, juves. Quod si Romæ
fuisses, etiam salutem A Cæcinæ essemus
(ut opinio mea fert) per te consecuti. De
qua tamen magnam spem habemus, freti
clementia collegæ tui. Nunc, quum tuam
justitiam secutus, tutissimum sibi portum
provinciam istam esse duxit: etiam atque
etiam te rogo atque oro, ut eum & in re-
liquis veteris negotiationis colligendis ju-
ves, & cæteris rebus tegas, atque tueare.

P

Hoc

Hoc mihi gratius facere nihil potes. ad
div. I. 13. ep. 66.

*M. T. C. Procos. C. Marcello, Cos.
Design. S. P. D.*

Maxima sum lætitia affectus, cum au-
divi, te consulem factum esse: eumque
honorem tibi deos fortunare volo, atque
a te pro tua, parentisque tui dignitate ad-
ministrari. Nam cum te semper amavi
dilexique, tum mei amantissimum cogno-
vi in omni varietate rerum mearum: tum
patris tui pluribus beneficiis, vel defen-
sus tristibus temporibus, vel ornatus se-
cundis, & sum totus vester, & esse debo;
cum præsertim matris tuæ, gravissimæ at-
que optimæ fœminæ, majora erga salu-
tem dignitatemque meam studia, quam
erant a muliere postulanda, perspexerim.
Qua propter a te peto in majorem mo-
dum,

dum, ut me absentem diligas atque defen-
das. *ad div. l. 15. ep. 7.*

M. T. C. Proc. C. Marcello, Collegæ

S. P. D.

Marcellum tuum, consulem factum,
teque ea lætitia affectum esse, quam ma-
xime optasti, mirandum in modum gau-
deo: idque cum ipsius causa, tum quod
te omnibus secundissimis rebus dignissi-
mum judico: cuius erga me singularem
benevolentiam vel in honore perspexi:
totam denique domum vestram vel salutis,
vel dignitatis meæ studiofissimam, cupi-
dissimamque cognovi. Quarè gratum
mihi feceris, si uxori tuæ Juniae, gravis-
simæ atque optimæ fœminæ, meis verbis
eris gratulatus. A te id, quod suesti, pe-
to, me absentem diligas, atque defendas.
ad div. l. 15. ep. 8.

P 2

M. T.

*M. T. Procos. M. Marcello, Cos.
S. P. D.*

Te & pietatis in tuos, & animi in
rempublicam, & clarissimi atque optimi
consulatus, C. Marcello consule facto, fru-
ctum cepisse, vehementer gaudeo. Non
dubito, quid præsentes sentiant. Nos
quidem longinqui, & a te ipso missi in ul-
timas gentes, ad cœlum mehercule tolli-
mus verissimis atque justissimis laudibus.
Nam cum te a pueritia tua unice dilexerim,
tuque me in omni genere semper amplis-
simum esse & volueris, & judicaris, tum
hoc vel tuo facto, vel populi Romani de te
judicio, multo acrius, vehementiusque di-
ligo: maxima lætitia afficiar, cum ab ho-
minibus prudentissimis, virisque optimis,
omnibus dictis, factis, studiis, institutis,
vel me tui similem esse audio, vel te mei.

Unum

Unum vero si addis ad præclarissimas res
 consulatus tui, ut aut mihi succedat quam
 primum aliquis, aut ne quid accedit tem-
 poris ad id, quod tu mihi & senatus con-
 sulto, & lege finisti; omnia me per te con-
 sequutum putabo. Cura ut valeas, & me
 absentem diligas atque defendas.— Quæ mi-
 hi de Parthis nuntiata sunt, quia non pu-
 tabam a me etiam nunc scribenda esse pu-
 blice, propterea ne pro familiaritate qui-
 dem nostra volui ad te scribere: ne, cum
 ad consulem scripsisse, publice viderer
 scripsisse. *ad div. l. 15. ep. 9.*

*M. T. C. Imp. L. Paullo, Cos. Design.
 S. P. D.*

Etsi mihi numquam fuit dubium,
 quin te populus Romanus pro tuis summis
 in rempublicam meritis, & pro amplissi-
 ma familiæ dignitate, summo studio cun-

P 3

Etis

Etis suffragiis consulem facturus esset: tam
 men incredibili letitia sum affectus, cum
 id mihi nuntiatum est; eumque honorem
 tibi deos fortunare volo, a teque ex tua
 majorumque tuorum dignitate administra-
 ri. Atque utinam praesens illum diem mi-
 hi optatissimum videre potuisse, proque
 tuis amplissimis erga me studiis atque be-
 neficiis operam meam studiumque navare!
 Quam mihi facultatem quum hic nec op-
 natus & improvisus provinciae casus eri-
 puit; tamen, ut te consulem, rempubli-
 cam pro tua dignitate gerentem, videre
 possim, magnopere a te peto, ut operam
 des, efficias, ne quid mihi fiat injuriæ,
 neve quid temporis ad meum annum mu-
 nus accedat. Quod si feceris, magnus ad
 tua pristina erga me studia cumulus acce-
 der. ad div. l. 15. ep. 12.

M. T.

*M. T. C. Proconsul C. Curioni Tribuno
Pl. S. D.*

Sera gratulatio reprehendi non solet,
 præsertim si nulla negligentia prætermissa
 est: longe enim absum: audio fero. Sed
 tibi & gratulor & ut sempiternæ laudi
 tibi sit iste tribunatus exopto, teque hor-
 tor, ut omnia gubernes & moderere pru-
 dentia tua, ne te auferant aliorum consilia.
 Nemo est, qui tibi sapientius suadere pos-
 fit te ipso: numquam labere, si te audies.
 Non scribo hoc temere: cui scribam, vi-
 deo, novi animum, novi consilium tuum,
 non vereor, ne quid timide, ne quid stul-
 te facias, si ea defendes, quæ ipse recta
 esse senties. Quod in id reipublicæ tem-
 pus non incideris, sed veneris (judicio
 enim tuo, non casu in ipsum discrimen re-
rum contulisti tribunatum tuum) profecto

P 4. vides,

vides, quanta vis in re publica temporum
fit, quanta varietas rerum, quam incerti
 exitus, quam flexibiles hominum voluntates:
quid insidiarum, quid vanitatis in vi-
 ta, non dubito, quin cogites. Sed ama-
bo te, cura, & cogita nihil novi, sed il-
 lud idem, quod initio scripsi: tecum lo-
quere; & te adhibe in consilium: te audi;
 tibi obtempera: alteri qui melius dare con-
 silium possit, quam tu, non facile inveni-
 ri potest: tibi vero ipse certe nemo me-
 lius dabit. Dii immortales! cur ego non
 adsum, vel spectator laudum tuarum, vel
particeps, vel socius, vel minister consi-
 liorum? jam etsi hoc minime tibi deest,
 sed tamen efficeret magnitudo et vis amoris
 mei, consilio te ut possem juvare. Scri-
 bam ad te plura alias, paucis enim diebus
eram missurus domesticos tabellarios: ut,
 quoniam sane feliciter, & ex mea feren-
 tia

ria rempublicam gessimus, unis litteris
 totius æstatis res gestas ad senatum prescri-
 bereim. De sacerdotio tuo quantam cu-
 ram adhibuerim, quamquam difficulti in
 re atque causa, cognosces ex iis litteris,
 quas Tharasoni, liberto tuo, dedi. Te,
 mi Curio, pro tua incredibili in me be-
 nevolentia, meaque item in te singulari,
 rogo atque oro, ne patiare quicquam mi-
 hi ad hanc provincialem molestiam tem-
 poris prorogari. Præsens tecum egi, cum
 te tribunum plebis isto anno fore non pu-
 tarem: itemque petivi saepius per litteras:
 sed tum quasi a senatore nobilissimo; tum
 adolescente gratiofissimo, nunc a tribuno
 plebis, & a Curione tribuno: non ut de-
 cernatur aliquid novi, quod solet esse dif-
 ficius, sed ut ne quid novi decernatur, &
 ut senatus consultum, & leges defendas;
 eaque mihi conditio maneat, qua profe-

Etus sum. Hoc te vehementer etiam atque etiam rogo. Vale. *ad div. l. 2. ep. 7.*

Cicero Attico suo.

Occupationum mearum vel hoc signum erit, quod epistola librarii manu est. De epistolarum frequentia te nihil accuso. Sed pleraque tantummodo mihi nuntiabant, ubi essem, quod erant abs te: vel etiam significabant recte esse; quo in genere maxime deleatarunt duæ, fere eodem tempore abs te Bruto datæ. Scire enim volebam, te commode navigasse. Sed hæc epistolarum frequentia non tam libertate sua, quam celeritate delebat. Illa fuit gravis, & plena rerum, quam mihi M. Paccius, hospes tuus, reddidit. Ad eam rescribam igitur, & hoc quidem primum. Paccio re & verbis ostendi, quid tua commendatio ponderis haberet. Itaque

que in intimis est meis, cum antea notus
non fuisset. Nunc pergam ad cætera.
Varro, de quo ad me scribis, includetur
in aliquem locum, si modo erit locus. Sed
noster genus dialogorum meorum: ut in
oratoriis, quos tu in cælum fers, non
mentio potuit fieri cuiusquam ab iis, qui
disputant, nisi ejus, qui illis notus, aut
auditus esset. Hanc ego de Republica,
quam institui, disputationem in Africani
personam, & Phili, & Lælii, & Manili
contuli. Adjunxi adolescentes, Q. Tuber
ronem, P. Rutilium, duo Lælii generos,
Scævolam, & Fannium. Itaque cogita
bam, quoniam in singulis libris utor
procœniis, ut Aristoteles in iis, quos
ἰδεῖς τερπικοὺς vocat, aliquid efficere, ut non
sine causa istum appellarem. Id quod in
telligo tibi placere. Utinam modo conata
efficere possim! rem enim, quod te non
fugit,

fugit, magnam complexus sum, & grā-
vem, & plurimi otii, quo ego maxime
egeo. Quod in iis libris, quos laudas,
personam desideras Scævolæ, non eam
temere dimovi; sed feci idem quod in
πολιτείᾳ Deus ille noster, Plato. Cum
in Piræum Socrates venisset ad Cephalum,
locupletem, & festivum senem, quoad
primus ille sermo haberetur, adest in di-
sputando senex: deinde cum ipse quoque
commodissime locutus esset, ad rem divi-
nam dicit se velle discedere; neque postea
revertitur. Credo Platonem vix putasse
satis consonum fore, si hominem, id æta-
tis, in tam longo sermone diutius retinuis-
set. Multo ego satius hoc mihi cavendum
putavi in Scævola, qui & ætate & valetu-
dine erat ea, qua esse meministi, & iis ho-
noribus, ut vix satis decorum videretur,
cum plures dies esse in Crassi Tusculano,

&

& erat primi libri sermo non alienus a
Scœvolæ studiis. Reliqui libri *τεχνολογίας*
habent, ut scis. Huic joculatorem senem
illum, ut noras, interesse sane nolui. *ad*
Attic. l. 4. ep. 16.

Cicero Cæsari Imper. S. D.

Vide, quam mihi persuaserim, te
me esse alterum, non modo in his rebus,
quæ ad me ipsum, sed etiam in iis, quæ
ad meos pertinent. C. Trebatium cogi-
taram, quo cumque exirem, mecum duce-
re, ut eum meis omnibus studiis, benefi-
ciis, quam ornatissimum domum redu-
cerem. Sed postea quam & Pompeji com-
moratio diuturnior erat, quam putaram,
& mea quædam tibi non ignota dubitatio,
aut impedire profectionem meam videba-
tur, aut certe tardare; vide, quid mihi
sumserim. Cæpi velle, ea Trebatium ex-
specta.

speclare a te, quæ sperasset a me. Neque
 mehercule minus ei prolixè de tua voluntate
 promisi, quam eram solitus de mea polliceri. Casus vero mirificus quidam inter-
 venit, quasi vel testis opinionis mæ, vel
 sponsor humanitatis tuæ. Nam cum de
 hoc ipso Trebatio cum Balbo nostro lo-
 querer accuratius domi mæ, litteræ mihi
 dantur a te: quibus in extremitatibus scriptum
 erat, M. Orfium, quem mihi commen-
 das, vel regem Galliæ faciam, vel hunc
 Leptæ delega. Si vis tu, ad me alium
 mitte quem ornam. Sustulimus manus,
 & ego, & Balbus. Tanta fuit opportuni-
 tas, ut illud, nescio quod, non fortui-
 tum, sed divinum videretur. Mitto igi-
 tur ad te Trebatium, atque ita mitto, ut
 initio mea sponte, post autem invitatu tuo
 mittendum duxerim. Hunc, mi Cæsar,
 sic velim omni tua comitate complectare,

ut

ut omnia, quæ per me possis adduci, ut
 in meos conferre velis, in unum hunc
 conferas; de quo tibi homine hæc spon-
 deo non illo vetere verbo meo, quod,
 cum ad te de Milone scripsisse, jure lu-
 fisti, sed more Romano, quo modo ho-
 mines non inepti loquuntur; probiorem
 hominem, meliorem virum, pudentio-
 rem esse neminem. Accedit etiam, quod
 familiam dicit in jure civili, singularis
 memoria, summa scientia. Huic ego ne-
 que tribunatum, neque præfecturam, ne-
 que ullius beneficii certum nomen peto:
 benevolentiam tuam & liberalitatem peto:
 neque impedio, quo minus, si tibi ita pla-
 cuerit, & jam hisce eum ornes gloriolæ
 insignibus. Totum denique hominem tibi
 ita trado de manu (ut ajunt) in manum
 tuam istam, & victoria & fide præstantem.
 Simus enim putiduscui, quamquam per te

vix

vix licet: verum, ut video, licebit. Cura,
ut valeas, & me, ut amas, ama. ad. dñ.
l. 7. ep. 5.

M. Cicero Trebatio S. D.

Legi tuas litteras: ex quibus intellexi,
te Cæsari nostro valde jureconsultum vide-
ri. Est quod gaudeas, te in ista loca ve-
nisse, ubi aliquid sapere viderere. Quod si
in Britanniam quoque profectus essem:
profecto nemo in illa tanta insula peritior
te fuisset. Verumtamen (rideamus licet,
sum enim a te invitatus) subinvideo tibi,
ultra te etiam arcessitum ab eo, ad quem
cæteri, non propter superbiam ejus, sed
propter occupationem adspirare non pos-
sunt. Sed tu in ista epistola nihil mihi
scripsisti de tuis rebus: quæ nichercule mi-
hi non minori curæ sunt, quam meæ.
Valde metuo, ne frigescas in hibernis,
quamo.

quamobrem camino luculentō utendum
censeo. Idem Mucio, & Manilio place-
bat, præsertim qui sagis non abundares:
quamquam vos nunc istic satis calere au-
dio, quo quidem nuntio valde mehercule
de te timueram. Sed tu in re militari
multo es cautior, quam in advocationi-
bus, qui neque in Oceano natare volueris,
studiosissimus homo natandi; neque spe-
ctare essedarios, quem antea ne Andabata
quidem defraudare poteramus. Sed jam
satis jocati sumus. Ego de te ad Cæsarem
quam diligenter scripserim, tute scis; quam
sæpe, ego. Sed mehercule jam intermi-
seram, ne videret liberalissimi hominis,
meique amantissimi voluntati erga me dif-
fidere. Sed tamen litteris, quas proxime
dedi, putavi, esse hominem commonen-
dum: id feci; quid profecerim, facias me
velim certiorem: & simul de toto statu

Q

tuo,

tuo, consiliisque omnibus. Scire enim cupio quid agas, quid exspectes; quam longum istum tuum discessum a nobis futurum putas. Sic enim tibi persuadeas velim, unum mihi esse solatium, quare facilius possim pati, te esse sine nobis, si tibi esse id emolumento sciām; sin autem id non est, nihil duobus nobis est stultius; me, qui te non Romam attraham; te, qui non hoc advoles. Una mehercule nostra vel severa vel jocosa congressio, pluris erit, quam non modo hostes, sed etiam fratres nostri Hædui. Quare omnibus de rebus fac, ut quam primum sciām, aut consolando, aut consilio, aut re juvero.

ad div. l. 7. ep. 10.

Cicero Trebatio S.

Nisi ante Roma profectus essem, nunc
eam certe relinqueres, quis enim tot in-
ter-

terregnis jureconsultum desiderat? Ego
 omnibus, unde petitur, hoc consilii de-
 derim, ut a singulis interregibus binas ad-
 vocationes postulent. Satisne tibi videor
 abs te jus civile didicisse? sed heus tu,
 quid agis? ecquid fit? video enim te jam
 jocari per litteras. Hæc signa meliora
 sunt, quam in meo Tusculano. Sed quid
 sit, scire cupio. Consuli quidem te a Cæ-
 sare scribis. Sed ego tibi ab illo consuli
 malleum, quod si aut fit, aut futurum pu-
 tas, perfer istam militiam, & permane.
 Ego enim desiderium tui spe tuorum com-
 modorum consolabor; sin autem ista sunt
 inaniora: recipe te ad nos. Nam aut erit
 hic aliquid aliquando: aut, si minus, una
 mehercule collocutio nostra pluriſ erit,
 quam omnes Samarobrivæ. Denique, si
 cito te retuleris, sermo nullus erit: si diu-
 tius frustra absfueris, non modo Laberi-

um, sed etiam sodalem nostrum Valerium pertimesco. Mira enim persona induci potest, Britannici jureconsulti. Hæc ego non rideo, quamvis tu rideas: sed de re severissima tecum, ut soleo, jocor. Remoto joco, tibi hoc amicissimo anima præcipio, ut, si istic mca commendatione tuam dignitatem obtinebis, perferas nostri desiderium; honestatem, & facultates tuas augreas: sin autem ista frigebunt, recipias te ad nos. Omnia tamen, quæ vis, & tua virtute profecto, & nostro summo erga te studio, consequere. *ad div. l. 7.
ep. ii.*

Cicero Trebatio S.

Mirabar, quid esset, quod tu mihi litteras mittere intermisisses. Indicavit mihi Pansa meus, Epicureum te esse factum. O castra præclara! quid tu fecisti,

sfs,

ses, si te Tarentum, & non Samarobrī-
 vam misissem? jam tu mihi non placebas,
 cum idem intuebare, quod & Titius fami-
 liaris meus. Sed quonam modo jus civile
 defendes, cum omnia tua causa facias, non
 civium? Ubi porro erit illa formula fidu-
 ciæ, ut inter bonos bene agier oportet?
 Quis enim est, qui facit nihil, nisi sua
 causa? Quod jus statuas communi divi-
 dendo, cum commune nihil possit esse
 apud eos, qui omnia voluptate sua me-
 riuntur? Quomodo autem tibi placebit
 Jovem Lapidem jurare, cum scias, Jo-
 vem iratum esse nemini posse? Quid por-
 ro fiet populo Ulubrano, si tu statueris,
 πολιτεύεσθαι non oportere? Quare si
 plane a nobis deficis, moleste fero: sin Pansæ
 assentari commodum est, ignoscō: modo
 scribe aliquando ad nos, quid agas, & a no-
 bis quid fieri aut curari velis. addiv. l. 7. ep. 12.

Q 3

Cice-

Cicero Trebatio S.

Quam sint morosi qui amant, vel ex
hoc intelligi potest; moleste ferebam an-
tea, te invitum istuc esse: pungit me rur-
sus, quod scribis, esse te istuc libenter, ne-
que enim mea commendatione te non de-
lectari facile patiebar: & nunc angor, quid-
quam tibi sine me esse jueundum. Sed
hoc tamen malo ferre nos desiderium,
quam te non ea, quae spero, consequi.
Quum vero in C. Matii, suavissimi docti-
simique hominis familiaritatem venisti,
non dici potest, quam valde gaudeam: qui
fac, ut te quam maxime diligat: mihi cre-
de, nihil ex ista provincia potes, quod
jucundius sit, deportare. Cura ut valeas.
ad div. l. 7. ep. 15.

M. Ci-

M. Cicero M. Mario S. D.

Si te dolor aliqui corporis, aut infirmitas valetudinis tuæ tenuit, quo minus ad ludos venires, fortunæ magis tribuo, quam sapientiæ tuæ. Sin hæc, quæ cæteri mirantur, contemnenda esse duxisti, & cum per valetudinem posses, venire tamen noluisti; utrumque lætor, & sine dolore corporis te fuisse, & animo valuisse, cum ea, quæ sine causa mirantur alii, neglexeris: modo, ut tibi constiterit fructus otii tui; quo quidem tibi perfrui mirifice licuit, cum esses in ista amœnitate pæne solus relietus. Neque tamen dubito, quin tu ex illo cubiculo tuo, ex quo tibi Stabianum perforasti, & patefecisti Sejanum, per eos dies matutina tempora lectiunculis consumseris: cum illi interea, qui te istinc reliquerunt, spectarent communes

Q 4 mimos

mimos semisomni. Reliquas vero partes
diei tu consumebas hiis delectationibus,
quas tibi ipse ad arbitrium tuum compa-
raras: nobis autem erant ea perpetienda,
quæ scilicet Sp. Mæcius probavisset.
Omnino, si quæris, ludi apparatissimi:
sed non tui stomachi. Conjecturam enim
facio de meo. Nam primum honoris
causa in scenam redierant ii, quos ego ho-
noris causa de scena decessisse arbitrabar.
Deliciæ vero tuæ, noster Aesopus, ejus-
modi fuit, ut ei definere per omnes ho-
mines liceret: is iurare cum cœpisset, vox
eum defecit in illo loco, *si sciens fallo.*
Quid tibi ego alia narrem? nosti enim
reliquos ludos. Quid? ne id quidem le-
poris habuerunt, quod solent mediocres
ludi. Apparatus enim spectatio tollebat
omnem hilaritatem: quo quidem appara-
tu non dubito, quin animo æquissimo ca-

rue-

rueris. Quid enim delectationis habent sexcenti muli in Clytaemnestra? autin equo Trojano craterarum tria millia? aut aratura varia peditatus & equitatus in aliqua pugna? quae popularem admiracionem habuerunt; delectationem tibi nullam attulissent. Quod si tu per eos dies operam dedisti Protagoni tuo, dummodo is tibi quidvis potius, quam orationes meas legerit; næ tu haud paullo plus, quam quisquam nostrum, delectationis habuisti. Non enim te puto Græcos aut Oscos ludos desiderasse; præferim cum Oscos ludos vel in senatu vestro spectare possis; Græcos ita non ames, ut ne ad villam quidem tuam via Græca ire soleas. Nam quid ego te athletas putem desiderare, qui gladiatores contemseris? in quibus ipse Pompejus confitetur, se & operam & oleum perdidisse. Reliquæ sunt

venationes binæ per dies quinque, magnificæ, nemo negat. Sed quæ potest homini esse polito delectatio, cum aut homo imbecillus a valentissima bestia laniatur, aut præclara bestia venabulo transverberatur? quæ tamen, si videnda sunt, sæpe vidisti; neque nos, qui hæc spectavimus, quidquam novi vidimus. Extremus elephantorū dies fuit: in quo admiratio magna vulgi atque turbæ, delectatio nulla existit, quin etiam misericordia quædam consecuta est, atque opinio ejusmodi, esse quandam illi belluæ cum genere humano societatem. His ego tamen diebus, ludis scenicis, ne forte videar tibi non modo beatus, sed liber omnino fuisse, diripi me pæne in judicio Galli Caninii, familiaris tui. Quo si tam facilem populum haberem, quam Aesopus habuit; libenter me hercule artem desererem, tecumque,

&

& cum similibus nostri viverem. Nam me
cum antea tædebat, cum & ætas & ambi-
tio me hortabantur, & licebat denique,
quem nolebam, non defendere: tum vero
hoc tempore vita nulla est. Neque enim
fructum ullum laboris ex his exspecto, &
cogor nonnumquam homines non optime
de me meritos, rogatu eorum, qui bene
meriti sunt, defendere. Itaque quæro
causas omnes aliquando vivendi arbitratu
meo; teque, & istam rationem otii tui, &
laudo vehementer, & probo: quodque
nos minus intervisis, hoc fero animo æ-
quiore, quod, si Rœmæ essem, tamen ne-
que nos lepore tuo, neque te (si qui est in
me) meo frui liceret, propter molestissi-
mas occupationes meas: quibus si me re-
laxaro, (nam ut plane exfolvam, non po-
stulo) te ipsum, qui multos annos nihil
aliud commentaris, docebo profecto, quid

sit

Sit humaniter vivere. Tu mihi istam im-
becillitatem valetudinis tuæ sustenta & tue-
re, ut facis, ut nostras villas obire, &
mecum simul lecticula concursare possis.
Hæc ad te pluribus verbis scripsi, quam
soleo, non otii abundantia, sed amoris
erga te, quod me quadam epistola subin-
vitaras, si memoria tenes, ut ad te ali-
quid hujusmodi scriberem, quo minus te
prætermissee ludos pœniteret. Quod si
assecutus sum, gaudeo: sin minus, hoc
me tamen consolor, quod posthac ad lu-
dos venies, nosque viles; neque in episto-
lis relinques meis spem aliquam delectatio-
nis tuæ. Vale. ad div. l. 7. ep. 1.

Nunquam se coenasse domi Philo jurat et
hoc est:

Non coenat, quoties nemo vocavit eum.

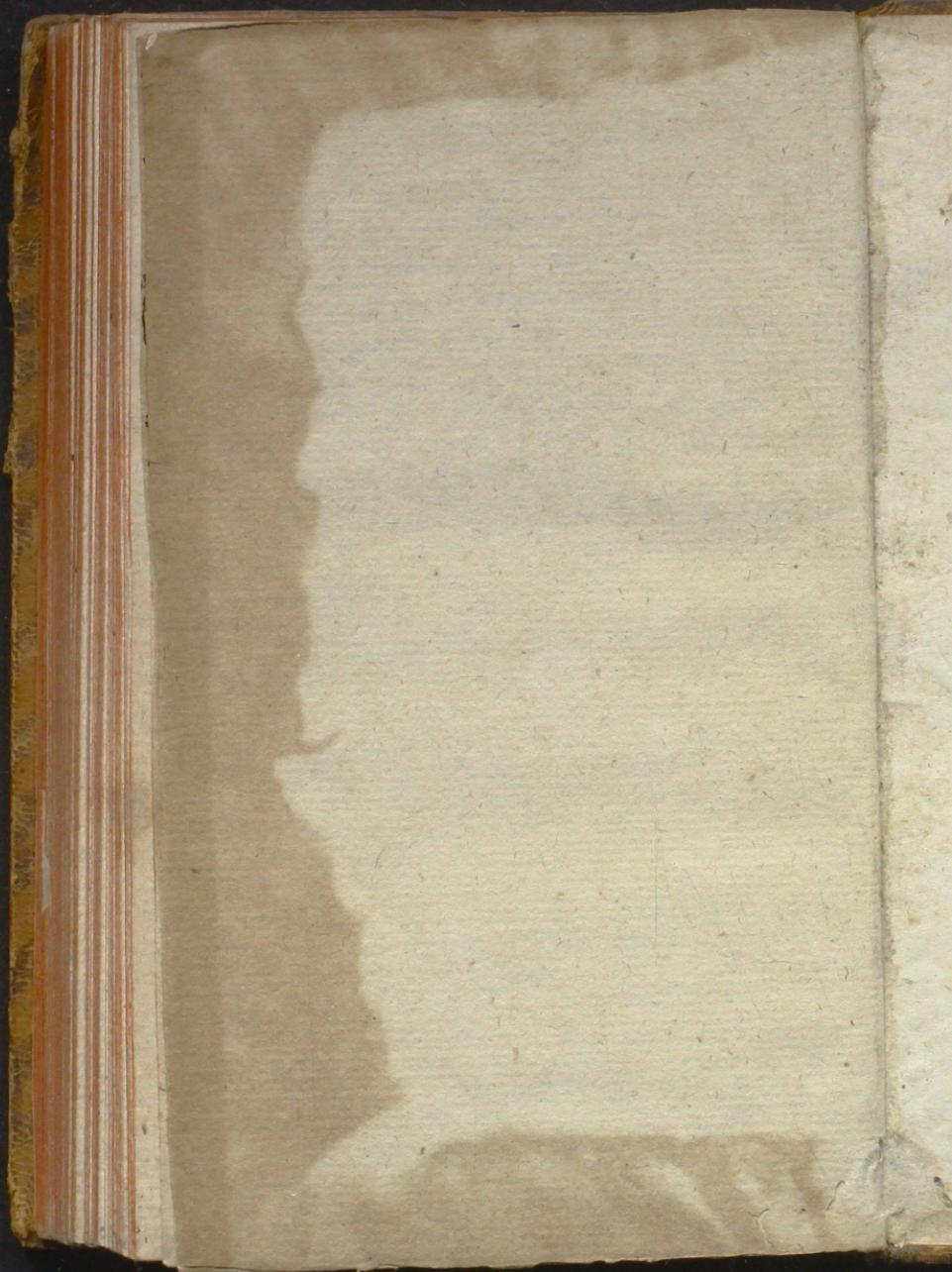
1813. Offenbach, 5. Januar 17
p. 4. 29. 53. 119.

et

um.

quod si me populus Romanus forte roget, cur
Non ut poteris, si iudicis fruas istem.
Vix fugias aut fugiam, quod diligit ipse vel odit?
Sic quod vulpes agrota canta leoni
Respondit, referam: quia me vespigia tercent
omnia te ad vespy spectantia, nulla retrosum.
Bellum multorum est capiti: nam quod fugias aut quod?
Pars hominius gestit conditio punitio.

Inter spem curam, timores inter et iras,
omnem credi diem tibi dilecti se supremum;
Grafa superveniet, que non persatibus hora.
Quae nesciit pteque, pte. nesciit debet.
Lestes reges est aliis reges magis
Vincere per te grandis ubi habet.

314 = 17 : 22²₃

68

p. 7.

p. 35.

p. 36.

p. 37.

p. 38.

p. 105.

p. 117.

AT
39 Bfcs

ULB Halle

006 526 659

3

UD18

00

E libris

